

LA TGALIEŠU
RAKSTU
VALODA
1.–9. klasei

Mācību priekšmeta programmas paraugs

LATGALIEŠU RAKSTU VALODA 1.–9. KLASEI

Mācību priekšmeta programmas paraugs

Mācību priekšmeta programmas paraugu izstrādāja **Aelita Andrejeva, Veronika Dundure** (projekta vadītāja), **Anna Vulāne, Vanda Žulina**.
Mācību priekšmeta programmas parauga zinātniskā recenzente Dr. philol. **Sanita Martena**, mācību satura recenzente Mg. paed. **Laila Budreviča**.

ISBN 978-9934-9000-1-3

SATURS

Ievads	4
Mērķis un uzdevumi	5
Mācību saturs	6
Mācību sasniegumu vērtēšanas pamatprincipi, formas un metodiskie paņēmieni	8
Ieteikumi mācību darba organizācijai	10
Mācību satura apguves norise	11
1.–3. klase	11
4.–6. klase	35
7.–9. klase	71
Mācību resursi	99

IEVADS

Mācību priekšmeta programmas paraugs latgaliešu rakstu valodā (turpmāk – programma) veidots, lai nodrošinātu iespēju skolotājiem īstenot Valsts valodas likuma (1999) 3. panta 4. apakšpunktu – „Valsts nodrošina latgaliešu rakstu valodas kā vēsturiska latviešu valodas paveida saglabāšanu, aizsardzību un attīstību”, Latgaliešu rakstu valodas standarta (turpmāk – standarts), kā arī Ministru kabineta 2018. gada 27. novembra noteikumu Nr. 747 “Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem” noteiktos skolēnam sasniedzamos rezultātus latgaliešu rakstu valodā.

Programmā ietilpst:

- mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi,
- mācību saturs,
- mācību satura vērtēšanas pamatprincipi, formas un metodiskie paņēmieni,
- ieteikumi mācību darba organizācijai,
- mācību satura apguves norise,
- izmantojamo mācību resursu saraksts.

Ņemot vērā, ka latgaliešu rakstu valoda nav iekļauta obligāti apgūstamo mācību priekšmetu sarakstā, kā arī to, ka tās apguvei katrā klašu grupā šajā programmā paredzētas 36 stundas, sasniedzamie rezultāti un mācību satura apguves apraksts dots kā vienots veselums 1.–3., 4.–6. un 7.–9. klasē. Ja skolā tiek rasta iespēja nodrošināt latgaliešu rakstu valodas apguvi pietiekamā apjomā (vismaz viena mācību stunda nedēļā), tad iespējams katru tēmu skatīt detalizētāk, kā arī ieplānot citu tēmu apguvi, lai varētu sasniegt standartā paredzētos rezultātus. Tā kā latgaliešu rakstu valoda ir latviešu valodas vēsturiskais paveids un tās apguve ir identiska dzimtās valodas apguvei, tad programmas paraugā nav iekļauts arī mācību satura apguves norises un caurviju prasmju izvērstis raksturojums, jo tas dots latviešu valodas mācību priekšmeta programmas paraugā. Savukārt mācību sasniegumu vērtēšanā izmantojamas tās pašas formas un metodiskie paņēmieni kā latviešu literārajā valodā.

Katrā programmas tēmā ietverti plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti, to apguvei aptuveni paredzētais laiks, norādīti izmantojamie mācību resursi.

Programmā mācību saturs veidots atbilstoši latgaliešu rakstu valodas standartā un Ministru kabineta 2018. gada 27. novembra noteikumos Nr. 747 paredzētajiem skolēnam sasniedzamajiem rezultātiem katrā klašu grupā, ņemot vērā to, ka saziņas situācijas un vispārīgo lingvistiskas teorētisko jautājumu izpratne tiek veidota latviešu literārās valodas stundās, savukārt latgaliešu rakstu valodas apgūvē uzmanība pievēršama tai specifiskajiem fonētiskajiem, fonoloģiskajiem, ortogrāfijas, vārddarināšanas, leksikas un frazeoloģijas, gramatikas un stilistikas jautājumiem, kā arī latgaliešu rakstu valodā atspoguļotajai pasaulinai.

Mācību saturs plānots tā, lai skolēni pakāpeniski sasniegtu standartā un MK noteikumos Nr.747 noteiktos sasniedzamos rezultātus, apgūstot nepieciešamās zināšanas, veidojot izpratni par valodas sistēmu un attīstību, dzimtās izloknes vai valodas, latgaliešu rakstu valodas un latviešu literārās valodas kopīgajām un atšķirīgajām parādībām, attīstot nepieciešamās valodas izmantošanas prasmes, iepazīstot tekstus latgaliešu valodā, to žanrisko bagātību, paši mācītos tos veidot.

Skolotājs pēc saviem ieskatiem var izvēlēties laiku, kad sākt latgaliešu rakstu valodas apguvi, un ieplānot noteiktu stundu skaitu katrā klasē vai arī vienā no tām. Tomēr ieteicams katrā skolā rast iespēju organizēt secīgu, nepārtrauktu mācību ciklu no 1. līdz 9. klasei.

Programmas paraugā norādīti mācību priekšmeti, ar kuriem var veidot starppriekšmetu saiti un sekmēt caurviju zināšanu un prasmju attīstību. Konkrētas tēmas un temati netiek norādīti, jo nav pieejami atbilstoši mācību līdzekļi. Skolotājs, īstenojot mācību saturu, varēs konkretizēt šos aspektus, sadarbojoties ar kolēģiem.

Tā kā latgaliešu rakstu valodā tiek normēta pareizrakstība un gramatiskā sistēma, tad pareizrūnas nosacījumi nepastāv. Tomēr mācību procesā pievēršama uzmanība skaņu izrunai atbilstoši to izlokšņu fonoloģiskajai sistēmai, kas ir latgaliešu pareizrakstības noteikumu (2008) pamatā.

Programmas paraugam ir ieteikuma raksturs. Skolotāji var izvēlēties šo programmu vai arī pēc šī parauga izstrādāt savu programmu.

MĒRĶIS UN UZDEVUMI

Mācību priekšmeta “Latgaliešu rakstu valoda” **mērķis** ir attīstīt skolēna latgaliešu rakstu valodas kompetenci, lai varētu pilnvērtīgi sazināties latgaliski, apzināties latgaliešu rakstu valodas nozīmi personības attīstībā, latviskās identitātes un kultūras saglabāšanā, latviešu literārās valodas apgūvē, iekšskultūras un starpkultūru dialoga veidošanā.

Mācību priekšmeta “Latgaliešu rakstu valoda” **uzdevums** ir radīt skolēnam iespēju:

- attīstīt prasmi sazināties latgaliešu rakstu valodā,

- apgūt latgaliešu rakstu valodas funkcionēšanas likumības un īpatnības,
- veidot izpratni par latgaliešu rakstu valodu kā etniskās identitātes sastāvdaļu, Latvijas kultūrvides bagātību, tās nozīmi iekšskultūras un starpkultūru dialoga veidošanā,
- izmantot latgaliešu rakstu valodas prasmes mācību darbībā un ikdienas saziņā, sevis pilnveidošanā un pašizpaušmē.

MĀCĪBU SATURS

1. – 3. klase

Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Stāsta dzimtajā izloksnē par sevi, tuvāko apkaimi, redzēto, dzirdēto un piedzīvoto.</p> <p>Mācās no galvas un runā latgaliski tautasdziesmas, skaitāmpantus, dzejoļus.</p> <p>Sacer un stāsta pasakas latgaliski.</p> <p>Sacer un min mīklas latgaliski.</p> <p>Izsaka savu attieksmi pret dzirdēto, redzēto, piedzīvoto.</p> <p>Klausās un saprot latgaliski runātu tekstu (pasakas, teikas, īsus stāstus, anekdotes).</p> <p>Atbild uz jautājumiem par dzirdētu tekstu.</p> <p>Uztver latgaliski dzirdētus mācību uzdevumus un rotaļu, spēļu noteikumus.</p> <p>Mutvārdos atstāsta (tuvu tekstam) skolotāja latgaliski lasītu tekstu.</p> <p>Ievēro saziņā apgūtās runas etiķetes normas.</p>	<p>Teksts</p> <p>Ar izpratni lasa mācībām un savām interesēm atbilstošus tekstus latgaliešu rakstu valodā.</p> <p>Raksta dažādu žanru tekstus latgaliski (zīmīte, īsziņa (SMS), vizītkarte, apsveikums, ielūgums, afiša, sludinājums, īsa vēstule, radošs darbs u.c.) atbilstoši adresātam, saziņas tematam, mērķim, vietai.</p> <p>Prot veidot tekstu, ievērojot teksta uzbūves daļas.</p> <p>Teikums</p> <p>Zina teikumu pazīmes.</p> <p>Runātā tekstā nošķir teikumus, ievērojot atbilstošas pauzes un intonāciju.</p> <p>Izdomā vienkāršus nepaplašinātus un vienkāršus paplašinātus stāstījuma, jautājuma un izsaukuma teikumus.</p> <p>Vārds</p> <p>Saklausa un pēc parauga pareizi izrunā skaņas, kuras latgaliešu rakstu valodā izrunā citādi nekā latviešu literārajā valodā.</p> <p>Zina latgaliešu rakstu valodas alfabētu.</p> <p>Saklausa un aprakstoši skaidro ģimenē vai tuvākajā apkaimē lietotos, no literārās valodas atšķirīgos vārdus.</p> <p>Sava teksta veidošanā izmanto atbilstošus sinonīmus un antonīmus.</p> <p>Īpašvārdu rakstībā lieto lielos sākumburtus.</p>	<p>Zina, ka cilvēki var runāt dzimtajā izloksnē, latviešu literārajā vai citā valodā.</p> <p>Zina, kādus īpašvārdus lieto dzimtajā pusē.</p>

4.–9. klase

Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Saziņa, tās specifika latgaliešu rakstu valodā. Informācijas avoti latgaliešu rakstu valodā, informācijas ieguve, uzkrāšana, sistematizēšana, vērtēšana un izmantošana. Valodas kodu maiņa. Runas darbības veidi. Latgaliešu rakstu valodā radīta teksta klausīšanās, runāšana, lasīšana un rakstīšana. Runas uzvedības normas.</p>	<p>Latgaliešu rakstu valodas attīstības vēsturiskais konteksts un attīstības posmi; latgaliešu rakstu valodas nozīme Latgalē; valodas normas (ortogrāfijas, gramatikas, interpunkcijas, stilistikas normas); valodas stili un runas žanri.</p> <p>Kopīgais un atšķirīgais latgaliešu rakstu valodā un latviešu literārajā valodā.</p> <p>Teksts. Teksta pazīmes, struktūra un veidošana; teksta tipi; teksta struktūrvienību saistījums; dažādu runas stilu un žanru teksta plānošana un veidošana latgaliešu rakstu valodā; teksta rediģēšana.</p> <p>Teikums. Teikuma pazīmes, uzbūve; teikumu iedalījums un veidi; vārdu sintaktiskie sakari teikumā un teikuma locekļi; sintakses un interpunkcijas normas.</p> <p>Vārds. Latgaliešu rakstu valodas fonētiskās īpatnības; alfabēts; vārda morfēmiskā struktūra, galvenie vārddarināšanas paņēmieni un līdzekļi; vārdu krājums un vārda leksiskā nozīme; vārdu daudznozīmība; mantoti un aizgūti vārdi; sinonīmi, antonīmi, homonīmi; historismi, arhaismi, neoloģismi, dialektismi, termini; frazeoloģiskā sistēma; vārda gramatiskā nozīme un formu veidošana; vārdšķiras; vārds latgaliešu rakstu valodā un latviešu literārajā valodā: kopīgais un atšķirīgais.</p>	<p>Latgaliešu rakstu valoda – latviešu valodas vēsturiskais paveids un būtiska latviskās kultūras daļa.</p> <p>Latgales kultūras darbinieku loma latgaliešu rakstu valodas attīstībā.</p> <p>Valodas situācija Latgalē un drukas aizliegums.</p> <p>Dzimtā izloksne, augšzemnieku dialekts, latgaliešu rakstu valoda.</p> <p>Latgaliešu rakstu valodas nozīme latgaliskās un latviskās identitātes saglabāšanā un attīstīšanā.</p> <p>Latgaliešu valodas pasaulaina.</p> <p>Runas uzvedības etniskā un kultūras specifika. Cieņpilna attieksme pret latgaliešu rakstu valodu, latviešu valodu un citu etnosu valodu.</p>
<p>Caurviju prasmju apguve un izmantošana ikdienā ir nozīmīgs priekšnoteikums dziļākas izpratnes veidošanai latviešu valodas mācību priekšmetā, tāpēc 1.-9. klases latgaliešu rakstu valodas mācību programmas saturā ir iekļautas skolēnu darbības, kas sekmēs caurviju prasmju veidošanos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • radošās domāšanas attīstīšana, rosinot skolēnus veidot jaunrades darbus mutvārdu un rakstveida formā, rīkojot darbu konkursus un izstādes, • analītiskās domāšanas un problēmrisināšanas prasmju attīstīšana, analizējot un izvērtējot latgaliešu rakstu valodas, izloksņu un latviešu literārās valodas lietojumu, dažāda veida saziņas situācijas un informāciju, piedāvājot risinājumu un argumentējot savu viedokli, • pašvadīta mācīšanās, plānojot minipētījumu un mācību satura apguves laiku, veidojot atbalstmateriālus un atgādnis individuālai valodas tematu apguvei, • sadarbības prasme, veicot uzdevumus pāri vai grupā ar klasesbiedriem, iegūstot informāciju no vienaudžiem un pieaugušajiem, risinot dialogu ar skolotājiem, palīdzot klasesbiedriem apgūt latgaliešu rakstu valodu, • pilsoniskās līdzdalības attīstīšana, veicot nelielus pētījumus, projektus, kuru laikā tiek izzināts latgaliešu rakstu valodas un citu valodu lietojums dzīves vietā, novadā, reģionā, iepazītas personības un viņu devums, dzimtajai pusei, Latgalei un Latvijai, pētīta Latgales daba, kultūrvide un tradīcijas, • digitālās prasmes attīstīšana, paredzot darbu ar dažādiem digitālajiem resursiem – informācijas ieguvei, tekstu analīzi, savu darbu radīšanu un ieviešanu. 		

MĀCĪBU SASNIEGUMU VĒRTĒŠANAS PAMATPRINCIPI, FORMAS UN METODISKIE PAŅĒMIENI

Īstenojot mācību priekšmeta programmu, jāievēro Ministru kabineta 2018. gada 27. novembra noteikumu Nr. 747 “Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem” noteiktos iegūtās pamatizglītības vērtēšanas pamatprincipus un kārtību:

1. Sistēmiskuma princips – mācību snieguma vērtēšanas pamatā ir sistēma, kuru raksturo regulāru un pamatotu, noteiktā secībā veidotu darbību kopums.
2. Atklātības un skaidrības princips – pirms mācību snieguma demonstrēšanas skolēnam ir zināmi un saprotami plānotie sasniedzamie rezultāti un viņa mācību snieguma vērtēšanas kritēriji.
3. Metodiskās daudzveidības princips – mācību snieguma vērtēšanai izmanto dažādus vērtēšanas metodiskos paņēmienus.
4. Iekļaujošais princips – mācību snieguma vērtēšana tiek pielāgota ikviena skolēna dažādajām mācīšanās vajadzībām, piemēram, laika dalījums un ilgums, vide, skolēna snieguma demonstrēšanas veids, piekļuve vērtēšanas darbam.
5. Izaugsmes princips – mācību snieguma vērtēšanā, īpaši mācīšanās posma noslēgumā, tiek ņemta vērā skolēna individuālā mācību snieguma attīstības dinamika.

Vērtēšanas norises laiku mācību procesā un biežumu, saturu, uzdevuma veidu, vērtēšanas formu un metodiskos paņēmienus, vērtēšanas kritērijus, vērtējuma izteikšanas veidu un dokumentēšanu izvēlas atbilstoši vienam no trim vērtēšanas mērķiem – diagnosticējošā, formatīvā vai summatīvā vērtēšana.

Vērtēšanas organizētājs un vērtētājs:

- atbilstoši vērtēšanas mērķim izmanto ievadvērtēšanu, kārtējo vērtēšanu un nobeiguma vērtēšanu,
- izmanto dažādas vērtēšanas formas un metodiskos paņēmienus;
- izvēlas vērtēšanas saturu atbilstoši mācību priekšmetā noteiktajam skolēna sasniedzamajam rezultātam;
- nosaka vērtēšanas kritērijus un izmanto pārbaudes darba mērķim atbilstošu vērtējuma atspoguļošanas un skolēna informēšanas veidu.

Mācību priekšmeta programmā skolēnam plānotie sasniedzamie rezultāti ir zināšanas, prasmes, iemaņas, komplekss sasniedzamais rezultāts. Plānojot vērtēšanu, skolotājam svarīgi izvēlēties plānotajam rezultātam atbilstošus kritērijus, vērtēšanas formas un metodiskos paņēmienus.

Vērtēšanas veidi un aspekti	Diagnosticējošā vērtēšana	Formatīvā vērtēšana	Summatīvā vērtēšana
Vērtēšanas mērķis	Noteikt skolēna zināšanas, izpratni, prasmes, attieksmi un plānoto rezultātu sasniegšanas pakāpi, lai plānotu un koriģētu mācību procesu, izvēlētos apgūstamo mācību saturu, veidotu uzdevumus un vingrinājumus, noteiktu katra skolēna izaugsmes līmeni.	Noteikt skolēna zināšanas, izpratni, prasmes, attieksmi un plānoto rezultātu sasniegšanas pakāpi, lai plānotu un koriģētu mācību procesu, izvēlētos apgūstamo mācību saturu, veidotu uzdevumus un vingrinājumus, pārbaudes darbus skolēnu individuālās izaugsmes sekmēšanai.	Noteikt skolēna apgūtās zināšanas, izpratni, prasmes un kompleksus sasniedzamos rezultātus mācību rezultāta novērtēšanai un dokumentēšanai. Summatīvās vērtēšanas rezultātus var izmantot, lai uzlabotu skolēna sniegumu, izvērtētu mācību procesā izmantotās metodes, pieņemtu lēmumus par turpmāko darbu.
Norises laiks un biežums	Ieteicams veikt tēmas vai temata, mācību kursa vai mācību gada sākumā.	Veicama pēc vajadzības mācību procesa laikā.	Veicama mācību posma noslēgumā.
Vērtēšanas saturs	Iepriekšējā mācību posmā plānotie rezultāti, kas nepieciešami turpmākā mācību satura apguvē.	Temata, tēmas u. tml. mācīšanās posma laikā plānotie rezultāti.	Mācību posma noslēgumā plānotie rezultāti.
Vērtēšanas uzdevumu veidi	Uzdevuma veidu skolotājs izvēlas atbilstoši plānotajam skolēnam sasniedzamajam rezultātam.		
Vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni	Mutiski, rakstiski, praktiski vai kombinēti. Novērošana, saruna, aptauja, uzdevumu veikšana, darbs ar tekstu, tekstveide, monologs, prezentācija u. c.		
Vērtētājs	Skolotājs un/vai skolēns atbilstoši izstrādātajiem vērtēšanas kritērijiem.		
Vērtēšanas kritēriji	Kritērijus izstrādā skolotājs atbilstoši plānotajam skolēnam sasniedzamajam rezultātam, vērtēšanas formai un metodiskajam paņēmienam. Kritēriju izstrādē un vērtēšanā var iesaistīt skolēnus, lai pilnveidotu skolēna pašvadītas mācīšanās prasmes.		
Vērtējuma izteikšanas veids un dokumentēšana	Vērtējumu izsaka, dokumentē atbilstoši mērķauditorijai (piemēram, skolēns, kolēģis, atbalsta personāls), lai mērķtiecīgi atbalstītu skolēna mācīšanos un sekotu līdz skolēna sniegumam ilgtermiņā. Vērtējumu var izteikt apguves līmeņos, procentos, punktos, ieskaitīts/neieskaitīts.	Vērtējumu izsaka, dokumentē atbilstoši mērķauditorijai (piemēram, skolēns, kolēģis, atbalsta personāls), lai mērķtiecīgi atbalstītu skolēna mācīšanos un sekotu līdz skolēna sniegumam ilgtermiņā. Vērtējumu var izteikt apguves līmeņos, procentos, punktos, ieskaitīts/neieskaitīts.	Vērtējumu 1.–3. klasē izsaka apguves līmeņos atbilstoši nozīmīgākiem plānotajiem skolēnam sasniedzamajiem rezultātiem mācību jomā, 4.–9. klasē vērtējumu izsaka 10 ballu skalā katrā mācību priekšmetā.

IETEIKUMI MĀCĪBU DARBA ORGANIZĀCIJAI

Sākot latgaliešu rakstu valodas apguvi, jāņem vērā, ka daļa skolēnu runā dzimtajā izloksnē, kas noteikti būtu sekmējams, veidojot izpratni par tās vērtīgumu. Mācību satura apguve diferencējama atbilstoši skolēnu lingvālajam fonam, t. i., ņemot vērā, vai skolēns runā savā dzimtajā izloksnē vai tikai latviešu literārajā valodā, vai viņa dzimtā valoda ir latviešu vai cita valoda.

Izstrādājot latgaliešu rakstu valodas mācību saturu, jāievēro pēctecības princips, proti, komunikatīvās, valodas un sociokultūras kompetences satura vispārīgos, teorētiskos jautājumus skolēni pamatā apgūst latviešu valodas stundās, savukārt latgaliešu rakstu valodas mācību procesā lielāka vērība veltāma latgaliešu rakstu valodas sistēmai, tās specifiskajiem jautājumiem, attīstāma skolēnu prasme klausīties, runāt, lasīt, rakstīt latgaliešu rakstu valodā.

Sākot latgaliešu rakstu valodas apguvi, lielāka vērība veltāma skolēnu klausīšanās un runāšanas prasmes attīstīšanai, pakāpeniski attīstot prasmi lasīt un rakstīt latgaliešu rakstu valodā. Svarīgi panākt, lai skolēni saprastu, ka daudzu vārdu pieraksts atšķiras no to izrunas, sākotnēji praktiskajā darbībā, bet vēlākā posmā apgūstot arī pārskatīgas likumsakarības.

Svarīgi nodrošināt starppriekšmetu saikni, jo latgaliešu rakstu valodas attīstības vēstures, statusa, sistēmas un funkciju izpratnē būtiskas ir citos mācību

priekšmetos – latviešu valodā, literatūrā, svešvalodās, Latvijas un pasaules vēsturē, sociālajās zinībās, dabaszinībās, mūzikā u. c. – iegūtās zināšanas un prasmes.

Programmas paraugā dots arī plašs resursu saraksts, no kura skolotājs var izvēlēties gan mācību satura veidošanai nepieciešamos darbus, gan arī materiālus, ko var izmantot skolēni mācību stundās, izstrādājot mikropētījumus un plānojot pašvadītu mācīšanos. Īpaša vērība veltāma latgaliešu autoru literāro darbu izmantošanai valodas apgūvē, izzinot ne tikai valodas līdzekļu nozīmi mākslinieciskā nolūka īstenošanā, bet arī skatot to kā mākslas darbu, veidojot izpratni par latgaliešu literatūru kā latviešu literatūras nozīmīgu daļu. Jāņem vērā, ka daiļdarbu valodiskais noformējums ir dažāds, jo autori izmantojuši dažāda laika ortogrāfijas tradīciju, rakstījuši savā dzimtajā izloksnē u. tml. Lai skolēni attīstītu prasmi izprast un veidot visu valodas stilu tekstus, mācību procesā izmantojami publicistikas, populārzinātniskie, zinātniskie darbi gan tekstveides prasmju apgūšanai, gan informācijas ieguvei, argumentācijai, diskusijām. Lai skolēniem veidotos pilnīgāks skatījums uz Latgali un Latgales kultūru Latvijas un pasaules kontekstā, nepieciešams organizēt pārgājienus un ekskursijas, apmeklēt muzejus, saistīt valodas apguvi ar dažādiem mākslas, tautas daiļrades žanriem un tradīcijām, sekmējot iekšskultūras un starpkultūru dialoga prasmju izkopšanu. Patriotisks, tautas vēsturē un kultūrā sakņots skatījums uz pasauli ir būtisks daudzpusīgas, mūsdienīgas un tolerantas personības attīstības pamats, kas tiek veidots ģimenē, attīstīts pamatizglītības posmā un nostiprināts vidējās izglītības posmā.

MĀCĪBU SATURA APGUVES NORISE

1. – 3. klase

Tēma: CEĻĀ UZ VALODAS PASAULI		Tēmas garums 2 st.
Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Sasveicinās un atvadās.</p> <p><i>Vasals, vasala, lobs reits, loba dīna, lobs vokors...</i></p> <p>Mācās izmantot verbālos un neverbālos saziņas līdzekļus, sasveicinoties un atvadoties, izsakot piekrišanu vai nepiekrītot.</p> <p><i>Žesti un mimika.</i></p> <p>Mācās saskatīt atšķirību starp oficiālo un neoficiālo saziņu.</p> <p><i>Saruna ar draugu, saruna ar pieaugušo.</i></p> <p>Atbild uz jautājumiem par sevi.</p> <p><i>Kai tevi sauc? Cik tev ir godu? Kur tu dzīvoji? Kā tev pateik dareit?...</i></p> <p>Uzdod jautājumus klasesbiedram, lai iepazītos ar viņu.</p> <p>Apgūst pieklājības frāzes.</p> <p><i>Paļdis, lyudzū, atvainoj, atvainojīt...</i></p> <p>Saziņā ievēro vecumam atbilstošas runas etiķetes normas.</p> <p><i>Lyudzū, paleidzi, paleidzīt! Lyudzū, pasoki, pasokit!...</i></p> <p>Klausoties mācās uztvert norādījumus par veicamajiem mācību uzdevumiem.</p> <p>Klausās un saprot rotaļu noteikumus, iesaistās rotaļās.</p>	<p>Mācās noteikt teikumus pēc to pazīmēm.</p> <p>Pēc parauga veido vienkāršus nepaplašinātus un vienkāršus paplašinātus stāstījuma teikumus par attēlu.</p> <p>Pēc parauga veido jautājuma teikumus, lai iepazītos ar sarunas biedru.</p> <p>Vārdos saklusa skaņas, kuras dzimtajā izloksnē un latgaliešu rakstu valodā izrunā vienādi.</p> <p>Mācās pēc parauga izrunāt skaņas, kuras latgaliešu rakstu valodā izrunā citādi nekā latviešu literārajā valodā.</p> <p>Saskata atšķirību starp sava vārda un uzvārda izrunu savā dzimtajā izloksnē, latgaliešu rakstu valodā un latviešu literārajā valodā.</p>	<p>Pakāpeniski apgūst oficiālās un neoficiālās saziņas pieklājības normas.</p> <p><i>Vasals, Juoņ! Loba dīna, skoluoņoj! Paļdis, ka paleidziņeji! Palic vasals!</i></p> <p>Apgūst latgaliešu tradicionālās rotaļas.</p> <p><i>Piemēram, Mes ajom, mes ajom. Grybom zynuot u. c.</i></p> <p>Salīdzina sasveicināšanās frāzes savā dzimtajā izloksnē, latgaliešu rakstu valodā un latviešu literārajā valodā, kā arī citās skolēniem zināmajās vai apgūstamajās valodās.</p> <p><i>Saziņa notiek skolēnu dzimtajā izloksnē.</i></p>

Sasniedzamie rezultāti:

Sasveicinās un atvadās.

Atbild uz jautājumiem par sevi.

Izdomā un uzdod jautājumus klasesbiedram, lai iepazītos ar viņu.

Īsi pastāsta par sevi, izmantojot vienkāršus nepaplašinātus un vienkāršus paplašinātus teikumus.

Zina un sarunā lieto pieklājības frāzes.

Saklausā un pēc parauga pareizi izrunā skaņas, kuras latgaliešu rakstu valodā izrunā citādi nekā latviešu literārajā valodā.

Saklausā un saskata atšķirības vārdu izrunā un to pierakstā.

Iesaistās latgaliešu tradicionālajās rotaļās.

Starppriekšmetu saikne:

Dabaszinības, mūzika, sociālās zinības, svešvalodas.

Mācību resursi:

Dravniece, I. (2018) *Latviešu tautas tradicionālās rotaļas*. (Pieejams: https://www.lspa.lv/files/research/2018/LATVIESU_TAUTAS_TRADICIONALAS_ROTALAS_ML_2018.pdf)

Dzīduot muoku, doncuot muoku. Rūtaļu un daņču aproksti (CD + DVD + apr. uz vāka). (2016) Folklorys kūpa „Upīte”.

Kuzmina-Jukna, G. (2019) *Sirdsguņteņa. Skonai. Rūtaļa*. CD (Pieejams: <https://www.google.com/search?q=skonai.+Albums+Rota%C4%BCa&oq=skonai&aqs=chrome.0.69i59j69i57j35i39j0l2j69i60j69i61j69i60.4912j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8>)

Opincāne, B. (2000) *Rūtaļdejas. Spēles*. Rēzekne: Latgolas Kulturas centra izdevnīceiba.

Saliete, I. (2018) *Zalta puče* + CD Dziedāšanas grāmata ģimenei. Biedrība PARTITŪRA.

Slišāns, O. (2018) *Vuss apleik maņ munā volūdā skaņ*. Rēzekne: GIRG, z.s. Jākupāni.

Šuplinska, I., Rundāne, L., Andrejeva, A. (2017) *Gostūs pi Boņuka. Stuošti bārnim par Latgolū*. Rēzekne: Rēzeknis Tehnoloģiju akademeja.

Tēma: MĀJU PASAULĒ Tēmas garums 2 st.		
Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Pēc parauga stāsta par savu ģimeni.</p> <p><i>Maņ ir bruoļš. Jū sauc Andris. Jam ir 5 godi. Andrim pateik spēlēt datorspēlīs. Mes vakorūs kūpā spēlejom paslēpis...</i></p> <p>Mācās īsi pastāstīt par savām mājām, tuvāko apkaimi.</p> <p><i>Es dzēivoju piļsātā. Muna sāta atsarūn Upis ilā 1. Blokus pi sātys ir veikals i autobusa pītura. Sāta ir pi pošys školys...</i></p> <p>Mācās pastāstīt, ko patīk darīt mājās vienam vai kopā ar citiem.</p> <p><i>Myusu saime bīžī brauc ceļuojumūs. Mes vakorūs kūpā veromēs filmys. Maņ pateik kuortuot sovū ustobu utt.</i></p> <p>Uztver klasesbiedra stāstījumā informāciju par viņa mājām, ģimeni.</p> <p>Mācās no galvas norunāt tautasdziesmu vai dzejoļa 1–2 pantiņus.</p> <p>Pievērš uzmanību izrunas niansēm.</p> <p>Klausās latgaliski runātus dzejoļus (<i>O. Slišāns, I. Atpile-Jugane, I. Sperga u. c.</i>) un tautasdziesmas.</p> <p>Mācās pastāstīt, par ko ir dzejolis, nosaukt tēlus, piemēram, dzejolī minētos kokus, puķes utt.</p> <p>Klausoties uztver informāciju par veicamo mācību uzdevumu.</p>	<p>Mācās pēc grāmatas, teksta nosaukuma vai ilustrācijas pateikt, par ko darbs varētu būt.</p> <p>Mācās veidot secīgu un loģisku mutisku stāstījumu par attēlu vai sižetisku attēlu sēriju.</p> <p>Saskata, ka tekstu veido secīgi sakārtoti un saturiski saistīti teikumi.</p> <p>Mācās noteikt dzirdēta teksta tematu (<i>par ko stāstīts?</i>).</p> <p>Izvēlas virsrakstu no piedāvātajiem atbilstoši teksta saturam.</p> <p>Mācās izdomāt attēla vai attēlu kopas nosaukumu, sava stāstījuma virsrakstu.</p> <p>Sava stāstījuma veidošanā mācās izmantot stāstījuma, jautājuma un izsaukuma teikumus.</p> <p>Vārdos saklause skaņas, kuras latgaliešu rakstu valodā un latviešu literārajā valodā izrunā vienādi.</p> <p>Saklause atšķirības patskaņu izrunā (latgaliešu rakstu valodā un latviešu literārajā valodā) vārda sākumā un beigās.</p> <p>Mācās pareizi izrunāt skaņas [ä], [e], [ī], [y], [o], [uo].</p> <p>Saklause personvārdus un vietvārdus, salīdzinot to izrunu savā dzimtajā izloksnē, latgaliešu rakstu valodā un latviešu literārajā valodā.</p>	<p>Mācās saskatīt ģimenes, mājas un tuvākās apkaimes nozīmi savā dzīvē.</p> <p>Ieklausās tautasdziesmās (<i>atbilstoši skolēnu uztveres spējam</i>), mācoties tajās saskatīt ģimeniskās vērtības (<i>savstarpējā cieņa un mīlestība</i>).</p> <p>Apģūst latgaliešu tradicionālās rotaļas.</p> <p><i>Piemēram, Ak, tu, bolūdeiti!</i> u. c.</p> <p>Mācās saskatīt dzejoļos latgaliskus īpašvārdus, Latgales dabas tēlojumu.</p>

Sasniedzamie rezultāti:

Stāsta par ģimeni un mājām, izmantojot stāstījuma, jautājuma un izsaukuma teikumus.

Pēc parauga pareizi izrunā skaņas, kuras latgaliešu rakstu valodā izrunā citādi nekā latviešu literārajā valodā.

Nosaka teksta tematu.

Izdomā virsrakstu atbilstoši teksta saturam.

Veido priekšstatu par personvārdiem un vietvārdiem, to izrunu savā dzimtajā izloksnē, latgaliešu rakstu valodā un latviešu literārajā valodā.

Veido priekšstatu par ģimenes, mājas un tuvākās apkāmes nozīmi savā dzīvē.

Iesaistās latgaliešu tradicionālajās rotaļās, izsaka savas domas, pauž attieksmi, kura patīk labāk, kāpēc.

Starppriekšmetu saikne:

Dabaszinības, mūzika, sociālās zinības, teātra māksla.

Mācību resursi:

Atpile-Jugane, I. (2019) *Lobuo i nalobuo*. Rēzekne: Latgolys entuziastu grupa „Biļdis”.

Atpile-Jugane, I. (2016) *Mūdyņuoṭ muokulūs*. Rēzekne: Latgolys entuziastu grupa „Biļdis”.

Atpile-Jugane, I. (2015) *Otkon ģiunū sapynūs: dzeja i sarunys*. Rēzekne: Latgolys entuziastu grupa „Biļdis”.

Krišjāņa Barona Dainu skapis. Katalogs. (Pieejams: <http://www.Dainuskapis.lv/>)

Latgaliešu pareizrakstības noteikumi (2008) Rīga – Rēzekne: Latgolys studentu centrs. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/doc/LGPnusacejumi.pdf>)

Latviešu rotaļas. (2001) Rīgas skaņu ierakstu studija.

Opincāne, B. (2000) *Rūtaļdejas. Spēles*. Kultūrkapitāla fonds. Rēzekne: Latgolas Kulturas centra izdevnīceiba.

Saliete, I. (2018) *Zalta puče* + CD Dziedāšanas grāmata ģimenei. Biedrība PARTITŪRA.

Slišāns, O. (1992) *Lyugums sapņeišam*. Dzeja bērniem. Rēzekne: LKC izdevniecība.

Slišāns, O. (1991) *Raibi panti*. Rēzekne: LKC izdevniecība.

Slišāns, O. (1995) *Zynomōs meikleites*. Dzeja bērniem. Rēzekne: [b. i.].

Sperga, I. (red.; 2015) *Munā sātā*. Upīte: GIRG, z.s. Jākupāni.

Šuplinska, I., Rundāne, L., Andrejeva, A. (2017) *Gostūs pi Boņuka. Stuoṣti bērniem par Latgolū*. Rēzekne: Rēzeknis Tehnoloģeju akademeja.

Tēma: **SVĒTKU PASAULĒ** Tēmas garums 2 st.

Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Stāsta par svētkiem, kurus svin ģimenē.</p> <p>Sarunājas ar klasesbiedru par svētku svinēšanu.</p> <p>Mācās iegūt informāciju par svētkiem, kurus svin tuvākajā apkaimē.</p> <p>Iesaistās lomu spēlēs.</p> <p><i>Piemēram, attēlo sadzīviskas situācijas “Dzīvieki pie Ziemassvētku eglītes”, “Dzīšanas diena” utt.</i></p> <p>Mācās mutvārdos apsveikt klasesbiedrus, ģimenes locekļus, draugus dzimšanas dienā vai kādos citos svētkos.</p> <p>Saprot latgaliski runātus vecumam atbilstošus tekstus – pasakas, tautasdziesmas un īsus stāstus (4–6 teikumi).</p> <p>Atbild uz jautājumiem par audio ierakstā dzirdēto vai videofragmentā redzēto.</p> <p>Nosaka darbojošos tēlus, darbības vietu utt.</p> <p>Mācās lasīt zilbes un īsus vārdus, kuru izruna un rakstība atšķiras.</p> <p><i>Ja ir atbilstoša lasītprasme, var lasīt īsus tekstus.</i></p> <p>Spēlē “Kluso telefonu”, atkārtojot jaunus vai mazpazīstamus vārdus.</p>	<p>Mācās saskatīt teksta uzbūves pamatprincipus: ievads, izklāsts jeb galvenā daļa, nobeigums.</p> <p>Mācās rakstītā tekstā saskatīt rindkopas.</p> <p>Klausās literāra teksta fragmentu, mācoties to sadalīt loģiskās daļās, katrai daļai izdomājot atbilstošu virsrakstu.</p> <p>Mutvārdos veido plānu dzirdētam tekstam.</p> <p><i>Ieteicams plānu veidot jautājumu veidā.</i></p> <p>Veido vienkāršus nepaplašinātus un vienkāršus paplašinātus stāstījuma teikumus par attēlu.</p> <p>Saklusa atšķirības patskaņu izrunā (<i>latgaliešu rakstu valodā un latviešu literārajā valodā</i>) vārda sākumā un beigās.</p> <p>Mācās pareizi izrunāt skaņas [ā], [e], [i], [y], [o], [uo].</p> <p>Mācās izrunāt mīkstinātos līdzskaņus.</p> <p>Apgūst latgaliešu rakstu valodas alfabētu.</p> <p>Raksta zilbes un vārdus, kuru izruna un rakstība atšķiras.</p> <p>Pievērš uzmanību skaņām, kuras latgaliešu rakstu valodā un latviešu literārajā valodā atšķiras.</p> <p>Piemēram, <i>e</i> [ā, e] izrunas un pieraksta niansēm, <i>es, mes, muote, tēte, zeme</i>.</p> <p>Zina latgaliešu svētku nosaukumus, piemēram, <i>Zīmysvētki, Leldiņa u.c.</i></p>	<p>Mācās saskatīt līdzīgo un atšķirīgo svētku svinēšanā Latgalē senāk un mūsdienās.</p> <p><i>Lieldiņas, Ziemassvētki, Jāņi u. c.</i></p> <p>Saprot, ka svētku nosaukumi un gadskārtu tradīcijas dažādos Latvijas novados var atšķirties.</p> <p>Apgūst latgaliešu tradicionālās rotaļas, kuras saistās ar skolēnu ģimenēs svinētajiem svētkiem.</p> <p>Saskata latgaliešu rakstu valodas un latviešu literārās valodas alfabēta kopīgās un atšķirīgās iezīmes.</p> <p>Atrod tekstā informāciju par latgaliešu gadskārtu svētkiem, to nosaukumiem.</p> <p>Zina, kādi ir raksturīgākie gadskārtu svētku ēdieni Latgalē.</p> <p>Zina, kā dzimtajā pusē svin valsts svētkus.</p> <p>Zina, ka katrai tautai ir savi svētki.</p>

Sasniedzamie rezultāti:

Īsi pastāsta par svētkiem, kurus svin ģimenē.

Mutvārdos apsveic svētkos.

Iesaistās lomu spēlēs.

Saprot latgaliski runātus vecumam atbilstošus tekstus.

Mutvārdos veido plānu dzirdētām tekstam.

Veido vienkāršus nepaplašinātus un vienkāršus paplašinātus stāstījuma teikumus par attēlu.

Stāsta, kā svētku nosaukumi un gadskārtu tradīcijas atšķiras dažādos Latvijas novados.

Nosauc svētku nosaukumus latgaliski, raksturo latgaliešu svētku svinēšanu.

Starppriekšmetu saikne:

Dabaszinības, mūzika, sociālās zinības.

Mācību resursi:

Ausmas zeme: enciklopēdisks izdevums skolēniem. (2012) Zin. red. Sanita Lazdiņa. Rēzekne: Rēzeknes Augstskola.

Cybuļš, J., Leikuma, L. (1992) *Latgališu ābece (lementars)*. 1. d. Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC1pdf>)

Cybuļš, J., Leikuma, L. (2017) *Skreineite. Vnucis laseit*. Rīga: Latviešu valodas aģentūra. (Pieejams arī: http://ldb.lv/skreineite_vl)

Gailāne, M. (2018) *Meikuleņš ipažeist omotus*. Rēzekne: Latgolys studentu centrs.

Kuzmina-Jukna, G. (2019) *Sirdsguntena. Skonai. Rūtaļa*. CD (Pieejams: <https://www.google.com/search?q=skonai.+Albums+Rota%C4%BCa&oq=skonai&aqs=-chrome.069i59j69i57j35i39j0l2j69i60j69i61j69i60.4912j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8>)

Latkovska, M., Viļānu Muzykys i muoksls skolys Vizuali plastiskuos muoksls programys audziekni. (2016) *Vasals, Vinnej Pūk!* (Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=zweFtWUKJEk>)

Mellēna, M. (2004) *Gadskārtu grāmata*. Rīga: Madris.

Muzikante, G., Randare, D. (2004) *Svētku enciklopēdija bērniem*. Rīga: Zvaigzne ABC.

Opincāne, B. (2000) *Rūtaļdejas. Spēles*. Kultūrkapitāla fonds. Rēzekne: Latgolas Kultūras centra izdevnīceiba.

Saliete, I. (2018) *Zalta puče* + CD Dziedāšanas grāmata ģimenei. Biedrība PARTITŪRA.

Skuja, M. (sak.; 1943) *Mozais brōleits. Zīmassvātķu stōsti bārņim*. Daugavpils: Vl. Lōča izdevnīceiba.

Slišāns, O. (1997) *Muna dīna. Rūtaļu gods*. Rēzekne: LKCI. 4.

Slišāns, O. (2006) *Muns laiks. Dzejoļi maziem un lieliem bērniem 12 valodās*. Rēzekne: GIRG, z.s. Jākupāni.

Sperga, I. (red.; 2015) *Munā sātā*. Upīte: GIRG, z.s. Jākupāni.

Šuplinska, I., Rundāne, L., Andrejeva, A. (2017) *Gostūs pi Boņuka. Stuosti bārņim par Latgolu*. Rēzekne: Rēzeknis Tehnoloģeju akademeja.

Tēma: SPĒĻU UN ROTAĻU PASAULĒ		
		Tēmas garums 4 st.
Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Mācās iesaistīties dialogā.</p> <p><i>Uzsākt sarunu, iesaistīties tajā, nobeigt sarunu.</i></p> <p><i>Sasveicināties, uzklausīt klasesbiedra teikto, atbildēt uz sarunas biedra jautājumiem ar tiešām, pilnām atbildēm, uzdot jautājumus, lai iegūtu informāciju, nepārtraukt runātāju, sarunā izmantot pieklājības frāzes (loba dīna, lydzu, paļdis, atvainoj utt.), atvadīties.</i></p> <p>Saprot mutvārdos izteiktos spēļu un rotaļu noteikumus, iesaistās spēlēs un rotaļās.</p> <p>Sarunājas par brīvā laika nodarbēm.</p> <p>Iegūst konkrētu informāciju par brīvā laika pavadīšanas iespējām.</p> <p>Mācās iejusties pasaku tēlu lomā, veidojot dialogu (8–10 teikumus).</p> <p>Saklausa un saprot konkrētu informāciju vecumam atbilstošā mutvārdu tekstā.</p> <p>Mācās atstāstīt spēles vai rotaļas noteikumus, lai iemācītu to spēlēt citiem.</p> <p>Mācās lasīt vārdus un īsus teikumus.</p> <p>Pievērš uzmanību patskaņu, divskaņu un līdzskaņu izrunas specifikai un atšķirībai no rakstītā.</p>	<p>Izdomāt attēla vai attēlu kopas nosaukumu, sava stāstījuma virsrakstu.</p> <p>Veido attēla aprakstu.</p> <p>Mācās veidot un izmantot teikumus ar uzrunu.</p> <p>Mācās saklausīt atšķirības patskaņu izrunā (<i>latgaliešu rakstu valodā un latviešu literārajā valodā</i>) vārda saknē.</p> <p>Mācās pareizi izrunāt personu vietniekvārdus (<i>es, jūs, viņi, mēs, jūs, viņi, jūs</i>).</p> <p>Saskata tekstā īpašvārdus (pasaku tēlu vārdus), zina, ka tie rakstāmi ar lielo sākumburtu.</p> <p>Nosauc zināmos dzīvniekus, puķes, kokus utt.</p> <p>Pēc parauga noraksta vārdus, īsus teikumus.</p> <p>Mācās pēc parauga pārbaudīt uzrakstītā pareizību.</p> <p>Sava teksta veidošanā izmanto skaitļa vārdus.</p>	<p>Saskata kopīgo latgaliešu rakstu valodas un latviešu literārās valodas saziņas etiķetē.</p> <p>Skaita skaitāmpantus, dzied šūpuļdziesmas un rotaļdziesmas, iesaistās spēlēs un rotaļās, kas apgūtas ģimenē, skolā vai draugu lokā.</p> <p>Zina, ka latgaliešu rotaļas un spēles ir latviešu kultūras sastāvdaļa.</p>

Sasniedzamie rezultāti:

Sarunājas par brīvā laika nodarbēm, izmantojot teikumus ar uzrunu.

Iesaistās rotaļās un spēlēs, ievērojot noteikumus.

Veido dialogus, iejūtoties pasaku tēlu lomā.

Veido attēla aprakstu, izdomā sava stāstījuma virsrakstu.

Saskata tekstā īpašvārdus.

Zina skaitāmpantus, šūpuļdziesmas, rotaļdziesmas, spēles, kuras iemācījuši ģimenes locekļi, skolotāji vai klasesbiedri, raksturo šo dziesmu un spēļu nozīmi brīvā laika pavadīšanā, kopības sajūtas radīšanā un emocionālas pašsajūtas uzlabošanā.

Zina, ka latgaliešu rotaļas un spēles ir latviešu kultūras sastāvdaļa.

Starppriekšmetu saikne:

Matemātika, mūzika, sociālās zinības, sports un veselība, teātra māksla.

Mācību resursi:

Jakuškina-Ādama, A. (sast.; 2013) *Audio spēlīs breineigom strečom.* (CD) Reiga.

Latgaliešu puosokys i puorsokys (2010) (CD ar atsevišķiem tekstiem, ieskaņojums atšķirīgās Latgales izloksnēs; lielākoties Dukaļskas I. vākums). Rēzekne: Latgolys producentu grupa.

Pa celeņu... Tautys dzīsmis, romancis, puosokys i anekdoti (2013) (CD + buklets ar ziņām par ansambļa dalībniekiem, CD saturu). Rīga: Lauska.

Runā raiti! Skaitāmpanti runas un valodas attīstībai. (2007) Sakārt. Celmiņa I. Rīga.

Slišāns, O. (2018) *Vuss apleik maņ munā volūdā skaņ.* Rēzekne: GIRG, z.s. Jākupāni.

Šuplinska, I., Rundāne, L., Andrejeva, A. (2017) *Gostūs pi Boņuka. Stuosti bērniem par Latgolu.* Rēzekne: Rēzeknis Tehnoloģiju akademeja.

Tēma: FANTĀZIJAS PASAULĒ Tēmas garums 4 st.

Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Fantazē un stāsta neticamus stāstus, spoku stāstus u.tml. (8–10 teikumus), izmantojot savu personisko pieredzi, dzirdēto vai redzēto kādā raidījumā, pasākumā, filmā, ekskursijā utt.</p> <p>Min, izdomā mīklas un uzdod tās minēt klasesbiedriem.</p> <p>Klausās un atstāsta pasakas, piemēram, brīnumpasakas.</p> <p>Izsaka savu attieksmi pret klasesbiedra, pasakas vai literāra tēla rīcību.</p> <p>Mācās pastāstīt, kā veicams uzdevums un kā veikts uzdevums.</p> <p>Klausoties klasesbiedra stāstījumu, uzdod precizējošus jautājumus par dzirdēto.</p> <p>Lasa īsus tekstus (3–4 teikumi).</p> <p>Mācās uzrakstīt paša sacerētas mīklas.</p>	<p>Mutvārdos veido dzirdēta teksta plānu, izmantojot jautājumus.</p> <p>Atbild uz jautājumiem par dzirdētu tekstu.</p> <p>Mācās runātā tekstā nošķirt teikumus, ievērojot atbilstošas pauzes un intonāciju.</p> <p>Saskata teikumu robežas rakstītā tekstā.</p> <p>Mācās saklausīt mīksto un mīkstināto līdzskaņu izrunas atšķirības.</p> <p>Mācās precīzi izrunāt mīkstos un mīkstinātos līdzskaņus.</p> <p>Vingrinās vārdu un īsu teikumu rakstīšanā.</p> <p><i>Raksta 2–3 teikumus, meklē kļūdas, labo, salīdzinot ar doto paraugu. Domā un izsaka idejas par paņēmieniem, kurus izmanto, lai atcerētos noteiktu vārdu pareizrakstību.</i></p>	<p>Zina lagaliešu mīklas (2–3).</p> <p>Saskata kopīgo un atšķirīgo starp latgaliešu un citu pasaku tēliem.</p> <p>Iegūst kulturoloģisku informāciju no mīklām, pasakām par dažādām kultūras reālijām (<i>ceplis, kelavs, cysys, mārga, pūds, okys syrūbs</i> u. c.).</p>

Sasniedzamie rezultāti:

Izdomā un pastāsta stāstu, izmantojot savu personisko pieredzi, dzirdēto vai redzēto kādā raidījumā, pasākumā, filmā, ekskursijā utt.

Mīn un izdomā mīklas.

Izsaka savu attieksmi pret klasesbiedru, pasakas vai literāra tēla rīcību.

Uzdod jautājumus, lai iegūtu informāciju.

Atbild uz jautājumiem par dzirdētu tekstu.

Mutvārdos veido dzirdēta teksta plānu.

Saskata teikumu robežas rakstītā tekstā.

Zina 2–3 latgaliešu mīklas un pasakas.

Starppriekšmetu saikne:

Matemātika, sociālās zinības, svešvalodas, vizuālā māksla.

Mācību resursi:

Arājs, K. (sast.; 1994) *Pilna nora baltu avju*. Latviešu tautas mīklu izlase. Rīga: Sprīdītis.

Bierzeņš, A., A. (red.) (2015) *Duraceņš ismīdinoj kienēna meitu*. Līvāni: Byumani.

Cybuļš, J., Leikuma, L. (1992) *Latgaliešu ābece (lementars)*. 1. d. Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC1pdf>)

Cybuļš, J., Leikuma, L. (2017) *Skreineite. Vūicūs laseit*. Rīga: Latviešu valodas aģentūra. (Pieejams arī: http://ldb.lv/skreineite_vl/Skreineite_vuicus_laseit/assets/basic-html/index.html#-)

Kā mežā sauc... (1991) *Latviešu tautas mīklas un sakāmvārdi*. Rīga.

Kuzmina-Jukna, G. (2019) *Sirdsguņņa. Skonai. Rūtaļa*. CD (Pieejams: <https://www.google.com/search?q=skonai.+Albums+Rota%C4%BCa&oq=skonai&aqs=chrome.069i59j69i57j35i39j0l2j69i60j69i61j69i60.4912j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8>)

Mīklas. (Pieejams: <http://www.pasakas.net/miklas/>)

Opincāne, B. (sast.; 2000) *Atmini munu meikli*. Rēzekne: Latgales kultūras centra izdevniecība.

Slišāns, O. (1995) *Zynomōs meikleites. Dzeja bērniem*. Rēzekne: [b. i.]

Sperga, I. (red.; 2015) *Munā sātā*. Upīte: GIRG, z.s. Jākupāni.

Šuplinska, I. (scenārijs), Justs, M. (video, foto). (2009) *Cyblis meiklis*. DVD. Bilingvals izzinis i muoceibu materials. Folklorys ekspedicejis materiali. Rēzekne: Rēzeknis Augstškola.

Trūps, J. (red.; 1968) *Latgaļu folklorā. 1. Tautas jūki, meikles, parunas*. Mīnhene: Latgaļu izdevnīceiba.

Latkovska, M. Viļānu Mūzikas un mākslas skola. (2018) *Vinnejs Pūks Viļānūs!* (Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=4ZIUJQaTnGA>)

Tēma: LABO DARBU PASAULĒ

Tēmas garums 4 st.

Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Zina, ka cilvēki sazinās, lai nodotu vai iegūtu informāciju.</p> <p>Stāsta par saviem labajiem darbiem mājās un skolā.</p> <p>Stāsta par savām nākotnes iecerēm.</p> <p><i>Ko vēlētos izdarīt, iegūt, par ko nākotnē vēlētos kļūt.</i></p> <p>Iegūst informāciju par dažādiem gadalaikiem raksturīgajiem darbiem un darbarīkiem.</p> <p>Mācās uzdot jautājumus, lai noskaidrotu sarunas tematu.</p> <p>Mācās iederīgi izmantot apgūtos sakāmvārdus par darbu.</p> <p>Iesaistās dialogā par labajiem darbiem.</p> <p>Sarunā izmanto pieklājības frāzes.</p> <p>Stāsta, kā jāveic uzdevums un kā veikts uzdevums.</p> <p>Pēc parauga raksta apsveikuma tekstu.</p>	<p>Prognozē teksta saturu pēc virsraksta, attēliem, tekstā izceltajiem vārdiem/ frāzēm u.tml.</p> <p>Rakstītā tekstā saskata rindkopas.</p> <p><i>Izdomā nosaukumu katrai rindkopai.</i></p> <p>Atbild uz jautājumiem par izlasīto tekstu (3–4 teikumi).</p> <p>Atstāsta izlasīto tekstu (3–4 teikumi).</p> <p>Zina teikuma pazīmes.</p> <p>Izdomā vienkāršus nepaplašinātus un vienkāršus paplašinātus stāstījuma, jautājuma un izsaukuma teikumus par attēlu vai attēlu sēriju.</p> <p>Noraksta īsu teikumu pēc parauga.</p> <p>Saklusa mīksto un mīkstināto līdzskaņu izrunas atšķirības.</p> <p>Mācās pareizi pierakstīt vārdus ar mīkstajiem un mīkstinātajiem līdzskaņiem pēc parauga, pēc dzirdes.</p> <p>Rakstot personvārdus, svētku nosaukumus un vietvārdus, lieto lielo sākumburtu.</p> <p>Rakstot apsveikumu, <i>Tu</i> un <i>Jūs</i> raksta ar lielo sākumburtu.</p> <p>Zina, ka vārdi var nosaukt priekšmetus, dzīvas būtnes, īpašības un darbību.</p> <p>Veido vārdu sarakstus, piemēram, darbarīku nosaukumus ar attēliem.</p>	<p>Zina, ka latviešu kultūrā nepazīstamus gadus vecākus cilvēkus, skolotājus uzrunā ar <i>Jūs</i>.</p> <p>No tautasdziesmām, sakāmvārdiem un pasakām iegūst informāciju par attieksmi pret darbu, pienākumiem.</p> <p>Mācās cienīt citu cilvēku darbu, laikus paveikt savus darbus, pildīt solīto.</p> <p>Zina, kāda atšķirība ir starp labu un sliktu darbu.</p> <p>Zina, kādus darbus veica rudenī un ziemā, to nosaukumu nozīmi.</p>

Sasniedzamie rezultāti:

Zina, ka cilvēki sazinās, lai nodotu vai iegūtu informāciju.

Pastāsta par saviem labajiem darbiem mājās un skolā.

Iesaistās dialogā par labajiem darbiem.

Raksta apsveikumu, ievērojot apsveikumu rakstīšanas nosacījumus.

Atbild uz jautājumiem par izlasīto tekstu.

Atstāsta izlasīto tekstu.

Izdomā vienkāršus nepaplašinātus un vienkāršus paplašinātus stāstījuma, jautājuma un izsaukuma teikumus par attēlu vai attēlu sēriju.

Saklausa mīksto un mīkstināto līdzskaņu izrunas atšķirības.

No tautasdziesmām, sakāmvārdiem, pasakām, literāriem un publicistikas tekstiem iegūst informāciju par attieksmi pret darbu, pienākumiem.

Starppriekšmetu saikne:

Mūzika, sociālās zinības, vizuālā māksla.

Mācību resursi:

Andžāne, M. (1996) *Puisāns ar kožu*. Preiļi: A. Rancāna izdevniecība.

Cybuļš, J., Leikuma, L. (1992) *Latgališu ābece (lomentars)*. 1. d. Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC1pdf>)

Cybuļš, J., Leikuma, L. (2017) *Skreineite. Vnucūs laseit*. Rīga: Latviešu valodas aģentūra. (Pieejams arī: <http://ldb.lv/skreineite.vl>)

Cybuļš, J. (2017) *Skreineite. Vnucūs raksteit*. Rīga: Latviešu valodas aģentūra. (Pieejams arī: <http://ldb.lv/skreineite.vr>)

Folklor.lt (Pieejams: <http://folklor.lt/>)

Folklor.lv (Pieejams: <http://folklor.lv/>)

Krišjāņa Barona Dainu skapis. Katalogs. (Pieejams: <http://www.dainuskapis.lv/>)

Latgales keramika. Virtuālā galerija. Latgales Kultūrvēstures muzejs. (2012–2014) (Pieejams: <http://futureofmuseums.eu/lv/virtual-gallery/latgale-culture-and-history-muse-um-collections/>)

Latgales Kultūrvēstures muzejs. (Pieejams: <https://rezekne.lv/latgales-kulturvestures-muzejs/>)

Latgališu kultūrys ziņu portāls lakuga.lv. (Pieejams: <https://www.lakuga.lv/category/izklaide/apsveikumi/>; <https://www.lakuga.lv/category/cylvaki/interejis/>)

Māla pārvērtības. Izglītojoša spēle. (2012–2014) (Pieejams: <http://futureofmuseums.eu/lv/latgalian-cultural-museum-game/ceramics-of-latgale/>)

Pasakas.net (Pieejams: <http://www.pasakas.net/jaunami/>)

Senie amati Ķēdaiņos. Virtuālā galerija. (2012–2014) Ķēdaiņu reģionālais muzejs. (Pieejams: <http://futureofmuseums.eu/lv/virtual-gallery/kedainiai-regional-museum-collec-tions/>)

Skalbe, K. (2017) *Kačēiša patmalis*. Tekstu latgaliski puorlykuse M. Latkovska. Rīga: izdevniecība „Latvijas medij”.

Sperga, I. (red.; 2015) *Munā sātā*. Upīte: GIRG, z.s. Jākupāni.

Šuplinska, I. (scenārijs), Justs, M. (video, foto). (2016) *Senī omoti Dagdā*. DVD. Bilingvals izzinnis i muoceibu materials. Folklorys ekspedicejis materiali. Rēzekne: Rēzeknis Augstškola.

Tēma: **PRIEKA PASAULĒ** Tēmas garums 4 st.

Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Nosaka sarunas tematu (<i>par ko runā filmas, stāsta, pasakas u.tml. dalībnieki</i>).</p> <p>Izmantojot attēlus, fotogrāfijas, stāsta, kā izskatās, ko dara priecīgs cilvēks.</p> <p>Iesaistās sarunās ar klasesbiedriem par to, kas izraisa prieku ikdienā un svētkos.</p> <p>Plāno savu darbību atbilstoši uzdevuma nosacījumiem, mācās pastāstīt, kādā secībā veiks uzdevumu.</p> <p>Saprot mācību uzdevuma nosacījumus.</p> <p>Dzirdētā tekstā nosaka saziņas dalībnieku noskaņojumu.</p> <p>Pēc parauga raksta zīmīti vai īsziņu (<i>SMS</i>) klasesbiedram vai literāram varonim, lai nodotu vai iegūtu informāciju.</p> <p>Ar izpratni un izteiksmīgi lasa īsus tekstus (<i>5–10 teikumi</i>).</p>	<p>Atrod tekstā kāda literārā tēla raksturojumu. <i>Dzīvnieka, koka, vietas utt. raksturojums.</i></p> <p>Izdomā teksta turpinājumu (<i>3–4 teikumi</i>).</p> <p>Saskata, kā literāros darbos un folklorā tiek raksturots prieks.</p> <p>Mācās rakstīt prieka portretu (pēc parauga, izmantojot attēlus).</p> <p>Runātā tekstā nošķir teikumus, ievērojot atbilstošas pauzes un intonāciju.</p> <p>Mācās pierakstīt paša veidotus vienkāršus nepaplašinātus un vienkāršus paplašinātus teikumus.</p> <p>Mācās pamatot teikuma beigu pieturzīmju izvēli.</p> <p><i>Pievērš uzmanību izsaukuma teikumu lietojumam.</i></p> <p>Runājot par prieku un priecāšanos, lieto izsaukmes vārdus.</p> <p>Zina, kā latgaliešu rakstu valodā darina deminutīvus.</p> <p><i>Izsakot attieksmi, mācās pēc parauga izmantot deminutīvus.</i></p> <p>Mācās izmantot iederīgus sinonīmus, piemēram, raksturojot dažādus smieklus.</p> <p>Veido vārdu sarakstus, piemēram, vārdus, ar kuriem izsaka, raksturo prieku.</p>	<p>Apgūst pieklājības normas, kuras jāievēro, rakstot zīmīti un īsziņu.</p> <p>Atrod tekstos tēlainās izteiksmes līdzekļus.</p> <p><i>Izmantoti, piemēram, dzīvnieka, koka, vietas utt. raksturojumā.</i></p> <p>Lasa sakāmvārdus, frazeoloģismus, ticējumus par prieku, smiekliem, smiešanos.</p>

Sasniedzamie rezultāti:

Nosaka sarunas tematu.

Iesaistās sarunā ar klasesbiedriem par to, kas izraisa prieku ikdienā un svētkos, izmantojot izsaukmes vārdus, deminutīvus un atbilstošus sinonīmus.

Apmainās ar informāciju mutvārdos un rakstveidā.

Raksta zīmīti vai īsziņu.

Atrod tekstā kāda literārā tēla raksturojumu.

Izdomā teksta turpinājumu.

Runātā tekstā nošķir teikumus, ievērojot atbilstošas pauzes un intonāciju.

Ievēro pieklājības normas, rakstot zīmīti un īsziņu.

Starppriekšmetu saikne:

Dabaszinības, mūzika, sociālās zinības, vizuālā māksla.

Mācību resursi:

Cybuļš, J., Leikuma, L. (1992) *Latgališu ābece (lementars)*. 1. d. Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC1.pdf>)

Cybuļš, J., Leikuma, L. (1992) *Latgališu ābece (lementars)*. 2. d. Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC2.pdf>)

Cybuļš, J., Leikuma, L. (2017) *Skreineite. Vnucūs laseit*. Rīga: Latviešu valodas aģentūra. (Pieejams arī: http://ldb.lv/skreineite_vl)

Folklor.lt (Pieejams: <http://folklor.lt/>)

Folklor.lv (Pieejams: <http://folklor.lv/>)

Krišjāņa Barona Dainu skapis. Katalogs.(Pieejams: <http://www.dainuskapis.lv/>)

Latgališu kultūrys ziņu portāls lakuga.lv. (Pieejams: <https://www.lakuga.lv/category/cylvaki/intervejis/>; <https://www.lakuga.lv/category/cylvaki/personelibys/>; <https://www.lakuga.lv/category/cylvaki/redzini-cylvaki/>; <https://www.lakuga.lv/category/izklaide/>)

Šuplinska, I., Rundāne, L., Andrejeva, A. (2017) *Gostūs pi Boņuka. Stuošti bārnim par Latgolū*. Rēzekne: Rēzeknis Tehnoloģeju akademeja.

Tēma: **DRAUDZĪBAS PASAULĒ** Tēmas garums 4 st.

Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Pārrunā ar klasesbiedriem, kas raksturīgs īstai draudzībai.</p> <p>Uzstājas klasē, izteiksmīgi norunājot dzejoli, stāsta fragmentu par draudzību.</p> <p>Iesaistās dialogā par konkrētu tematu (saruna par draudzību, draugiem, redzēto, lasīto).</p> <p>Uzdod sarunas partnerim precizējošus, atvērtus jautājumus (<i>3–5 jautājumi</i>).</p> <p>Izsaka savas domas par stāsta vai filmas tēlu rīcību, paužot savu attieksmi.</p> <p>Iepazīstina klasesbiedrus ar paša izdomātas spēles noteikumiem.</p> <p>Risina sarunu ar klasesbiedriem par klases pasākuma organizēšanu un norisi.</p> <p>Pamato savas domas par dzirdētā teksta saturu, izmantojot apgūtās argumentēšanas frāzes.</p> <p><i>Es domāju, ka ...</i></p> <p><i>Tai nūtyka partū, ka...</i></p> <p>Pēc parauga veido klases pasākuma afišu.</p>	<p>Veidojot tekstu, ievēro teksta pazīmes.</p> <p>Lasa un salīdzina dažādu afišu tekstus.</p> <p>Veido drauga portretu.</p> <p>Rakstot teikumus, pārbauda lielo sākumburtu teikuma sākumā un atbilstošu teikuma beigu pieturzīmju lietojumu.</p> <p>Mācās lietot latgaliešu rakstu valodas alfabētu, lai atrastu nepieciešamo informāciju sinonīmu un skaidrojošajās vārdnīcās.</p> <p>Sava teksta veidošanas vajadzībām izmanto darbības vārdus.</p> <p>Mācās skaidrot vārdu nozīmi.</p> <p>Noskaidro vārda <i>draugs, draudzība</i> u. tml. nozīmi.</p> <p>Raksta nedēļas dienu, mēnešu nosaukumus.</p> <p>Mācās pareizi izrunāt un pierakstīt.</p>	<p>Mācās izturēties tolerantī pret citiem un citādo.</p> <p>Mācās saskatīt tautasdziesmās, sakāmvārdos, parunās pausto attieksmi pret draudzību kā vērtību.</p>

Sasniedzamie rezultāti:

Iesaistās sarunā par ikdienā aktuālām tēmām, situācijām un problēmām.

Izsaka savas domas par stāsta vai filmas tēlu rīcību, paužot savu attieksmi.

Iesaistās klases pasākuma organizēšanā.

Veido afišu.

Rakstot teikumus, pārbauda to pareizību.

Veidojot tekstu, ievēro teksta pazīmes.

Saskata tautasdziesmās, sakāmvārdos, parunās paustās vērtības.

Starppriekšmetu saikne:

Mūzika, sociālās zinības, vizuālā māksla.

Mācību resursi:

Apermane, B. (2006) *Desmit pasakas par draudzību*. Rīga.

Atpile-Jugane, I. (2019) *Lobuo i nalobuo*. Rēzekne: Latgolys entuziastu grupa „Biļdis”.

Cybuļs, J., Leikuma, L. (1992) *Latgalīšu ābece (lementars)*. 2. d. Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC2.pdf>)

Gailāne, M. (2018) *Meikuleņš ipazeist omotus*. Rēzekne: Latgolys studentu centrs.

Latgalīšu puosokys i puorsokys (2010) (CD ar atsevišķiem tekstiem, ieskaņojums atšķirīgās Latgales izloksnēs; lielākoties Dukaļskas I. vākums). Rēzekne: Latgolys producentu grupa.

Slišāns, O. (2018) *Vuss apleik maņ munā volūdā skaņ*. Rēzekne: GIRG, z.s. Jākupāni.

Sperga, I. (red.; 2015) *Munā sātā*. Upīte: GIRG, z.s. Jākupāni.

Šuplinska, I., Rundāne, L., Andrejeva, A. (2017) *Gostūs pi Boņuka. Stuosti bērniem par Latgolu*. Rēzekne: Rēzeknis Tehnoloģiju akademeja.

Tēma: **MĪĻUMA PASAULĒ** Tēmas garums 2 st.

Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Stāsta par savu mīļāko dzīvnieku.</p> <p><i>Izmanto tēlainās izteiksmes līdzekļus.</i></p> <p>Iesaistās dialogā par savas tuvākās apkaimes augu un dzīvnieku valsti.</p> <p>Mācās iesaistīties īsas lugas inscenējumā.</p> <p>No galvas norunā tautasdziesmas (1–2) un ticējumus (1–2) par augu un dzīvnieku valsti.</p> <p>Klausās tautasdziesmas (1–2) un ticējumus (1–2) par augu un dzīvnieku valsti.</p> <p>Iegūst informāciju par mājdzīvnieku vārdu izvēli.</p> <p>Veido dialogu ar klasesbiedru par to, kā un kāpēc viņiem zināmajiem dzīvniekiem dots esošais vārds.</p> <p>Klausās un saprot latgaliski runātus vecumam atbilstošus tekstus, atstāsta tos, izmantojot vienkāršo plānu (<i>katram plāna punktam 3–4 teikumi</i>).</p> <p>Pēc parauga veido ielūgumu.</p> <p>Lasa un salīdzina dažādus ielūgumu tekstus.</p> <p>Lasa tekstu fragmentus latgaliešu rakstu valodā (2–3 rindkopas), meklē tajos konkrētu informāciju.</p>	<p>Savam stāstījumam veido vienkāršu plānu.</p> <p>Mācās veidot mutvārdu tekstu (apraksts, teksts ar vēstījuma elementiem) atbilstoši uzrakstītajam plānam un uzbūves noteikumiem.</p> <p><i>Dabas atspoguļojums. Mīļākā dzīvnieka apraksts. Auga apraksts. Apraksts par dzīvnieka vārda izvēli.</i></p> <p>Mutvārdos veido dzīvnieka vai auga aprakstu, izmantojot atbilstošus sinonīmus vai antonīmus.</p> <p>Veidojot teksta plānu, mācās izdomāt un uzrakstīt nosaucošus teikumus.</p> <p>Mācās saskatīt, ka ir vārdi, kurus raksta vienādi, bet saprot dažādi.</p> <p>Zina, ka ar deminutīviem var izteikt gan pozitīvu, gan negatīvu attieksmi.</p> <p>Rakstot kaķu, suņu u. c. dzīvnieku vārdus, lieto lielo sākumburtu.</p> <p>Zina, kas ir sinonīmi un antonīmi.</p> <p>Mācās noteikt tekstā lietvārdus, īpašības vārdus un darbības vārdus.</p> <p>Saskata un izdomā vārdus, kuri izsaka mīļumu.</p> <p>Zina mājas un meža dzīvnieku nosaukumus latgaliešu valodā (rakstu un mutvārdu izloksnēs).</p> <p>Mācās uztvert vārdu kā tēlainās izteiksmes līdzekli.</p>	<p>Iegūst informāciju par Latgales augu un dzīvnieku valsti.</p> <p>Saskata Latvijas dabas atspoguļojumu tautasdziesmās, dzejoļos, stāstos un latviešu mākslinieku darbos.</p> <p>Turpina iepazīt latviešu folkloru.</p> <p>Mācās saskatīt, kādas dzīvnieku īpašības minētas latgaliešu sakāmvārdos, frazeoloģismos, tautasdziesmās.</p> <p>Saprot, ka izloksnēs, latgaliešu rakstu valodā un latviešu literārajā valodā viena un tā paša dzīvnieka vai auga nosaukšanai izmanto citus vārdus.</p> <p>Saskata latgaliešu valodas vārdu krājuma bagātību.</p>

Sasniedzamie rezultāti:

No galvas norunā īsus literāros tekstus latgaliski.

Atstāsta dzirdētu tekstu, izmantojot vienkāršu plānu.

Sarunājas par savas tuvākās apkaimes augu un dzīvnieku valsti, izmantojot tēlainās izteiksmes līdzekļus.

Mutvārdos veido dzīvnieka vai auga aprakstu, izmantojot atbilstošus sinonīmus vai antonīmus, deminutīvus.

Raksta ielūgumu.

Saskata, kādas dzīvnieku īpašības minētas latgaliešu sakāmārdos, frazeoloģismos, tautasdziesmās.

Starppriekšmetu saikne:

Dabaszinības, mūzika, sociālās zinības, teātra māksla.

Mācību resursi:

Andžāne, A. Neaizmirstule. (1943) *Dīva dōrža pučēitis*. (1934) *Lauku zīdī. Dimensiju kvadrātsaknes*. Rēzekne: LKCI.105.

Andžāne, M. (1996) *Puisāns ar kožu*. Preiļi: A. Rancāna izdevniecība.

Cilvēka bērns. (1991) Spēlfilma. (Pieejams: <https://www.filmas.lv/movie/1187/>)

Cybuļš, J., Leikuma, L. (1992) *Latgaliešu ābece (lementars)*. 2. d. Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC2.pdf>)

Gailāne, M. (2018) *Meikuleņš ipazeist omutus*. Rēzekne: Latgolys studentu centrs.

Krišjāņa Barona Dainu skapis. Katalogs. (Pieejams: <http://www.dainuskapis.lv/>)

Latgaliešu puosokys i puorsokys (2010) (CD ar atsevišķiem tekstiem, ieskaņojums atšķirīgās Latgales izloksnēs; lielākoties Ivetas Dukaļskas vākums). Rēzekne: Latgolys producentu grupa.

Latviešu rotaļas. (2001) Rīgas skaņu ierakstu studija.

Opincāne, B. (2000) *Rūtaļdejas. Spēles*. V. Kultūrkapitāla fonds. Rēzekne: Latgolas Kulturas centra izdevnīceiba.

Putnu balsis. (Pieejams: http://www.putni.lv/index_balsis.htm)

Saliete, I. (2018) *Zalta puče* + CD Dziedāšanas grāmata ģimenei. Biedrība PARTITŪRA.

Sperga, I. (red.; 2015) *Munā sātā*. Upīte: GIRG, z.s.Jākupāni.

Stafecka, A. (2003) *Angu, koku un mežu nosaukumi Naurānu vietvārdos*. Vārds un tā pētīšanas aspekti, 7. Liepāja: LiePA, 93.–99. lpp.

Stafecka, A. (2004) *Ar dzīvnieku pasauli saistītā leksika Naurānu vietvārdos*. Vārds un tā pētīšanas aspekti, 8. Liepāja: LiePA, 211.–216. lpp.

Šuplinska, I., Rundāne, L., Andrejeva, A. (2017) *Gostūs pi Boņuka. Stuoisti bērniem par Latgolu*. Rēzekne: Rēzeknis Tehnoloģeju akademeja.

Trasuns F. (1993) *Fabulas*. Rēzekne: LKCI.

Tēma: VIRTUĀLAJĀ PASAULĒ

Tēmas garums 2 st.

Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Mācās iegūt informāciju no dažādiem avotiem.</p> <p>Mācās vērtēt informāciju un pateikt, vai tā ir saprotama, nesaprotama, interesanta, neinteresanta, noderīga utt.</p> <p>Iesaistās dialogā ar klasesbiedriem, runājot par interesantām globālā tīmekļa vietnēm un datorspēlēm.</p> <p>Iesaistītās dialogā ar klasesbiedriem par saziņu digitālajā vidē.</p> <p><i>Segvārdi, emocijzīmes.</i></p> <p>Mācās izteikt savas domas par tīmeklī dzirdētu sižetu, raidījumu, videostāstu utt.</p> <p>Mācās pēc parauga rakstīt īsu vēstuli kādam filmas, grāmatas varonim (3–5 teikumi).</p> <p><i>Rakstot vēstuli, var runāt par formālu un neformālu vēstuli rakstīšanu, e-vēstulēm, komentāru rakstīšanu.</i></p> <p>Mācās lasīt tekstus digitālajā vidē, pievēršot uzmanību teksta izkārtojumam (<i>virsraksts, izcēlumi, slāpraksts, krāsas utt.</i>).</p>	<p>Veido mutvārdu tekstu (<i>apraksts, teksts ar vēstījuma elementiem</i>) atbilstoši uzrakstītajam plānam un uzbūves noteikumiem.</p> <p>Saskata teksta uzbūves daļas (ievads, galvenā daļa, nobeigums).</p> <p>Veido komiksu par kādu filmas, grāmatas vai datorspēles varoņu piedzīvojumiem.</p> <p>Mācās rakstīt turpinājumu iesāktam tekstam.</p> <p>Intonatīvi pareizi izrunā stāstījuma, jautājuma un izsaukuma teikumus.</p> <p>Paplašina teikumus, kuros ir tikai teikuma gramatiskais centrs.</p> <p>Mācās saklausīt un pareizi pierakstīt vārdus skaidrajā pozīcijā.</p> <p>Saskata latgaliešu rakstu valodā biežāk izmantojamo priedēkļu, priedēkļu nozīmi.</p> <p><i>Pievērš uzmanību pareizrakstībai.</i></p> <p>Zina, ka cilvēki, sazinoties sociālajos tīklos, izmanto segvārdus (nikus).</p>	<p>Mācās sazināties digitālajā vidē, ievērojot vispārpieņemtās uzvedības normas.</p> <p>Mācās ievērot privātas vēstules noformējuma nosacījumus.</p> <p>Saskata, ka segvārds, emocijzīme ir mūsdienu kultūras zīme.</p>

Sasniedzamie rezultāti:

Sarunājas par iespējām, ko piedāvā digitālā vide.

Sazinās digitālajā vidē, ievērojot vispārpieņemtās uzvedības normas.

Raksta īsu vēstuli.

Veido mutvārdu tekstu atbilstoši uzrakstītajam plānam un uzbūves noteikumiem.

Saskata latgaliešu rakstu valodā biežāk izmantojamo priedēkļu, piedēkļu nozīmi.

Saskata, ka segvārds, emocijzīme ir mūsdienu kultūras zīme.

Starppriekšmetu saikne:

Datorika, matemātika, sociālās zinības.

Mācību resursi:

Cybuļš, J., Leikuma, L. (1992) *Latgališu ābece (lementars)*. 1. d. Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC1.pdf>)

Cybuļš, J., Leikuma, L. (1992) *Latgališu ābece (lementars)*. 2. d. Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC2.pdf>)

Cybuļš, J., Leikuma, L. (2017) *Skreineite. Vnicūs laseit*. Rīga: Latviešu valodas aģentūra. (Pieejams arī: http://ldb.lv/skreineite_vl)

Elektroniska latviešu valodas vārdnīca e-PUPA. (Pieejams: <http://epupa.valoda.lv/>)

Kerols, L. (2015) *Alise breinumu zemē*. Nu angļu vol. tulkojuse Evika Muizniece. Rēzekne: RA.

Komiksu veidošanas rīks. (Pieejams: <https://www.storyboardthat.com/lv/comic-maker>)

Latgališu kultūrys zīņu portals lakuga.lv. (Pieejams: <https://www.lakuga.lv/>)

Lietuviešu-latviešu-latgaliešu vārdnīca. (2013) Rēzekne: Rēzeknes Augstskola. (Pieejams: <http://hipilatlit.ru.lv/dictionary/lv/dictionary.html>)

Pīci breinumi. LSM.LV (Pieejams: <https://www.pieci.lv/lv/lr5/raidijumi/pici-breinumi/>)

Šuplinska, I., Malahovskis, V. (2017–2018) *Īsapažēsim*. Izglītojoša datorspēle. Rēzekne: RTA. (Pieejams: <http://iepazisimies.rta.lv/>)

Šuplinska, I., Rundāne, L., Andrejeva, A. (2017) *Gostūs pi Boņuka. Stuoisti bārnim par Latgolū*. Rēzekne: Rēzeknis Tehnoloģiju akademeja.

Tēma: **VALODAS PASAULĒ** Tēmas garums 3 st.

Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Mācās izprast valodas funkcijas (<i>saziņa, nosaukšana, izziņa, emocijas</i>).</p> <p>Runā savā dzimtajā izloksnē, citiem paskaidrojot nesaprotamo vārdu nozīmi.</p> <p>No galvas norunā dzejoli vai nelielu stāsta fragmentu savā dzimtajā izloksnē vai latgaliešu rakstu valodā.</p> <p>Iesaistās dialogā ar klasesbiedriem par valodu dažādību.</p> <p>Uzsāk sarunu, iesaistās tajā, pabeidz sarunu.</p> <p>Sarunā izmanto atbilstošas uzrunas konstrukcijas.</p> <p>Uzdod jautājumus, lai noskaidrotu nepieciešamo informāciju.</p> <p>Mācās izteikt savu viedokli, veicot valodas uzdevumu (<i>sinonīmu iedērgums, salīdzinājumu skaidrojums</i>).</p> <p>Mācās saklausīt atšķirības valodas skanējumā dažādu cilvēku runā.</p> <p>Kopā ar skolotāju raksta jautājumus (2–3) un atbildes, organizējot aptauju skolas darbiniekiem.</p> <p>Tekstā par Latgales simboliem atrod konkrētu informāciju.</p> <p>Spēlē valodas spēles.</p>	<p>Pēc parauga veido dialoga tekstu.</p> <p>Izdomā teksta turpinājumu (3–4 teikumi).</p> <p>Mācās veidot rakstveida tekstu (<i>apraksts, teksts ar vēstījuma elementiem</i>) atbilstoši uzrakstītajam plānam un teksta uzbūves noteikumiem.</p> <p>Veido tekstu no jauktā secībā dotiem teikumiem (3–5 teikumi).</p> <p>Savā runā mācās lietot saliktus, saturiski pabeigtus teikumus.</p> <p>Veido teikumus ar salīdzinājuma konstrukcijām.</p> <p>Saprot, ka dzimtās izloksnes skaņu izruna var atšķirties no citu izloksņu skaņām.</p> <p>Saprot, ka latgaliešu rakstu valodā daudzus vārdus raksta citādi nekā izrunā.</p> <p>Zina latgaliešu rakstu valodas alfabētu.</p> <p>Ievēro apgūtos pareizrakstības noteikumus.</p> <p>Zina, ka vienam vārdam var būt vairākas nozīmes.</p> <p>Saskata homonīmus.</p> <p>Izdomā salīdzinājumus.</p> <p>Nosaka, kuras nosaukto objektu pazīmes ir salīdzinājuma pamatā.</p> <p>Saklausa un pareizi pieraksta vārdus skaidrajā pozīcijā.</p> <p>Saskata jaunu vārdu darināšanas iespējas.</p> <p>Aprakstoši skaidro ģimenē vai tuvākajā apkaimē lietotos, no literārās valodas atšķirīgos vārdus.</p>	<p>Zina, ka ikvienam cilvēkam ir dzimtā valoda.</p> <p>Zina, ka cilvēkiem, kuri bērnībā runā citā valodā, latviešu literārajā valodā var būt akcents, tāpēc mācās izturēties toleranti pret citiem un citādo.</p> <p>Zina par to, ka valodā laika gaitā notikušas dažādas pārmaiņas.</p> <p>Attīsta ieradumu ar cieņu izturēties pret Latvijas valsts un Latgales simboliem, cenšoties izprast to nozīmi.</p> <p>Mācās saskatīt dažādus informācijas nodošanas veidus un to nacionālo specifiku.</p>

Sasniedzamie rezultāti:

Sarunājas par valodu daudzveidību savā tuvākajā apkaimē, izmantojot salīdzinājumus.

Sprīež par valodas nozīmi cilvēku dzīvē, lietojot terminus *dzimtā valoda, latviešu literārā valoda un latgaliešu rakstu valoda, izloksne*.

Saklausā un aprakstoši skaidro ģimenē vai tuvākajā apkaimē lietotos, no latviešu literārās valodas atšķirīgos vārdus.

Saklausā un aprakstoši skaidro savā izloksnē lietotos vārdus, kas atšķiras no citu izloksņu vārdiem.

Izdomā teksta turpinājumu.

Zina, ka ikvienam cilvēkam ir dzimtā valoda vai vairāk nekā viena dzimtā valoda.

Starppriekšmetu saikne:

Mūzika, sociālās zinības, svešvalodas, teātra māksla, vizuālā māksla.

Mācību resursi:

Dialekti. (Pieejams: <https://valoda.lv/valsts-valoda/dialekti/>)

Dovgjallo, G. (sak.; 2003) *Dziesmusvētki klāt! Latvijas novadu skaistākās tautasdziesmas*. Rīga: A. Mellupes SIA BO „Likteņstāsti”.

Dzīduot muoku, doncuot muoku. Rūtaļu un daņču aproksti (CD + DVD + apr. uz vāka). (2016) Folklorys kūpa „Upīte”.

LRT. Raidejumu cikls saimem ar bērniem. *Latvišu bērni uoržemuos. Žik! 5* (Pieejams: <http://www.lrtv.lv/zik/zik-5-8724>)

Ozoliņi–Auļi, Suitu sievas, Suitu vīri, Suitu dūdenieki, Ilža, Otto Trapāns, Tarkšķi, Vilkači. 2020. (Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=A2r-uspx6LM>)

Rancāne, A., Karūdnīks, E. *Skaidruo volūda*. Dzied Puncuļu ģimene. (Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=Ko8Hc5ufNtY>)

Rancāne, A., Karūdnīks, E. *Skaidruo volūda*. Dziesmas oriģinālversija. (Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=rgv7puTHxzc>)

Šuplinska, I., Rundāne, L., Andrejeva, A. (2017) *Gostūs pi Boņuka. Stuošti bērniem par Latgolū*. Rēzekne: Rēzeknis Tehnologueju akademeja.

Tihovsku ģimene. (2012) *Olūteņam*. (Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=sO_YTFBl0zI)

Tihovsku ģimene. *Teišom guoju upis molu*. (Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=cF9wRL3eAq4>)

Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Atrod un parāda kartē vietas Latgalē, kuras ir apmeklējis kopā ar ģimeni vai klasesbiedriem, īsi pastāstot par redzēto.</p> <p>Mācās sagatavot publisku uzstāšanos.</p> <p>Mācās publiski uzstāties ar paša sagatavotu stāstu klasesbiedriem par kādu apskates objektu Latgalē ar mērķi ieinteresēt citus apmeklēt šo objektu.</p> <p>Mācās mutvārdu saziņā izmantot no teksta iegūtu informāciju.</p> <p>Mācās novērtēt klasesbiedra publisko runu (<i>pēc kopīgi izstrādātajiem noteikumiem</i>).</p> <p>Mācās iesaistīties dialogā ar klasesbiedru par lasītajām teikām, vietu nosaukšanas tradīcijām Latgalē.</p> <p>Ievēro saziņā apgūtās runas etiķetes normas.</p> <p>Klausoties uztver uzdevumu nosacījumus.</p> <p>Veido ceļojumu karti pa Latgali, īpašu uzmanību pievēršot īpašvārdu rakstībai.</p> <p>Vingrinās pēc dzirdes rakstīt vārdus un teikumus.</p> <p>No galvas izteiksmīgi norunā īsus literāros darbus vai to fragmentus.</p> <p>Stāsta par savām izjūtām, kas rodas, klausoties darbus latgaliešu rakstu valodā.</p> <p>Ar izpratni lasa mācībām un savām interesēm atbilstošus tekstus latgaliešu rakstu valodā.</p> <p>Stāsta par savām izjūtām, kas rodas, lasot darbus, kas uzrakstīti latgaliešu rakstu valodā.</p>	<p>Veido tekstu, ievērojot teksta uzbūves daļas (ievads, galvenā daļa, nobeigums).</p> <p>Raksta turpinājumu iesāktam tekstam.</p> <p>Atstāsta savu veidoto vai izlasīto tekstu, izmatojot vienkāršo plānu.</p> <p>Prot veidot tekstu no jauktā secībā dotiem teikumiem (<i>3–5 teikumi</i>).</p> <p>Prot veidot radošo darbu – īsu rakstveida tekstu (<i>apraksts, teksts ar vēstījuma elementiem, pasaka, dzejolis u. c.</i>) atbilstoši uzrakstītajam plānam un teksta uzbūves noteikumiem.</p> <p>Mācās ar klasesbiedru un skolotāja palīdzību noskaidrot, kas nepieciešams, lai pilnveidotu savu uzrakstīto tekstu, veic nepieciešamos uzlabojumus.</p> <p>Mācās paplašināt teikumus ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem.</p> <p>Rakstot vietvārdus, personvārdus un dzīvnieku vārdus, lieto lielo sākumburtu.</p> <p>Sava teksta veidošanas vajadzībām izmanto atbilstošus lietvārdus, darbības vārdus, vietniekvārdus, skaitļa vārdus un īpašības vārdus.</p> <p>Zina, ka latviešu literārās valodas saliktheņiem latgaliešu rakstu valodā bieži vien atbilst vārdu savienojumi.</p> <p>Mācās dalīt vārdus zilbēs, ievērojot zilbes robežu un ņemot vērā vārda sastāvu.</p> <p>Ievēro apgūtos pareizrakstības likumus.</p> <p>Mācās prognozēt ortogrammas.</p> <p>Mācās labot uzrakstīto.</p>	<p>Zina, ka teikās var būt stāstīts gan par reāliem, gan izdomātiem notikumiem.</p> <p>Mācās saskatīt, pēc kādām pazīmēm izdomāti pilsētu, upju, ezeru, kalnu, ciemu utt. nosaukumi.</p> <p>Uzzina ievērojamus apskates objektus savā tuvākajā apkaimē.</p> <p>Ar cieņu izturas pret dzimto novadu.</p>

Sasniedzamie rezultāti:

Publiski uzstājas ar paša sagatavotu stāstu par kādu apskates objektu Latgalē.

Stāsta par savām izjūtām, kas rodas, klausoties un lasot darbus, kas uzrakstīti latgaliešu rakstu valodā.

Meklē informāciju dažādos uzziņas avotos.

Saskata jaunu vārdu darināšanas iespējas un darina vārdus sava teksta veidošanas vajadzībām.

Veido tekstu, ievērojot teksta uzbūves daļas.

Sava teksta veidošanā izmanto atbilstošus sinonīmus un antonīmus.

Īpašvārdu rakstībā lieto lielos sākumburtus.

Zina, kur var atrast informāciju par ievērojamiem apskates objektiem savā tuvākajā apkaimē, izvēlas un raksturo vienu no tiem.

Starppriekšmetu saikne:

Dabaszinības, sociālās zinības, vizuālā māksla.

Mācību resursi:

Anspaks, A. (1996) *Preiļu novads*. Preiļi: Preiļu rajona padome.

Brauc uz Ludznu/Visit Ludzga. (Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=Q9pt83BeuKE>)

Brems, K. (1992) Ceļojums pa Latgolu. Latgolas lauku kulturas komplekss “Jasmuiža”.

Cybuļš, J., Leikuma, L. (2017) *Skreineite. Vnucns laseit*. Rīga: Latviešu valodas aģentūra. (Pieejams arī: <http://ldb.lv/skreineitevl>)

Daugavas loki no putna lidojuma. (Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=yA0ivsG2ZEw>)

Idejas tiem, kas māca latgaliešu valodu. Latgaliski – nui! (Pieejams: <https://ltgnui.com/>)

Kuzmina-Jukna, G. (2019) *Sirdsguņtena. Skonai. Rūtaļa*. CD (Pieejams: <https://www.google.com/search?q=skonai.+Albums+Rota%C4%BCa&oq=skonai&aqs=chrome.0.69i59j69i57j35i39j0l2j69i60j69i61j69i60.4912j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8>)

Latgales Kultūrvēstures muzejs. (Pieejams: <https://rezekne.lv/latgales-kulturvestures-muzejs/>)

Latgaliešu kultūras ziņu portāls lakuga.lv. (Pieejams: <https://www.lakuga.lv/category/voluda/raksteiba/>)

Pličs, I. (2018) *Foto grāmata. Latgales ainava*. Par grāmatu: https://www.lakuga.lv/2018/08/03/latgales_ainava/

Preiļi. (Pieejams: <http://visitpreili.lv/>)

Puisāns, T. (1992) *Nogrimušās jaunavas mantojums – Ludzga*. [Daugavpils]: Daugavpils Latviešu biedrība.

Rēzekne. Toreiz un tagad. (Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=2rhLd6CLOFE>)

Rusmane, E. (red.; 2013) *Divpadsmit Latgales loki kopā ar Annu Rancāni*. Rīga: Zvaigzne ABC.

Slišāns, O. (1992) *Tāvaine muna*. Dzeja. Rēzekne: [b. izd.].

Slišāns, O. (2018) *Vuss apleik maņ munā volūdā skaņ*. Rēzekne: GIRG, z.s. Jākupāni.

Stiprais, J. (sak.; 1925) *Dievs, Pērkons un Velns*. Tautas teikas un pasakas. Valkā: J. Rauskas izdevums.

Šuplinska, I., Rundāne, L., Andrejeva, A. (2017) *Gostis pi Boņuka. Stuosti bērniem par Latgolu*. Rēzekne: Rēzeknis Tehnoloģiju akademeja. (Pieejams: <https://dom-acc.lndb.lv/data/obj/file/18751127>)

Teikas. (Pieejams: <http://www.pasakas.net/teikas/>)

Vējāns, A. (1996) *Rāzņas atblāzma rakstu lapās. Latgales rakstu gaisma*. Rīga: Sprīdītis.

Viļānu Mūzikas un mākslas skola. *Boņuka breivdīnys*. (2019) (Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=XPyCef7NZ-8>)

Zeile, P. (2001) *Ai, mātē Latgale*. Atskati Latgales vēsturē un kultūrvēsturē. Rīga: Annele.

Zeīļa, I. (2017) *Ieskats Rēzeknes vēsturē. Izglātojoša krāsosāmā grāmata bērniem*. Rēzeknes kultūras un tūrisma centrs.

Zušs, N. un Rēzeknes Zaļo pakalnu koris. *Pilsēta ar Roži matos*. (Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=D92T45-lfPs>)

MĀCĪBU SATURA APGUVES NORISE

4.–6. klase

Tēma: MĒS		
Temats: KUR MĒS DZĪVOJAM		
Tēmas garums: 9 mācību stundas		
Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Nosaka saziņas situācijas komponentus (adresants, adresāts, saziņas temats).</p> <p>Stāsta (mutvārdos, rakstveidā) par savu dzīvesvietu, izmantojot informāciju par vietvārdu cilmi (skaidrie varianti).</p> <p>Uzmanīgi klausās un vērtē klasesbiedru stāstījuma atbildmi tematam, piekrīt vai iebilst viņu viedoklim.</p> <p>Sagatavo dzejoli par Latgali vai citu Latvijas novadu izteiksmīgas runas konkursam klasē.</p> <p>Klausās dziesmas par Latgali, raksturo to emocionālo noskaņu.</p> <p>Raiti lasa dažādus tekstus par Latviju un Latgali.</p> <p>Iegūst informāciju no mācību tekstiem par Latvijas kultūrvēsturiskajiem novadiem, parāda tos kartē.</p> <p>Novērtē iegūto informāciju un salīdzina ar savu pieredzi.</p> <p>Stāsta par Latgali un Latviju, izmantojot no teksta iegūto informāciju.</p> <p>Uzdod jautājumus par dzirdēto un lasīto.</p> <p>Atbild uz jautājumiem par tekstu, izmantojot no tā iegūto informāciju.</p> <p>Mācās izteikt un pamatot savas domas, izmantojot runas modeļus (<i>Es uzskotu, ka ..., deļtuo ka ..., Uzzyņņuoju daudz jauna / interesanta ... Nu jauna uzzyņņuoju tikai tū, ka... u. c.</i>)</p>	<p>Saskata atšķirību starp valodas zīmēm un citām zīmēm, to sniegto informāciju.</p> <p>Mācās izprast, ka valodai ir dažādas funkcijas.</p> <p>Nosaka teksta galveno domu, tematu, virsraksta atbildmi saturam.</p> <p>Mācās atrast tekstā zināmo un jauno, svarīgo un mazsvarīgo informāciju un izmantot to.</p> <p>Mācās veidot jautājumus, lai noskaidrotu nepieciešamo informāciju.</p> <p>Apgūst jautājamus vietniekvārdus.</p> <p>Mācās atrast tekstā informāciju, lai atbildētu uz jautājumiem un uztvertu teksta emocionālo nokrāsu un raksturot to.</p> <p>Mācās veidot emocionāli neitrālus un emocionālus minitekstus par Latgali un Latviju.</p> <p>Mācās noteikt un paskaidrot, kuri valodas līdzekļi izmantoti teksta emocionālās noskaņas radīšanai.</p> <p>Veido emocionāli ekspresīvus teikumus.</p> <p>Mācās veidot saliktus pakārtotus teikumus ar pamatojuma un papildinātāja palīgteikumu.</p> <p>Saprot, ka vārds ir nosaucoša vienība, un skaidro etimoloģiski caurspīdīgo vārdu cilmi (<i>Par kū Pūramolu tai sauc? Kū vuords žogota pastuosta par žogotu? Deļkno dzedam beja pavuorde Kaļvs?</i>).</p>	<p>Veido priekšstatu, ka informāciju var sniegt, izmantojot dažādas zīmju sistēmas.</p> <p>Apgūst jaunas zināšanas par Latgali dažādos kontekstos un sasaista tās ar personīgo pieredzi.</p> <p>Pilnveido izpratni par vērtībām <i>mana valsts, mans novads, manas mājas</i>.</p> <p>Veido priekšstatu par latgaliešu rakstu valodu kā kultūrinformācijas nesēju.</p> <p>Apgūst jēdzienus <i>valsts valoda, dialekts, dialektisms</i>.</p> <p>Veido izpratni par kultūrvēsturiskajiem novadiem.</p> <p>Saprot, ka kultūrvēsturisko novadu nosaukumi sniedz informāciju par Latvijas etnisko vēsturi.</p> <p>Mācās izprast atšķirīgo un cienīt savu kultūru un tradīcijas.</p>

<p>Ievēro runas etiķetes normas, jautājot un vērtējot otra izteikumus.</p> <p>Veido tekstu par īpašvārdiem, ietverot tajā etimoloģiska rakstura informāciju.</p>	<p>Saskata tekstos leksiskos dialektismus un skaidro to nozīmi, salīdzina, kā ir ar citās zināmajās valodās.</p> <p>Saskata runātā un rakstītā tekstā lietvārdus, nosaka to dzimti, skaitli un locījumu.</p> <p>Mācās lietot vienskaitļa un daudzskaitļa lokatīvā 1., 4. un 5. deklinācijas lietvārdus (<i>nūvods, mola, zeme, Latgola, Rēzekne, Preiļi</i>).</p> <p>Mācās pazīt un locīt vienskaitliniekus un daudzskaitliniekus.</p> <p>Loka darbības vārdu <i>dzēivuo</i> tagadnē, pagātnē un nākotnē un mācās pēc šī parauga locīt citus līdzīgos darbības vārdus.</p> <p>Zina, kā izrunājams un rakstāms divskanis [uo] un patskanis [o] un citi divskaņi.</p> <p>Raksta vārdus un vārdformas atbilstoši apgūtajiem pareizrakstības noteikumiem.</p> <p>Mācās rediģēt tekstu, izmantojot sinonīmus, vietniekvārdus, lai novērstu vārda atkārtošanos.</p> <p>Mācās pārbaudīt uzrakstīto, izmantojot mācību līdzekļus, vārdnīcas, latgaliešu rakstu valodas pareizrakstības rīku.</p> <p>Veido atbalstmateriālu par lietvārdu un darbības vārdu locīšanu.</p>	
--	--	--

Sasniedzamie rezultāti:

Saprot, ka valodai ir domāšanas un saziņas funkcija.

Zina, kā atrast informāciju un to izmantot tekstā.

Prot salīdzināt informāciju un izteikt viedokli.

Veido izpratni par savu dzīves vietu, novadu, valsti.

Zina lietvārdu gramatiskās kategorijas, atšķir vienskaitliniekus un daudzskaitliniekus.

Prot nošķirt un izrunāt personu vietniekvārdus.

Zina apgūto darbības vārdu locīšanu.

Starppriekšmetu saikne:

Datorika, latviešu valoda, mūzika, sociālās zinības, svešvalodas.

Mācību resursi:

Bārbale, M. *Latgale*. Leijerkastnieki. (Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=c6PxGtTHrns>)

Cibuļs, J., Leikuma, L. (2003) *Vasals! Latgaliešu valodas mācība*. Rīga: N.I.M.S. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)

Kursīte, J., Stafecka, A. (1995) *Latgaliešu literatūra*. Rīga: Zvaigzne ABC

Kursīte, J., Stafecka, A. (2003) *Latgale: valoda, literatūra, folklorā*. Rēzekne: LKC izdevniecība.

Latgališu kultūrys ziņu portāls lakuga.lv. (Pieejams: <https://www.lakuga.lv/category/literatura/>)

Leikuma, L. (1993) *Gruomota skolotuojim*. Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)

Leikuma, L., Dundure, V., Vulāne, A. (2017) *Olūteņš*. Latgališu rokstu volūda 4. klasei. (Pieejams: <https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/olutens.4kl.mac.lidz.pdf>)

Ļisicina, A., Rancāne, A. (sast.; 2002) *Es mīlu Latgali*. Rīga: Sol Vita

Patrioti.lg *Latgaleite* (Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=1.untOIxcGM>)

Rancāne, A.(1982) *Lūgšana mājai*. Rīga: Liesma.

Slišāns, O. (1992) *Tāvaine muna*. Dzeja. Rēzekne: b. izd.Ostrovskis, J. *Muna zemeite*. (Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=acegmb17Xu0>)

Šuplinska, I., Rundāne L., Andrejeva A. (2017) *Gostūs pi Boņuka. Stuoisti bērniem par Latgolū*. Rēzekne: Rēzeknis Tehnologueju akademeja

Tihovsku ģimene. (2012) *Olūteņam*. (Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=sO.YTFBl0zI>)

Vulāne, A., Dundure, V., Matisāne, V. (2017) *Olūteņš*. Latgališu rokstu volūda 4. klasei. Metodiskie ieteikumi.(Pieejams: <https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/olutens.4kl.met.%20ieteikumi.pdf>)

Temats: **KAS MĒS ESAM**

Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Stāsta un ilustrē teikas par Latvijas teritorijā dzīvojošām ciltīm.</p> <p>Pilnveido prasmi veidot dialogu, sarunājoties par Latgales un Latvijas iedzīvotājiem, izmantojot informāciju par baltu un somugru ciltīm.</p> <p>Iegūst informāciju par latgaliešu rakstu valodas un augšzemnieku dialekta izlokšņu skanējumu, klausoties dažādus audioierakstus, skolotāja un klasesbiedru runu.</p> <p>Iegūst pāru darbā informāciju par baltu un somugru ciltīm Latvijas teritorijā, izmantojot dažādus informācijas avotus.</p> <p>Izmanto iegūto informāciju mācību dialogos.</p> <p>Nolasa kartogrāfisko informāciju un izmanto to, iesaistoties dialogā par latgaļiem, kuršiem, zemgaļiem, sēļiem, lībiešiem, igauņiem u. c. etnosiem.</p> <p>Stāsta, kā latgaliešu rakstu valodā sauc dažādus etnosus.</p> <p>Izmanto atbalstmateriālu, veidojot savu monologu.</p>	<p>Veido monologa tekstu atbilstoši teksta pazīmēm.</p> <p>Veido dialoga tekstu pēc parauga, apgūstot dialoga pieraksta struktūru un pieturzīmju lietojumu.</p> <p>Iepazīst tautas teiku struktūru un mācās pēc parauga veidot savu teiku.</p> <p>Mācās veidot saliktus pakārtotus teikumus ar laika un vietas palīgteikumiem.</p> <p>Zina, kā latgaliešu rakstu valodā darina etnonīmus un iedzīvotāju nosaukumus.</p> <p>Salīdzina skolēnam zināmo etnonīmu, iedzīvotāju nosaukumu darināšanu un pareizrakstību latgaliešu rakstu valodā un latviešu literārajā valodā (<i>lītaunīks, leitovīts : lietuvietis; aģlyunīts : aģlonietis</i>).</p> <p>Loka 1. un 2. deklinācijas lietvārdus, t. sk. etnonīmus <i>ķerns, latvīts, libīts, latgaļš, igauņš, kurss, siels, zemgaļš, leitovīts</i> u. c.</p> <p>Zina, ka latgaliešu rakstu valodā 3. deklinācijas lietvārdi pieder pie 1. deklinācijas (<i>mads, lads</i>).</p> <p>Loka darbības vārdu <i>byut</i> tagadnē, pagātnē un nākotnē.</p> <p>Papildina atbalstmateriālu ar jaunu saturu.</p> <p>Rediģē tekstu.</p>	<p>Saprot, ka Latgalē dzīvo dažādu etnosu pārstāvji, un mācās iegūt informāciju par tiem.</p> <p>Noskaidro senās latgaļu valstis un to nosaukumus.</p> <p>Mācās atrast informāciju globālā tīmekļa vietnēs par baltu ciltīm.</p> <p>Saprot, ka vēsturiskās teikas var sniegt informāciju par dažādām vietām un notikumiem.</p> <p>Attīsta līdzdarbošanās un sadarbošanās prasmes.</p> <p>Izkopj radošumu, sacerot teiku par Latvijā dzīvojošām ciltīm.</p> <p>Saprot, ka ikviens etnoss ir cienāms.</p>

Sasniedzamie rezultāti:

Saklausa, ka valodai ir nominācijas funkcija.

Saskata atšķirības dažādu augšzemnieku dialekta izlokšņu skanējumā.

Prot nolasīt un izmantot stāstījumā kartogrāfisko informāciju.

Saprot, kā atrast informāciju, izmantojot mobilo telefonu.

Veido monologu atbilstoši teksta pazīmēm un pēc parauga iesaistās dialoga veidošanā.

Zina tautas teiku struktūru.

Saskata kopīgo un atšķirīgo Latvijas iedzīvotāju nosaukumu darināšanā.

Loka 1. un 2. deklinācijas lietvārdus.

Zina, kā rediģēt tekstu.

Izkopj līdzdarbošanās un sadarbošanās prasmes.

Starppriekšmetu saikne:

Datorika, dabaszinības, latviešu valoda, literatūra, mūzika, sociālās zinības, vizuālā māksla.

Mācību resursi:

Cibuļs, J., Leikuma, L. (2003) *Vasals! Latgāliešu valodas mācība*. Rīga: N.I.M.S. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)

Indriķa bronika. (Pieejams: <http://www.korpuss.lv/klasika/Senie/Zeiferts/3.Livhron/1.htm#b>)

Latgāliešu kultūrys ziņu portāls lakuga.lv. (Pieejams: <https://www.lakuga.lv/category/voluda/>)

Latgāls administratīvais iedalījums. (Pieejams: <https://vvc.gov.lv/advantagecms/export/docs/komisijas/Latgola.2019.pdf>)

Leikuma, L. (1993) *Gruomota školuojujīm*. Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)

Leikuma, L. et all. (2011–2013) *Lietuviešu-latviešu-latgāliešu vārdnīca*. (Pieejams: <http://hipilatlit.ru.lv/lv/products/dictionary.info.html>)

Leikuma, L., Dundure, V., Vulāne, A. (2017) *Olūtenš*. Latgāliešu rokstu volūda 4. klasei. (Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/olutens_4kl_mac_lidz.pdf)

Naaizmierstule. (1953) Tēvija. Tu manis navaicoj... *Dzēve*. 12. nr. 01.07.1953. (Pieejams: http://www.periodika.lv/periodika2-viewer/view/index-dev.html?lang=-fr#panel:pa|issue:/p_000_xdze1953n012|article:DIVL217|issueType:P)

Šuplinska, I. (galv. red.; 2012) *Latgāls lingvoteritorialuo vuordineica*. Rēzekne: Rēzeknes Augstskola, (362.–367. lpp.)

Šuplinska I., Rundāne L., Andrejeva A. (2017) *Gostūs pi Boņuka. Stuoisti bārnīm par Latgolu*. Rēzekne: Rēzeknis Tehnoloģeju akademeja

Teikas. (Pieejams: <http://www.pasakas.net/teikas/>)

Teiku audio un video ieraksti. (Pieejams: <http://garamantas.lv/lv/record/index?Record-page=7>)

Vulāne, A., Dundure, V., Matisāne, V. (2017) *Olūtenš*. Latgāliešu rokstu volūda 4. klasei. Metodiskie ieteikumi. (Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/olutens_4kl_met_%20ieteikumi.pdf)

Temats: **KĀ MĒS RUNĀJAM**

Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Nosaka autora komunikatīvo mērķi un teksta galveno domu.</p> <p>Klausās valodai veltītu dziesmu („Skaidruo volūda” vai citu), uztver tajā paustās idejas un noskaņu.</p> <p>Mācās saklausīt latgaliešu rakstu valodai raksturīgās skaņas dzirdes diktātā.</p> <p>Stāsta, kādas asociācijas izraisa teksta virsraksts. Uztver lasītā tekstā konkrētu informāciju par valodu, noskaidro atsevišķu vārdu nozīmi.</p> <p>Mācās nolasīt, apkopot un pastāstīt “Latviešu valodas dialektu atlanta” leksikas daļā (LDA) atspoguļoto valodisko informāciju par izvēlēto reālijas nosaukumu (piem., <i>kartupelis</i>).</p> <p>Atbild uz jautājumiem, veidojot pilnus teikumus un mērķtiecīgi izmantojot no teksta iegūto informāciju.</p> <p>Raksta atstāstījumu par valodu.</p> <p>Uzraksta īsu stāstu, izmantojot apgūto leksiku.</p>	<p>Mācās saprast atšķirības starp jēdzieniem <i>izloksne</i>, <i>dialekts</i> un <i>valoda</i>.</p> <p>Izvēlas no LDA leksikas daļas vienu vārdu, izpēta attiecīgās reālijas nosaukumus latviešu valodas dialektos, strukturē informāciju un pastāsta par nosaukumiem.</p> <p>Mācās locīt 2. konjugācijas darbības vārdus tagadnē, pagātnē un nākotnē pēc <i>runuot</i> parauga.</p> <p>Mācās locīt 1. konjugācijas <i>a-</i> un <i>e-</i> celma darbības vārdus (<i>augt</i>, <i>saukt</i>).</p> <p>Mācās locīt īpašības vārdus ar 1. un 4. deklinācijas lietvārdiem (<i>gars golds</i>, <i>vaca sāta</i>).</p> <p>Zina, ka latgaliešu rakstu valodā 3. deklinācijas lietvārdi lokāmi kā 1. deklinācijas lietvārdi.</p> <p>Atkārtoto latgaliešu valodas skaņas un burtus.</p> <p>Mācās izrunāt mīkstos un cietos līdzskaņus.</p> <p>Mācās saskatīt latgaliešu rakstu valodas un latviešu literārās valodas fonoloģiskās atšķirības.</p> <p>Mācās precīzi izrunāt latgaliešu rakstu valodai specifiskos mīkstinātos līdzskaņus, patskaņus [i], [y], divskaņus [iu], [yu].</p> <p>Mācās pareizi pierakstīt vārdus ar patskani [y], divskani [iu], [yu] un [uo].</p> <p>Vingrinās pareizi izrunāt vārdus, saprast un skaidrot dažādu skolēnam aktuālu izloksnes vārdu nozīmi.</p> <p>Nostiprina pareizrakstības iemaņas, rakstot dzirdes diktātu un teikumus, iederīgi lietojot darbības vārdu laika formas.</p>	<p>Saprot, ka mākslas darbos atklājas autora attieksme pret valodu vai citu tautai nozīmīgu vērtību.</p> <p>Saskata līdzīgo un atšķirīgo dažādu autoru darbos, kas veltīti latviešu valodai.</p> <p>Apgūst jaunas zināšanas par Latgali dažādos kontekstos un sasaista tās ar personīgo pieredzi.</p> <p>Veido priekšstatu par latgaliešu rakstu valodu kā kultūrinformācijas nesēju un saglabātāju Latgalē un par valodas sociolingvistiskajām funkcijām.</p> <p>Attīsta analītisko domāšanu, salīdzinot un skaidrojot vārdu nozīmi un lietojumu.</p> <p>Apgūst zināšanas par izlokšņu esamību un to atšķirībām, kā arī par latgaliešu rakstu valodas un latviešu literārās valodas atšķirībām.</p> <p>Mācās strādāt ar karti un elektronisko vārdnīcu <i>e-PUPA</i>.</p> <p>Veido līdzdarbošanās un sadarbošanās prasmes.</p> <p>Mācās veidot pozitīvas attiecības.</p> <p>Veido IT kompetences – mācās atrast informāciju, izmantojot IT.</p> <p>Mācās strādāt pāros - pašvadīta mācīšanās.</p> <p>Mācās izprast atšķirīgo un cienīt savu kultūru un tradīcijas.</p>

Sasniedzamie rezultāti:

Zina, ka latgaliešu rakstu valoda ir kultūras vērtība.

Saprot, ka izlokšnes ir latgaliešu rakstu valodas pamats.

Ir priekšstats par izlokšņu esamību un atšķirībām, latgaliešu rakstu valodas un latviešu literārās valodas atšķirībām.

Prot izrunāt skaņas *y* un *yu*.

Saklausā skaņas dzirdes diktātā.

Izsaka savu viedokli, pamatojot ar konkrētu piemēru.

Prot locīt 4. deklinācijas lietvārdus.

Prot locīt 2. konjugācijas darbības vārdus pēc *runuot* parauga un 1. konjugācijas *a-* un *e-* celma darbības vārdus.

Starppriekšmetu saikne:

Dabaszinības, datorika, latviešu valoda, literatūra, mūzika.

Mācību resursi:

Cybuļš J., Leikuma L. (1992) *Latgališu ābece (lementars). 1. d.* Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC1.pdf>)

Cibuļš, J., Leikuma, L. (2003) *Vasals! Latgališu valodas mācība*. Rīga: N.I.M.S. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)

Ēdelmane, I., Ozola, Ā. (2003) *Latviešu valodas augu nosaukumi*. Rīga: Augsburgas Institūts.

Jakubovska, N., Laumane, B. (sast.;1984) *Augšzemeņu dialektu teksti. Latgaliskās izlokšnes*. Rīga: Zinātne.

Laumane, B. (zin. vad.;1999) *Latviešu valodas dialektu atlants. Leksika*. Rīga: Zinātne. (Pieejams arī: <http://epupa.valoda.lv/registracija?saite=kartes>)

Leikuma, L. (1993) *Gruomota skoluotuojim*. Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)

Leikuma, L., Dundure, V., Vulāne, A. (2017) *Oluteņš*. Latgališu rakstu valūda 4. klasei. (Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/olutens_4kl_mac_lidz.pdf)

Leikuma, L., Mežs, I. (2015) *Viena zeme, vieni ļaudis, nav vienāda valodiņa*. Rīga: Upe tuviem un tālie.

Rūķe, V. (1939) *Latgales izlokšņu grupējums*. Rīga: Filologu biedrības raksti, XIX. 133.–188. lpp. (līdz ar 3 karšu ielīmēm). (Pieejams: http://home.lu.lv/~etrumpa/Dialekti/DATUBAZE/A_METODIKA_KARTOGRAFIJA_1.html)

Mācību filma. *Latviešu valodas dialekti*. (Rīga: LVAVA, 2008),

Rancāne, A., Karūdzniķis, E. *Skaidruo volūda*. Dziesmas oriģinālversija. (Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=rgv7puTHxzc>)

Rancāne, A., Karūdzniķis, E. *Skaidruo volūda*. Dzied Puncuļu ģimene. (Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=Ko8Hc5ufNtY>)

Šuplinska I., Rundāne L., Andrejeva A. (2017) *Gostūs pi Boņuka. Stuoisti bārnim par Latgolū*. Rēzekne: Rēzeknis Tehnoloģeju akademeja

Temats: MŪSU VĀRDI

Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Klausās dziesmas latgaliski (piem., “Lobs bej puika myusu Jezups”), saprot tekstā iekodēto informāciju un izmantoto leksiku.</p> <p>Lasa tekstu par latgaliešu personvārdiem un vārda izvēli senāk un mūsdienās.</p> <p>Lasa pasakas, kurās atklājas personāža vārda cilme (Neaizmirstules, A. Sakses, I. Ziedoņa pasakas).</p> <p>Iejūtas autora lomā un skaidro klasesbiedriem, kā radīts pasakas tēls un tā vārds.</p> <p>Mācās iegūt informāciju no dzirdēta un lasīta teksta un izmantot to mutvārdu saziņā.</p> <p>Stāsta par priekšvārdu izvēli Latgalē un citur Latvijā, par savu vārdu, tā izvēli un lietošanu ģimenē.</p> <p>Izklāsta savu attieksmi pret personvārda izvēli, pamato to.</p> <p>Pārrunā personvārdu variantu lietošanu ikdienā dažādās saziņas situācijās.</p> <p>Sacer īsu pasaku par personvārdiem un prezentē to.</p> <p>Mācās iejusties pētnieka lomā, iztaujājot klasebiedrus un skolasbiedrus par personvārdiem.</p> <p>Sagatavo projektu par personu vārdiem.</p>	<p>Mācās veidot virsrakstu atbilstoši galvenajai domai. Iepazīst vecos personvārdus (<i>Benedikts, Salimons</i> u. c.).</p> <p>Mācās atšķirt priekšvārdu senāk un mūsdienās, to nozīmi un priekšvārda pilno un īsināto variantu.</p> <p>Mācās iegūt papildinformāciju no populārzinātniska vai zinātniska teksta par personvārdiem.</p> <p>Pēta un salīdzina dažādu laika posmu kalendāros ievietotos priekšvārdu sarakstus.</p> <p>Apgūst priekšvārdu, to deminutīvu formu un hipokoristiku rakstību atbilstoši latgaliešu rakstu valodas gramatikas un ortogrāfijas normām.</p> <p>Loka 2. un 5. deklinācijas lietvārdus (<i>akmiņš, bolūds, peile, muote, svece</i>), t. sk. kopdzimtes lietvārdus (<i>šķetere</i>) un daudzskaitlīnīkus (<i>mīlis, patmalis</i>).</p> <p>Apgūst piederības vietniekvārdus, to locīšanu.</p> <p>Raksta vingrinājumus, izmantojot apgūtās darbības vārdu formas.</p> <p>Mācās veidot kartotēku un sagatavot prezentāciju par savu vārdu.</p>	<p>Izprot kopīgo un atšķirīgo personvārdu izvēli un lietošanā dažādās ģimenēs.</p> <p>Saprot, ka personvārdu pastāvēšanu valodā ietekmē dažādi apstākļi.</p> <p>Saprot, ka personvārds ir personas identitātes zīme, un var sniegt informāciju par cilvēka piederību konkrētai kultūrai.</p> <p>Mācās strādāt pāros, attīstot sadarbības prasmi.</p> <p>Centās ievērot saziņas kultūru, plānojot un īstenojot projektu, gatavojot lugas izrādi.</p> <p>Attīsta radošo domāšanu, sacerot un iestudējot lugu.</p> <p>Attīsta pašvadītas mācīšanās un pētnieciskās prasmes, veicot pētījumu un gatavojoties nodarbībām.</p> <p>Attīsta digitālās prasmes, iegūstot un apstrādājot informāciju.</p> <p>Mācās izstrādāt vērtēšanas kritērijus, pieņemt cita viedokli.</p> <p>Mācās objektīvi vērtēt savu veikumu un mācību izaugsmi.</p> <p>Saprot, ka sava un citu darbu vērtēšanā jābūt paškritiskam, objektīvam, tolerantam un jāievēro klausītāja, lasītāja, runātāja un rakstītāja kultūra.</p> <p>Mācās veidot kartotēkas.</p> <p>Mācās sagatavot prezentāciju un to vizuāli noformēt.</p>

Sasniedzamie rezultāti:

Saprot tekstā iekodēto informāciju.

Stāsta par personvārdu izvēli Latgalē un citur Latvijā.

Prot lietot lielo sākumburtu īpašvārdu pierakstā atbilstoši gramatikas un ortogrāfijas normām.

Prot lietot personvārdus dažādās locījuma formās.

Prot locīt 2. un 5. deklinācijas lietvārdus.

Izprot projekta darba uzdevumus un sagatavo projektu par personvārdiem.

Apgūst un nostiprina pāru darba iemaņas.

Saprot, kā veidot kartotēku un prezentāciju.

Prot izmantot IT pāru darbā, meklējot un strukturējot informāciju.

Veido izpratni par kopīgo un atšķirīgo personvārdu izvēlē un lietošanā dažādās ģimenēs.

Attīsta analītisko un radošo domāšanu.

Starppriekšmetu saikne:

Datorika, latviešu valoda, literatūra, sociālās zinības.

Mācību resursi:

Bušs, O. (2003) *Personvārdi, vietvārdi un citi vārdi: izpētes pakāpieni*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts.

Cybuļš, J., Leikuma, L. (1992) *Latgališu ābece (lementars). 1. d.* Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC1.pdf>)

Cibuļš, J., Leikuma, L. (2003) *Vasals! Latgaliešu valodas mācība*. Rīga: N.I.M.S. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)

Husare, E. (sast.; 2020) *Muna dzīšmu gruomota*. Latgolys Studentu centrs.

Leikuma, L. (1993) *Gruomota školuojujīm*. Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)

Leikuma, L., Dundure, V., Vulāne, A. (2017) *Olūteņš*. Latgališu rokstu volūda 4. klasei. (Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/olutens_4kl_mac_lidz.pdf)

Lobs bej puika. Latgaliešu tautas dziesma E. Lipska apdarē. Dzied Zeps Ē. (Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=ZiE-O2a9o3A>)

Lobs bej puika. Latgaliešu tautas dziesma Puncuļu ģimenes izpildījumā. (Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=56u_-LWqyO0)

Ministru kabinets. (2004) *Noteikumi Nr.114. Noteikumi par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju*. (Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/85209-noteikumi-par-personvardu-rakstibu-un-lietosanu-latviesu-valoda-ka-ari-to-identifikaciju>)

Siliņš, K. (1990) *Latviešu personvārdu vārdnīca*. Rīga: Zinātne.

Šuplinska I., Rundāne L., Andrejeva A. (2017) *Gostūs pi Boņuka. Stuošti bārnīm par Latgolu*. Rēzekne: Rēzeknis Tehnoloģeju akademeja

Vulāne, A., Dundure, V., Matisāne, V. (2017) *Olūteņš*. Latgališu rokstu volūda 4. klasei. Metodiskie ieteikumi. (Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/olutens_4kl_met_%20ieteikumi.pdf)

Temats: MŪSU UZVĀRDI

Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Mācās vērtēt savu un citu izvēlēto verbālo un neverbālo saziņas līdzekļu iederīgumu konkrētās komunikatīvās situācijās.</p> <p>Lasa vecumam piemērotus populārzinātniskus rakstus par iesauku, palamu, uzvārdu rašanos Latgalē, salīdzina ar informāciju par leļzemnieku uzvārdu cilmi, izsaka savus secinājumus.</p> <p>Mācās noskaidrot lingvistisko informāciju, lasot noteikumus par latgaliešu personvārdu lietošanu latviešu valodā (MK <i>Noteikumi Nr. 114</i>).</p> <p>Mācās atrast lasītajā tekstā konkrētu informāciju un izmanto to savā runā un darbībā.</p> <p>Noskaidro sava uzvārda izcelsmi (ja iespējams), pastāsta klasesbiedriem.</p> <p>Noskaidro, kādi uzvārdi ir savā dzimtā, iespēju robežās pastāsta par to cilmi.</p> <p>Stāsta par uzvārdu rašanos Latgalē un citur Latvijā.</p> <p>Raksta <i>stāstu / teiku</i> par savu uzvārdu.</p> <p>Mācās izprast, kā tiek dotas iesaukas un palamas Latgalē.</p> <p>Piedalās dialogā par iesauku un palamu došanu.</p> <p>Pārrunā sociālajos tīklos izmantoto segvārdu nozīmi personas uztverē.</p> <p>Izmanto mācību procesā gūtās zināšanas, lai spriestu par literāro darbu personāža vārdu cilmi un nozīmi.</p> <p>Iesaistās skolēnu darbu izstādes organizēšanā, plānojot darbu un veidojot izstādes afišu, vizuālo noformējumu.</p>	<p>Mācās rakstīt vēstījuma tipa tekstus, izmantojot paraugu.</p> <p>Mācās saskatīt un atklāt vārda iekšējo tēlu, t. i., saskatīt kopsakarības starp personvārdu, sugas, īpašības vai darbības vārdu, kas bijis tā pamatā, un objektu, kas sākotnēji saukts šajā vārdā (<i>Duortāns, Strods, Meikstums, Byumans</i>).</p> <p>Noskaidro, kā latgaliski tiek rakstīts bērnu rakstnieku vārds un uzvārds.</p> <p>Apzina savu skolasbiedru uzvārdus, sagrupē pēc cilmes, motivācijas pazīmēm.</p> <p>Mācās sistematizēt uzvārdus alfabēta secībā pēc to motivētārvārda nozīmes.</p> <p>Noskaidro raksturīgākos latgaliešu uzvārdu piedēkļus (<i>-ān-, -nīk-, -neic-, -er-, -eņ-, -uļ-</i> u. c.) un darina uzvārdus (okazionālistus) ar šīm morfēmām, motivācijai izmantojot dažādu reāliju nosaukumus.</p> <p>Mutvārdos un rakstveidā skaidro, kā darināti jaunie uzvārdi.</p> <p>Mācās locīt kopdzimtes uzvārdus (<i>Unda, Caune, Žogotā</i>).</p> <p>Mācās locīt darbības vārdu <i>dot</i>, salīdzina tā formu sistēmu ar latviešu literāro valodu.</p> <p>Raksta vingrinājumus, izmantojot apgūtās zināšanas.</p>	<p>Saprot, ka situācijai atbilstoša runas uzvedība sekmē saziņu.</p> <p>Veido priekšstatu par latgaliešu rakstu valodu kā kultūrinformācijas nesēju un saglabātāju par uzvārdu izcelsmi Latgalē.</p> <p>Mācās salīdzināt Latgales uzvārdus ar Vidzemes, Zemgales un Kurzemes uzvārdiem un atrast kopīgo un atšķirīgo.</p> <p>Saprot, ka dažādos Latvijas novados uzvārdi radušies atšķirīgi.</p> <p>Saprot, ka uzvārdi var sniegt kultūrvēsturisku informāciju.</p> <p>Attīsta radošumu, sacerot stāstu vai teiku par sava uzvārda izcelsmi.</p> <p>Organizē savu darbu izstādī, t. sk. arī elektronisko, skolas mājaslapā.</p> <p>Veido izpratni par vārdiem, uzvārdiem, palamām, attīstot analītisko domāšanu.</p> <p>Mācās salīdzināt uzvārdus un palamas ar citu zināmo valodu personvārdiem.</p> <p>Kritiski vērtē iesaukas un palamas no ētikas viedokļa.</p> <p>Saprot, ka negatīvās iesaukas, palamas ir cilvēka cieņu aizskarošas.</p> <p>Mācās izprast atšķirīgo un cienīt savu kultūru un tradīcijas.</p>

Sasniedzamie rezultāti:

Prot noteikt un atšķirt verbālo saziņu no neverbālās.

Prot saskatīt un atklāt vārda iekšējo tēlu.

Zina, kas raksturīgs vēstījumam.

Zina atrast lasītajā tekstā konkrētu informāciju un izmanto to savā runā un darbībā.

Prot pastāstīt par zināmo vārdu, uzvārdu, palamu izcelsmi.

Saskata kopīgo un atšķirīgo Latvijas novadu uzvārdos.

Apgūst prasmi sistematizēt uzvārdus alfabēta secībā.

Prot darināt uzvārdus ar latgaliešu rakstu valodas piedēkļiem.

Prot locīt kopdzimtes uzvārdus.

Mācās attīstīt savu radošumu, sacerot stāstu vai teiku par sava uzvārda izcelsmi.

Starppriekšmetu saikne:

Latviešu valoda, literatūra, svešvalodas.

Mācību resursi:

Bušs, O. (2003) *Personvārdi, vietvārdi un citi vārdi: izpētes pakāpieni*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts.

Cybuļs, J., Leikuma, L. (1992) *Latgaliešu ābece (lementars). 2. d.* Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC2.pdf>)

Cibuļs, J., Leikuma, L. (2003) *Vasals! Latgaliešu valodas mācība*. Rīga: N.I.M.S. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)

Husare, E. (sast.; 2020) *Muna dzīšņu gruomota*. Latgolys Studentu centrs.

Kļavinska, A. (2013) Etnonīmi Latgales īpašvārdu sistēmā. *Via Latgalica: humanitāro zinātņu žurnāls*, 5. Rēzekne: Rēzeknes Augstskola, 113.–121. lpp. (Pieejams arī: journals.ru.lv/index.php/LATG/article/download/1639/1461)

Kovaļevska, O. (2015) Kartogrāfiskās metodes iespējas dienvidaustrumu Latgales sādžu nosaukumu un uzvārdu izcelsmes pētījumos. *Via Latgalica*, Nr. 7, 106.–124. lpp.; https://www.geo.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/gzzf/Konferences/LU_73_konf/Kovalevska_Uzvardi_un_sadzas_Latgalee.pdf

Latkovskis, L. (1968) *Latgaļu uzvārdi, palames un dzymtas*. Minchene: Latgaļu izdevnīceiba.

Latkovskis, L. (1971) *Latgaļu uzvārdi, palames un dzymtas, II. daļa*. Minchene: Latgaļu izdevnīceiba.

Leikuma, L. (1993) *Gruomota skoluotuojim*. Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)

Leikuma, L., Dundure, V., Vulāne, A. (2017) *Olūtenš*. Latgalīšu rokstu volūda 4. klasei. (Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/olutens_4kl_mac_lidz.pdf)

Mežs, I. (2018) *Latviešu uzvārdi arhīvu materiālos – Latgale*. Rīga: Latviešu valodas aģentūra.

Ministru kabinets. (2004) *Noteikumi Nr. 114. Noteikumi par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju*. (Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/85209-noteikumi-par-personvardu-rakstibu-un-lietosanu-latviesu-valoda-ka-ari-to-identifikaciju>)

Siliņš, K. (1990) *Latviešu personvārdu vārdnīca*. Rīga: Zinātne.

Stafecka, A. (2013) Uzvārdi Latgalē: ieskats arhīvu materiālos. *Baltu valodas: vēsture un aktuālie procesi*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 60.–62. lpp.

Šuplinska, I., Rundāne L., Andrejeva A. (2017) *Gostis pi Boņuka. Stūsti bērniem par Latgolu*. Rēzekne: Rēzeknis Tehnoloģiju akademeja

Vulāne, A., Dundure, V., Matisāne, V. (2017) *Olūtenš*. Latgalīšu rokstu volūda 4. klasei. Metodiskie ieteikumi. (Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/olutens_4kl_met_%20ieteikumi.pdf)

Zuģicka, I. (2011) Iesaukas mūsdienu Latgalē. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Nr.6. Rīga: Latgales druka, 108.–127. lpp.

Tēma: MĀJAS UN ĢIMENE		
Temats: MĀJAS SENĀK UN TAGAD		Tēmas garums: 8 mācību stundas
Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Gūst priekšstatu par to, kas raksturīgs diskusijai, klausoties dažādu diskusiju fragmentus un apkopojot informāciju.</p> <p>Uzraksta runas uzvedības noteikumus, kas jāievēro, lai diskusija noritētu raiti.</p> <p>Klausās dziesmas, lasa dzejoļus, stāstus par mājām, mācās uztvert dzirdēto tekstu kā veselumu.</p> <p>Raksturo teksta emocionālo noskaņu un nosaka valodas līdzekļus, kas to rada.</p> <p>Novērtē iegūto informāciju, salīdzina to ar savu pieredzi un izmanto diskusijā.</p> <p>Mācās izteikt viedokli un pamatot to, izmantojot saliktus pakārtotus argumentēšanas teikumus (<i>Es tai domāju, partū ka...</i>).</p> <p>Mācās iesaistīties diskusijā par lasīto, ievērojot klausītāja un runātāja kultūru.</p> <p>Izmanto dažādus resursus (e-PUPU, muzejus (arī virtuālos), mākslas darbus, dabas objektus, lai iegūtu informāciju par to, kas kopīgs mājām senāk un tagad.</p> <p>Apkopo un strukturē iegūto informāciju un materiālus, sagatavo vēstījumu par šo izziņas piedzīvojumu.</p> <p>Raksta radošos darbus – aprakstu par savu sapņu māju, vēstījumu par tās būvniecību un iekārtošanu, izmantojot racionālos un emocionālos valodas līdzekļus.</p>	<p>Mācās veidot precīzus jautājumus, lai noskaidrotu nepieciešamo informāciju.</p> <p>Nosaka tekstā un raksturo valodas līdzekļus, kas izmantoti emocionālās noskaņas radīšanai.</p> <p>Plāno vēstījumu un veido secīgu, loģisku tekstu.</p> <p>Mācās iesaistīt tekstā atsauces uz cita viedokli, darbu.</p> <p>Saskata tekstā vecvārdus, leksiskos dialektismus un skaidro to nozīmi.</p> <p>Noskaidro, kā senāk sauca un izmantoja dažādas ēkas, to daļas, sadzīves priekšmetus un salīdzina ar mūsdienām.</p> <p>Izmanto apgūto leksiku savu tekstu veidošanā.</p> <p>Apgūst frazeoloģismus un sakāmvārdus, kas attiecas uz māju un sētas kārtību, izmanto tos savos darbos.</p> <p>Mācās locīt 6. deklinācijas lietvārdus.</p> <p>Apgūst īpašības vārdu locīšanu, saskata atšķirību no latviešu literārās valodas.</p> <p>Mācās locīt un lietot norādāmos vietniekvārdus.</p> <p>Mācās locīt un lietot darbības vārdus (pēc <i>nest, vest</i> parauga) tagadnē, pagātnē un nākotnē.</p> <p>Nostiprina prasmi pareizi pierakstīt mīkstinātos līdzskaņus ([g], [k], [l], [n]), ja tiem seko patskaņi <i>i, ī, e, ē</i> un divskaņi <i>ie, ei</i>.</p>	<p>Apgūst diskusijas kultūru.</p> <p>Noskaidro, kas raksturīgs Latgales lauku sētas tēlam senāk, pētot gleznu reprodukcijas, fotogrāfijas u. tml.</p> <p>Saskata Latgalei tipisko savas dzīvesvietas arhitektūrā.</p> <p>Saprot, ka lauku sētas veidojums dažādos Latvijas novados atšķiras.</p> <p>Lasot tautasdziesmas, frazeoloģismus un sakāmvārdus, izsecina senču attieksmi pret mājām kā vērtību.</p> <p>Saprot, ka mājas, māju izjūta ir svarīga cilvēka vērtību sistēmas daļa.</p> <p>Saprot, ka ikviena cilvēka pienākums ir saudzēt un kopt vidi, kurā uzturas.</p> <p>Mācās salīdzināt lauku un pilsētas mājas senāk un tagad, atrodot kopīgo un atšķirīgo.</p> <p>Paplašina zināšanas un spriež par sadzīvi laukos un pilsētā, attīstot kritiskās domāšanas prasmes.</p> <p>Saprot, ka ikvienam ir jākopj vide, kurā dzīvo.</p> <p>Zina, ka, izmantojot cita autora darbu, jāievēro autortiesības.</p> <p>Attīsta līdzdarbošanās un sadarbošanās prasmes informācijas apkopošanā un strukturēšanā.</p>

Sasniedzamie rezultāti:

Prot vērtēt teksta noskaņu un noteikt valodas līdzekļus, kas izmantoti tās radīšanai.
 Saskata lasītā vai dzirdētā tekstā nepieciešamo informāciju un izmanto to diskusijā.
 Prot salīdzināt dažādus viedokļus un izteikt secinājumus (atbilstoši apgūtajām zināšanām).
 Saskata tekstā vecvārdus un leksiskos dialektismus.
 Prot locīt 6. deklinācijas lietvārdus.
 Prot locīt darbības vārdus pēc *nest, vest* parauga.
 Prot saskaņot deklinējamus vārdus, veidojot savu tekstu.
 Prot lietot apgūtos vietniekvārdus.
 Ievēro mīkstināto līdzskaņu pareizrakstību.
 Zina būtiskākās lauku un pilsētas dzīves līdzīgās un atšķirīgās iezīmes.
 Saprot, ka mājas, māju izjūta ir svarīga cilvēka vērtību sistēmas daļa.
 Saprot, ka pašam jā rūpējas par mājas un dzīves vides sakopšanu.
 Zina, ka, izmantojot cita autora darbu, jāievēro autortiesības.

Starppriekšmetu saikne:

Datorika, latviešu valoda, sociālās zinības.

Mācību resursi:

Cybuļš, J., Leikuma, L. (1992) *Latgališu ābece (lementars). 2. d.* Lielvārde:Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC2.pdf>)
 Cibulš, J., Leikuma, L. (2003) *Vasals! Latgaliēšu valodas mācība*. Rīga: N.I.M.S. <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)
 Husare, E. (sast.; 2020) Muna dzīšmu gruomota. Latgolys Studentu centrs.
 Latgališu kulturys ziņu portals lakuga.lv. (Pieejams: <https://www.lakuga.lv/category/voluda/>)
 Leikuma, L. (1993) *Gruomota školuojujīm*. Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)
 Leikuma, L., Dundure, V., Vulāne, A. (2017) *Olūtenš*. Latgališu rokstu volūda 4. klasei. (Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/olutens_4kl_mac_lidz.pdf)
 Naaizmērstule. (1953) Tēvija. Tu manis navaicoj... *Dzēive*. 12. nr. 01.07.1953. (Pieejams: http://www.periodika.lv/periodika2-viewer/view/index-dev.html?lang=fr#panel:pa|issue:/p_000_xdze1953n012|article:DIVL217|issueType:P)
Skaista mana tēva sēta. Latviešu tautas dziesma Tihovsku ģimenes izpildījumā. (Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=Eh3YWnvPWBE>)
 Vulāne, A., Dundure, V., Matisāne, V. (2017) *Olūtenš*. Latgališu rokstu volūda 4. klasei. Metodiskie ieteikumi. (Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/olutens_4kl_met_%20ieteikumi.pdf)

Temats: **MANA ISTABA**

Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Lasa dažādus tekstus ar izpratni, raiti un skaidri, izkopjot izrunu.</p> <p>Uztver lasītajā tekstā ietverto informāciju un izmanto mērķtiecīgi to savā runā un darbībā.</p> <p>Mācās saskatīt būtiskākās pazīmes, nosakot, kas raksturīgs senāk un mūsdienās radītām mēbelēm un istabas iekārtojumam.</p> <p>Mācās izteikt un pamatot viedokli.</p> <p>Veido monologu, stāstot par savām mājām.</p> <p>Veido monologu, nolasot informāciju no savas istabas/ mājokļa plāna.</p> <p>Veido dialogu, lai iegūtu pilnīgāku informāciju.</p> <p>Mācās veidot lingvistiska rakstura tekstu par priekšmetu nosaukumiem dažādās izloksnēs.</p> <p>Attīsta prasmi iegūt informāciju no dažādiem avotiem un izmantot to savā tekstā.</p>	<p>Atrod tekstā māju un to iekārtojuma aprakstu, izmanto par paraugu sava teksta veidošanai.</p> <p>Formulē sava teksta galveno domu un virsrakstu.</p> <p>Veido aprakstu vai vēstījumu latgaliešu valodā par savu māju/istabu, ievērojot teksta pazīmes (temats, galvenā doma, virsraksts, sakarīgums, pabeigtība).</p> <p>Mācās izmantot sinonīmus, veidojot tekstus par mājām un to iekārtojumu.</p> <p>Noskaidro, kā dažādās augšzemnieku dialekta izloksnēs sauc iedzīves priekšmetus, un izmanto šos vārdus lingvistiskā tekstā.</p> <p>Veido dialektismu skaidrojošo vārdnīcu, papildinot to ar ilustratīvo materiālu.</p> <p>Pilnveido prasmi lietot apgūtās 1. un 2. konjugācijas darbības vārdu formas.</p> <p>Mācās locīt 2. konjugācijas darbības vārdus ar <i>-ynnot</i>.</p> <p>Mācās locīt 3. konjugācijas darbības vārdus (pēc <i>slauceit</i> parauga).</p> <p>Pilnveido savu tekstu, izmantojot sinonīmus.</p>	<p>Mācās saprast, ka kārtīgi un atbildīgi paveikts darbs ir vērtība.</p> <p>Saprot, ka telpu iekārtojumu ietekmē gan cilvēka gaumes izjūta, gan modes tendences un ekonomiskās pārmaiņas.</p> <p>Saprot, ka dažādos Latvijas novados mājas iekārtojumā ir gan līdzīgais, gan atšķirīgais.</p> <p>Mācās zīmēt mājas un istabas shematisko plānu un nolasīt informāciju no savas uzzīmētās shēmas.</p> <p>Apzinās, ka pašam jānodrošina kārtība un tīrība telpās, kur uzturas.</p>

Sasniedzamie rezultāti

Uztver lasītājā tekstā ietverto konkrēto informāciju un izmanto to savā runā.

Veido monologu stāstījumā par savu istabu.

Prot veidot aprakstu latgališu rakstu valodā par savu māju/istabu, ievērojot teksta pazīmes (temats, galvenā doma, virsraksts, sakarīgums, pabeigtība).

Prot izvēlēties leksiku, lai precīzāk atklātu galveno domu un raksturotu objektu vai izklāstītu notikumu.

Zina, ka izlokšņu leksika ir valodas bagātināšanas avots.

Zina, kā veidot apgūto darbības vārdu īstenības izteiksmes vienkāršās laika formas.

Saskata, ka dažādos novados māju iekārtojumā ir līdzīgais un atšķirīgais.

Prot nolasīt informāciju no mājas/ dzīvokļa / istabas plāna un komentēt to.

Starppriekšmetu saikne:

Dizains un tehnoloģijas, latviešu valoda, literatūra, sociālās zinības, vizuālā māksla.

Mācību resursi:

Cybuļš, J., Leikuma, L. (1992) *Latgališu ābece (lementars)*. 1. d. Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC1pdf>)

Cybuļš, J., Leikuma, L. (1992) *Latgališu ābece (lementars)*. 2. d. Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC2pdf>)

Cibuļš, J., Leikuma, L. (2003) *Vasals! Latgališu valodas mācība*. Rīga: N.I.M.S. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)

Leikuma, L., Dundure, V., Vulāne, A. (2017) *Olūtenš*. Latgališu rokstu volūda 4. klasei. (Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/olutens_4kl_mac_lidz.pdf)

Leikuma, L. (1993) *Gruomota školuojujīm*. Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)

Šuplinska, I., Rundāne, L., Andrejeva, A. (2017) *Gostūs pi Boņuka. Stuošti bārnīm par Latgolū*. Rēzekne: Rēzeknis Tehnoloģiju akademeja

Vulāne, A., Dundure, V., Matisāne, V. (2017) *Olūtenš*. Latgališu rokstu volūda 4. klasei. Metodiskie ieteikumi. (Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/olutens_4kl_met_%20ieteikumi.pdf)

Temats: **MANA ĢIMENE (SAIME)**

Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Lasa ģimenei vēltus dzejoļus un nosaka autora komunikatīvo nolūku un emocionālās noskaņas radīšanas līdzekļus.</p> <p>Klausās lasītās dzejas muzikālo izpildījumu (piem., "Dzeiveite, dzeive"), salīdzina radīto emocionālo noskaņu un izsaka savu attieksmi.</p> <p>Lasa skaidri un izteiksmīgi tekstu, precīzi izrunājot vārdus.</p> <p>Mācās atrast tekstā informāciju, lai atbildētu uz jautājumiem.</p> <p>Atbild uz jautājumiem par tekstu, izmantojot no tā gūto informāciju par radniecības apzīmējumiem latgaliešu un latviešu literārajā valodā.</p> <p>Novērtē iegūto informāciju un salīdzina ar savu pieredzi.</p> <p>Stāsta (mutvārdos vai rakstveidā) par savu ģimeni, iesaistot radniecības terminus un ikdienā lietotos apzīmējumus.</p> <p>Mācās saklausīt un vērtēt klasesbiedru runu.</p> <p>Mācās izteikt un pamatot savas domas par saimi un dažādu paudžu cilvēku nozīmi savā dzīvē.</p> <p>Izmanto zināšanas par darbības vārdu, veidojot savus tekstus.</p> <p>Iepazīstas ar dažādiem dzimtas koka veidošanas variantiem, plašākas informācijas ieguves iespējām un sāk veidot savu dzimtas koku, izvēloties savu variantu.</p>	<p>Mācās tekstā atrast zināmo un jauno informāciju.</p> <p>Apgūst un izmanto tuvāko radu nosaukšanai nepieciešamos apzīmējumus.</p> <p>Salīdzina radniecības apzīmējumus dažādās izloksnēs, latgaliešu rakstu valodā un latviešu literārajā valodā.</p> <p>Papildina savu leksikas vārdnīcu ar jauniem vārdiem.</p> <p>Mācās izrunāt lietvārdus ar galotni <i>-e</i> (<i>dzeive, saime, muote</i>) un noskaidro atšķirību no latviešu literārās valodas.</p> <p>Noskaidro vārdu <i>dzimta</i> un <i>saime</i> nozīmi, jēdzienu <i>dzimtas koks</i>.</p> <p>Apzina un mācās pierakstīt radniecības apzīmējumus, arī vecvārdus, piemēram, vecvecāku nosaukumus <i>vacis (vacs), vace</i>, deminutīvus <i>vaciks, vaceite</i>.</p> <p>Mācās iederīgi izmantot un pareizi pierakstīt attieksmes vietniekvārdus.</p> <p>Mācās locīt darbības vārdus <i>zynuot, dzidyuot</i> īstenības izteiksmes vienkāršajos laikos un iesaista tos saliktos teikumos.</p> <p>Zina, kādi piedēkļi tiek izmantoti darbības vārdu darināšanā.</p> <p>Apgūst darbības vārdu piedēkļus un to nozīmi. Mācās noteikt ar piedēkli un piedēkli atvasinātus darbības vārdus, to nozīmi.</p> <p>Veido saliktus sakārtotus un saliktus pakārtotus teikumus, lieto atbilstošas pieturzīmes.</p> <p>Mācās veidot pārskatāmu un informācija atlasei noderīgu domu karti.</p>	<p>Pilnveido izpratni par vērtībām <i>mana ģimene, dzimta</i>.</p> <p>Saprot, ka literatūra sekmē savas tautas vērtību apguvi un valodas bagātināšanos.</p> <p>Saprot, ka radniecības termini un apzīmējumi ir kultūrvēsturiskās informācijas avots.</p> <p>Saprot, ka, veidojot dzimtas koku, tiek uzkrāta un saglabāta informācija par radu rakstiem.</p> <p>Mācās atrast informāciju globālajā tīmeklī par dzimtas koka veidošanu.</p>

Sasniedzamie rezultāti:

Prot atrast un atlasīt informāciju tekstā un izmantot to saziņā.

Zina vienkāršāko radniecības terminoloģiju un ikdienas saziņai nepieciešamos radniecības apzīmējumus.

Regulāri papildina savu leksikas vārdnīcu.

Prot veidot darbības vārdu *zynuot, dzīdyuot* vienkāršās laika formas.

Prot noteikt pirmatnīgus un atvasinātus darbības vārdus.

Zina biežāk lietoto priedēkļu nozīmi.

Prot izmantot ar priedēkļiem un piedēkļiem darinātos darbības vārdus.

Veido saliktus teikumus ar dažādām darbības vārda formām.

Salīdzina latviešu literārās valodas un latgaliešu rakstu valodas formas.

Prot atlasīt un grupēt informāciju, izmantojot izveidoto domu karti.

Prot sameklēt informāciju par dzimtas koka veidošanu globālajā tīmeklī.

Zina, kā izmantot šo digitālo rīku sava dzimtas koka izveidē.

Saprot, ka ikviens dzimtas koks ir tautas vēsturiskās atmiņas daļa.

Apzinās, ka ģimene ir vērtība.

Starppriekšmetu saikne:

Latviešu valoda, literatūra, sociālās zinības, mūzika.

Mācību resursi:

Baznīcu grāmatas. (Pieejams: <https://www.raduraksti.arhivi.lv/>)

Cybuļš, J., Leikuma, L. (1992) *Latgališu ābece (lementars). 1. d.* Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC1.pdf>)

Cybuļš, J., Leikuma, L. (1992) *Latgališu ābece (lementars).2.d.* Lielvārde:Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC2.pdf>)

Cibuļš, J., Leikuma, L. (2003) *Vasals! Latgališu valodas mācība.* Rīga: N.I.M.S. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)

Kā veidot dzimtas koku. (Pieejams: <https://dzimta.lv/>)

Leikuma, L., Dundure, V., Vulāne, A. (2017) *Olūteņš.* Latgališu rokstu volūda 4. klasei. (Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/olutens_4kl_mac_lidz.pdf)

Leikuma, L. (1993) *Gruomota skoluotuojim.* Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)

Latgališu tautasdziesma. *Muote dieleņu auklieje.* (Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=FaiZznwF5-Y>)

Latgališu tautasdziesma. *Zvīdži, zvīdži, siermais žirdzeņ.* (Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=HrtePbLF98Y>)

Šuplinska, I., Rundāne, L., Andrejeva, A. (2017) *Gostūs pi Boņuka. Stuošti bārnim par Latgolū.* Rēzekne: Rēzeknis Tehnoloģeju akademeja.

Uškāns, J., Ostrovskis, J. *Džeiveite, džeive.* (Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=QpSvkekXAmw>)

Vilcāne, V. (2013) *Dzīmtas koks – savu sakņu atrašana.* (Pieejams: <https://lvportals.lv/norises/259871-dzimtas-koks-savu-saknu-atrasana-2013>)

Vulāne, A., Dundure, V., Matisāne, V. (2017) *Olūteņš.* Latgališu rokstu volūda 4. klasei. Metodiskie ieteikumi. (Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/olutens_4kl_met_%20ieteikumi.pdf)

Temats: **PIE SAIMES GALDA**

Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Stāsta (mutvārdos, rakstveidā) par savas ģimenes ēšanas paradumiem un tradīcijām ikdienā un svētkos.</p> <p>Uzmanīgi klausās un vērtē klasesbiedru stāstījumu un salīdzina, kas kopējs un atšķirīgs dažādās ģimenēs ēdienu gatavošanā un pasniegšanā.</p> <p>Uzdod precizējošus jautājumus par dzirdēto un lasīto.</p> <p>Sagatavo instrukciju, kā pagatavot kādu ēdienu (reālu vai izdomātu).</p> <p>Iegūst informāciju no ģimenes locekļiem, publikācijām vai raidījumiem par latgaliešu un kāda cita Latvijas novada tradicionālajiem konkrētu svētku ēdieniem un galda klāšanu.</p> <p>Mācās izmantot iegūto informāciju, lai sagatavotu un novadītu iedomātu kulināro ekskursiju.</p> <p>Mācās veidot pasākuma afišu.</p> <p>Apspriež grupās izstrādātos afišu veidošanas noteikumus un apkopo darbam noderīgākos.</p> <p>Ievēro apgūtās runas kultūras normas.</p>	<p>Nosaka teksta galveno domu, tematu, virsraksta atbilstmi saturam.</p> <p>Salīdzina valodas un citu līdzekļu izmantojumu dažādās kulinārijas pasākumu afišās, izstrādā savus noteikumus, ko ievēros, veidojot afišu.</p> <p>Veido aprakstu / vēstījumu par ēdienu gatavošanu ikdienā un svētkos savā ģimenē.</p> <p>Apgūst ēdienreīžu, trauku un Latgalei raksturīgo ēdienu nosaukumus, skaidro vārdu nozīmi un pareizrakstību.</p> <p>Saskata tekstā izlokšņu vārdus (<i>luova, ližeika</i> u. c.) un skaidro to nozīmi.</p> <p>Zina, kā latgaliski sauc dienas un mēnešus, un prot lietot runā šos vārdus.</p> <p>Mācās pierakstīt dienu un mēnešu nosaukumus atbilstoši pareizrakstības noteikumiem.</p> <p>Mācās lietot skaitļa vārdus atbilstoši latgaliešu rakstu valodas pareizrakstības noteikumiem.</p> <p>Mācās locīt 3. konjugācijas darbības vārdus (pēc <i>sēdēt</i> parauga) tagadnē, pagātnē un nākotnē un saskata atšķirības no latviešu literārās valodas.</p> <p>Mācās veidot uzmetumu pēc domu kartes, melnrakstu, tīrrakstu.</p> <p>Mācās skaidrot vārdu pareizrakstību, izmantojot dažādus avotus.</p>	<p>Iepazīst dažādus grafiskos elementus un simbolus, kas izmantojami afišas veidošanā.</p> <p>Zina, kā jāuzvedas pie galda.</p> <p>Zina un izmanto galda kultūrai raksturīgās etiķetes formulas.</p> <p>Apzinās, kā ēdiens ir vērtība un pret to jāizturas ar cieņu.</p> <p>Saprot, ka dažādās kultūrās var būt atšķirīga ēdienu gatavošana un lietošana.</p> <p>Zina, kādi ir latgaliešu tradicionālie ēdieni.</p> <p>Saskata kopīgo un atšķirīgo dažādu svētku tradicionālo ēdienu izvēlē dažādos Latvijas novados.</p> <p>Saprot, ka dažādās izloksnēs var izmantot atšķirīgus ēdienu, produktu un trauku nosaukumus.</p> <p>Mācās salīdzināt produktu izvēles un ēdienu gatavošanas iespējas dažādos vēstures posmos Latgalē.</p> <p>Mācās salīdzināt saimes kopīgās laika pavadīšanas iespējas agrāk un mūsdienās.</p> <p>Salīdzina senākos un mūsdienu mēnešu nosaukumus dažādās valodās, skaidro to nozīmi, saskata līdzīgo un atšķirīgo.</p>

Sasniedzamie rezultāti:

Prot noteikt teksta pamatpazīmes, raksturot tekstu atbilstoši tām.

Prot iegūt no teksta informāciju par ēdieniem, to gatavošanas receptēm un lietošanu un izmanto to saziņā un mācību uzdevumu veikšanai.

Veido dialogu un monologu par galda kultūru ģimenē.

Veido dialogu vai monologu par tradicionājiem ēdieniem Latgalē un citos Latvijas novados.

Zina, ka izloksnes vienu un to pašu objektu var nosaukt atšķirīgi.

Prot pierakstīt dienu, mēnešu nosaukumus un laika norādes atbilstoši pareizrakstības noteikumiem.

Prot locīt darbības vārdus pēc *sēdēt* parauga tagadnē, pagātnē un nākotnē.

Ar cieņu izturas pret citai kultūrai raksturīgajām ēšanas tradīcijām.

Apzinās, ka ēdiens ir vērtība.

Prot pastāstīt par saimes kopīgas laika pavadīšanas iespējām senāk un mūsdienās, pamatojot savu viedokli ar izzināšanas procesā iegūtajiem faktiem un piemēriem.

Zina, kādas ir receptes obligātās satura daļas, prot tās nosaukt latgaliešu valodā.

Starppriekšmetu saikne:

Latviešu valoda, literatūra, mūzika, dizains un tehnoloģijas, sociālās zinības, vizuālā māksla, svešvalodas.

Mācību resursi:

Cybuļš, J., Leikuma, L. (1992) *Latgališu ābece (lementars). 1. d.* Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC1.pdf>)

Cybuļš, J., Leikuma, L. (1992) *Latgališu ābece (lementars). 2. d.* Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC2.pdf>)

Cibuļš, J., Leikuma, L. (2003) *Vasals! Latgaliešu valodas mācība.* Rīga: N.I.M.S. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)

Leikuma, L., Dundure, V., Vulāne, A. (2017) *Olūtenš.* Latgališu rokstu volūda 4. klasei. (Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/olutens_4kl_mac_lidz.pdf)

Leikuma, L. (1993) *Gruomota skoluotuojim.* Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)

Šuplinska, I., Rundāne, L., Andrejeva, A. (2017) *Gostūs pi Boņuka. Stuošti bārnim par Latgolu.* Rēzekne: Rēzeknis Tehnoloģiju akademeja.

Vulāne, A., Dundure, V., Matisāne, V. (2017) *Olūtenš.* Latgališu rokstu volūda 4. klasei. Metodiskie ieteikumi. (Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/olutens_4kl_met_%20ieteikumi.pdf)

Tēma: DARBI		
Temats: DARBI UN AMATI SENĀK UN TAGAD		Tēmas garums: 5 mācību stundas
Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Mācās atšķirt oficiālās un neoficiālās saziņas situācijas.</p> <p>Sagatavo un izteiksmīgi runā tautasdziesmas un/vai dzejoli par darbu.</p> <p>Veido tautasdziesmu izlasi par dažādiem amatiem.</p> <p>Veido skolēnu darbu izstādi “Amati un amatnieki senāk un tagad”. Katrs skolēns izvēlas vienu mūsdienās zudušu vai retu un vienu aktuālu amatu, uzraksta tā aprakstu, izmantojot dažādus informācijas avotus un ilustratīvo materiālu.</p> <p>Mācās noformēt izmantotās literatūras sarakstu un atsauces.</p> <p>Klausās latgaliešu tautasdziesmas, kurās minēti dažādi amati un amatnieki (piem., „<i>Guoju pa mežu</i>”), veido dialogu ar tekstu, pievēršot uzmanību amatnieku raksturojumam.</p> <p>Veido dialogu ar klasesbiedru par pilsētas un lauku darbiem un darba rīkiem senāk un tagad. Ierosmei noskatās mācību filmas <i>Latgales kultūras mantojums</i> fragmentu par amatiem. Secina, kas laika ritumā mainījies.</p> <p>Pēta gleznu reprodukcijas un stāsta, kā mākslinieks atainojis dažādas darba situācijas.</p> <p>Mācās iegūt informāciju no preses izdevumiem, izpētot kultūrvēsturisku materiālu par dažādiem amatiem un darbiem (piem., laikraksts <i>Latgolas Škola</i>).</p> <p>Mācās atstāstīt dzirdēto vai lasīto tekstu.</p> <p>Veido vēstījumu par reālu vai izdomātu notikumu kāda amatnieka dzīvē vai savu darba piedzīvojumu, nedarbu.</p>	<p>Noskaidro termina <i>secinājums</i> jēgu un secinājumu raksturīgās iezīmes.</p> <p>Lasa dažādu amatu un darbu aprakstus (literārus, publicistikas un lietišķos tekstus), mācās formulēt un pierakstīt secinājumus.</p> <p>Iepazīstas ar dažādiem dienas režīma pieraksta veidiem un mācās veidot savu dienas režīmu.</p> <p>Papildina vārdnīcu ar amatu un amatnieku, darbu un darbarīku nosaukumiem un skaidro vārdu nozīmi, ilustrē vārdnīcu.</p> <p>Salīdzina amatnieku nosaukumus latgaliešu rakstu valodā un latviešu literārajā valodā.</p> <p>Prot veidot jautājumus un atbildes uz tiem, izmantojot saliktus teikumu ar atbilstošiem palīgteikumiem.</p> <p>Veido teikumus ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem un izmanto atbilstošas pieturzīmes.</p> <p>Veidojot uzskaitījumu, mācās izmantot iespraudumus (<i>pyrmkuort/ pyrmom kuortom, ..</i>).</p> <p>Noskaidro, kā latgaliešu rakstu valodā darināti amatu, amatnieku, darba veidu nosaukumi. Salīdzina iegūto informāciju ar latviešu literāro valodu.</p> <p>Zina, ka daļa nosaukumu ir aizgūti no citām valodām, lietojami tikai sarunvalodā.</p> <p>Apgūst skaitļa vārdu pareizrakstību un lietošanu latgaliešu rakstu valodā.</p> <p>Mācās lietot nenoteiktos un noteiktos vietniekvārdus.</p> <p>Bagātina vārdu krājumu, apgūstot darbības vārdus, kas saistīti ar darbiem laukos un pilsētā.</p>	<p>Noskaidro koncepta <i>darbs</i> raksturojumu latviešu tautasdziesmās.</p> <p>Iepazīst frazeoloģismus, sakāmvārdus un parunas par darbu un secina, kā tajos atspoguļota attieksme pret darbu, čaklumu un slinkumu.</p> <p>Noskaidro, kādi čakluma simboli minēti sakāmvārdos un tautasdziesmās.</p> <p>Zina, kuri pasaku tēli parasti tiek raksturoti kā čakli vai slinki.</p> <p>Apkopo epitetus, ar kuriem raksturots darbs, čaklums un slinkums folklorā.</p> <p>Ir priekšstats, kādi bija raksturīgākie amati un darbi laukos un pilsētā 19. gs., kas mainījās 20. un 21. gs.</p> <p>Zina senāk izmantoto darbarīku nosaukumus un izmantojumu.</p> <p>Saprot, ka ikviens darbs ir cienījams un kārtīgi paveicams.</p> <p>Saprot, ka jāizturas atbildīgi pret saviem pienākumiem.</p> <p>Apzinās, ka jāpalīdz ģimenei mājas darbos un jāuztur kārtībā sava darba vieta skolā.</p> <p>Saprot, ka skolēna galvenais darbs ir mācības.</p> <p>Mācās plānot savu laiku.</p> <p>Klasē organizē vakarēšanu kopā ar ģimenes locekļiem, gūstot priekšstatu par šo seno tradīciju.</p> <p>Attīsta digitālās prasmes, meklējot, atlasot nepieciešamo informāciju globālajā tīmeklī un plašsaziņas līdzekļos, izmantojot dažādas viedierīces.</p>

<p>Pārrunā ar klasesbiedru frazeoloģismos un sakāmvārdos atklāto attieksmi pret darbu, čaklumu un slinkumu.</p> <p>Izvēlas frazeoloģismu vai sakāmvārdu darba virsrakstam un rada atbilstošu tekstu, atklājot tajā frazeoloģisma jēgu.</p> <p>Veido čakla un slinka cilvēka verbālo portretu, izmantojot no folkloras materiāliem iegūtos valodas līdzekļus.</p> <p>Stāsta par saviem labajiem darbiem.</p> <p>Apspriež ar klasesbiedriem jautājumu, vai ir meiteņu un zēnu darbi. Pamato savu viedokli, ilustrējot to ar piemēriem no savas pieredzes, lasītajiem literārajiem darbiem un redzētajām filmām.</p> <p>Uzraksta humoristiskus norādījumus, kādi darbi veicami skolēniem un no kādiem nedarbiem jāizvairās.</p> <p>Dialogā ar klasesbiedru iegūst informāciju par viņa ģimenes locekļu darbu un pienākumiem, salīdzina ar saviem un savas ģimenes darbiem un pienākumiem.</p> <p>Atbild uz jautājumiem par pienākumu sadali savās mājās, pieaugušo darbu un profesijām.</p> <p>Mācās izteikt un pamatot savas domas ar konkrētiem piemēriem.</p> <p>Mācās stāstīt par savu dienas režīmu, atbild uz jautājumiem.</p> <p>Mācās iztaujāt vecākus un vecvecākus par darbu senāk un tagad, apkopot iegūto informāciju tabulā un izmantot to savu tekstu veidošanā.</p>	<p>Apgūst nekārtno darbības vārdu <i>it, dūt</i> locīšanu. Iesaista teikumos dažādas to formas un atvasinājumus ar priedēkli vai piedēkli. Skaidro atvasinājumu nozīmi.</p> <p>Mācās darināt un lietot atgriezeniskos darbības vārdus ar priedēkli.</p> <p>Zina, ka prefiksālajiem darbības vārdiem atgriezenisko formantu <i>-sa-, -za-</i> ievieto tikai aiz priedēkļa (<i>mozguotīs</i>, bet nūsamozguot, grīstīs –aizagrīst).</p> <p>Mācās locīt atgriezeniskos darbības vārdus.</p>	
---	--	--

Sasniedzamie rezultāti:

Prot iegūt informāciju no dažādiem tekstiem par amatiem, amatniekiem, darbarīkiem un izmantot to saziņas un mācību vajadzībām.

Prot pastāstīt par senāku laiku un mūsdienu darbiem un amatiem.

Veido apraksta un vēstījuma tipa tekstus.

Prot uzdot jautājumus un atbildēt uz tiem, izmantojot saliktus pakārtotus teikumus.

Prot veidot teikumus ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem un izmantot atbilstošas pieturzīmes.

Zina un izmanto savā tekstā sakāmvārdus, parunas un frazeoloģismus par darba tikumu, čaklumu un slinkumu.

Zina leksiku, kas saistīta ar darbiem laukos, pilsētā, skolā un mājās.

Izveido dienas režīmu un prot par to pastāstīt.

Zina, kā plānot savu laiku.

Prot izmantot tabulu jaunas informācijas sistematizēšanai.

Starppriekšmetu saikne:

Latviešu valoda, literatūra, sociālās zinības, vizuālā māksla.

Mācību resursi:

Balodis, P. (2008) *Latviešu personvārdu etimoloģiskās semantikas teorētiskais modelis un tā realizācija. un tā realizācija.* (Pieejams: https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/4776/28936-Pauls_Balodis_2008.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Cybuļš, J., Leikuma, L. (1992) *Latgališu ābece (lomentars). 1. d.* Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC1.pdf>)

Cybuļš, J., Leikuma, L. (1992) *Latgališu ābece (lomentars). 2.d.* Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC2.pdf>)

Cibuļš, J., Leikuma, L. (2003) *Vasals! Latgališu valodas mācība.* Rīga: N.I.M.S. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)

Guoju pa mežu. Latgališu tautas dziesma. (aranžējums Vuškāna, D.) (Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=IncwSMou25Q>)

Latgales koncepti. (Pieejams: <http://futureofmuseums.eu/lv/virtual-gallery/rezekne-higher-education-institution-collections/subcollections/?collection=rezekne-higher-education-institution>)

Latgales kultūras mantojums (2011). Mācību filma. Rīga: Latviešu valodas aģentūra.

Latgolas Škola. (Pieejams: <http://futureofmuseums.eu/virtual-gallery/rezekne-higher-education-institution-collections/subcollections/exhibit/?nr=129>)

Latgolas Škola (Pieejams: <http://periodika.lv/#searchResults;simpleQuery=latgolas%20škola>)

Latgolas Škola. (Pieejams: <http://www.periodika.lv/#periodical;id=162610973167659869421237892866792567038>)

Latviešu valodas vārdnīca. <https://tezaurs.lv>

Leikuma, L., Dundure, V., Vulāne, A. (2017) *Olūteņš*. Latgalīšu rokstu volūda 4. klasei. (Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/olutens_4kl_mac_lidz.pdf)

Leikuma, L. (1993) *Gruomota skoluotuojim*. Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)

Reķēna, A. (1975) *Amatniecības leksika dažās Latgales dienvidu izloksnēs un tās sakari ar atbilstošajiem nosaukumiem slāvu valodās*. Rīga: Zinātne.

Šuplinska, I., Rundāne, L., Andrejeva, A. (2017) *Gostūs pi Boņuka. Stuošti bārnim par Latgolū*. Rēzekne: Rēzeknis Tehnoloģeju akademeja.

Vulāne, A., Dundure, V., Matisāne, V. (2017) *Olūteņš*. Latgalīšu rokstu volūda 4. klasei. Metodiskie ieteikumi. (Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/olutens_4kl_met_%20ieteikumi.pdf)

Tēma: DABA		
Temats: ZILO EZERU UN UPJU ZEME		Tēmas garums: 6 mācību stundas
Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Klausās dziesmas, dzeju par Latgales ezeriem un upēm, raksturo noskaņu, ko rada dažādi izpildītāji, nosaka tēlainās izteiksmes līdzekļus.</p> <p>Sameklē mākslas darbus, kuros atspoguļota Latgales daba, izmanto tos tēlaina apraksta veidošanai.</p> <p>Izvēlas vienu dziesmu, sameklē informāciju par dziesmu, komponistu, vārdu autoru un izpildītāju globālajā tīmeklī un citos avotos, izveido dziesmas CV.</p> <p>Lasa informatīvus tekstus, norādot zināmo un jauno informāciju par Latgales dabu, ezeriem un upēm.</p> <p>Formulē teksta virsrakstu, savu komunikatīvo nolūku, koncentrēti izstāsta (mutvārdos vai rakstveidā), kāda informācija tika iegūta un kā to paredzēts izmantot.</p> <p>Mācās iegūt informāciju no dažādām kartēm un tūrisma maršrutu aprakstiem. Vērtē to teksta kvalitāti.</p> <p>Izvēlas kādu upi vai ezeru, noskaidro faktoloģisko informāciju, teikas un nostāstus par to un sagatavo ekskursijas maršrutu.</p> <p>Vada kopā ar klasesbiedru iedomātu ekskursiju, izmantojot gan faktoloģisko informāciju, gan teikas un nostāstus.</p> <p>Raksta vēstījumu par reālu vai izdomātu piedzīvojumu uz ūdeņiem (piem., makšķerējot).</p> <p>Veido klases sienas avīzi par skolēnu piedzīvojumiem uz ūdeņiem.</p> <p>Raksta e-vēstuli, lai iegūtu vai sniegtu informāciju.</p> <p>Salīdzina, kā atšķiras parasta vēstule un e-vēstule.</p>	<p>Lasot tekstus par Latgales upēm un ezeriem, nosaka katras daļas galveno domu un atslēgas vārdus.</p> <p>Veido plānu un raksta informatīvu tekstu par ūdeņu tematiku, izmantojot racionālos izteiksmes līdzekļus.</p> <p>Lasot literāros darbus, izraksta tēlainās izteiksmes līdzekļus un skaidro, kādas sajūtu gleznas radītas.</p> <p>Mācās rakstīt tēlainu aprakstu vai vēstījumu par kādu ezeru vai upi, izmantojot atbilstošas sajūtu gleznas.</p> <p>Mācās rakstīt vārda portretu, atklājot ezera vai upes nosaukuma jēgu, izmantojot etimoloģisko informāciju.</p> <p>Mācās rakstīt un noformēt e-vēstuli.</p> <p>Mācās veidot sienas avīzi.</p> <p>Izmanto savos tekstos darbības vārdu sinonīmus.</p> <p>Noskaidro ezeru un upju nosaukumu cilmi un sākotnējo nozīmi.</p> <p>Apgūst zināšanas par īpašības vārdu darināšanu un jaunas nozīmes izteikšanu.</p> <p>Mācās, kā latgaliešu rakstu valodā izsaka īpašības intensitāti un veido īpašības vārdu salīdzināmās pakāpes.</p> <p>Loka 1. konjugācijas darbības vārdus pēc <i>gīnt</i> parauga.</p> <p>Raksta pamata un kārtas skaitļa vārdus atbilstoši pareizrakstības noteikumiem.</p> <p>Ievēro salikto nosaukumu pareizrakstību.</p>	<p>Zina Latgales lielāko ezeru un upju nosaukumus un būtiskāko informāciju par tām.</p> <p>Attīsta prasmi analizēt informāciju (ticama, patiesa, nepatiesa, jauna, zināma), salīdzinot savu un klasesbiedra veikumu.</p> <p>Zina, kā noformējama e-vēstule.</p> <p>Zina teikas un nostāstus par Latgales ūdeņiem.</p> <p>Saprot, kā mākslas darbi attīsta cilvēka estētisko gaumi un ka tie ir svarīga tautas kultūras daļa.</p> <p>Spēj nosaukt izcilākos māksliniekus, kuri gleznojuši Latgales ainavas.</p> <p>Saprot, ka vietvārdi ir kultūrvēsturiska vērtība.</p> <p>Zina, kādas zivis dzīvo Latgales upēs un ezeros, prot nosaukt latgaliešu rakstu valodā vai savā izloksnē.</p>

Sasniedzamie rezultāti:

Saskata tekstā tēlainās izteiksmes līdzekļus un nosaka to nozīmi autora mākslinieciskā nolūka īstenošanā.

Zina Latgales lielāko ezeru un upju nosaukumus, prot pastāstīt par šiem objektiem, izmantojot dažāda veida informāciju.

Saprot, ka dažādi mākslas darbi ir nozīmīga kultūras vērtība.

Lieto pamata un kārtas skaitļa vārdus, ievērojot pareizrakstības noteikumus.

Izmanto apgūtos īpašības intensitātes izteikšanas paņēmienus un salīdzināmo pakāpju formas.

Prot uzrakstīt e-vēstuli, ievērojot rakstu kultūras normas.

Raksta pamata un kārtas skaitļa vārdus atbilstoši pareizrakstības noteikumiem.

Ievēro salikto nosaukumu pareizrakstību.

Starppriekšmetu saikne

Dabaszinības, latviešu valoda, literatūra, mūzika, vēsture, vizuālā māksla.

Mācību resursi:

Aiz azāra bolti bārži Latgalešu tautas dziesma St. Broka apdarē. ((Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=GCEaHUede0U>)

Cybuļš, J., Leikuma, L. (1992) *Latgališu ābece (lementars). 1. d.* Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC1.pdf>)

Cybuļš, J., Leikuma, L. (1992) *Latgališu ābece (lementars). 2. d.* Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC2.pdf>)

Cibuļš, J., Leikuma, L. (2003) *Vasals! Latgalešu valodas mācība*. Rīga: N.I.M.S. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)

Husare, E. (sast.; 2020) *Muna dzīšmu gruomota*. Latgolys Studentu centrs.

Latgališu kulturys ziņu portals lakuga.lv. (Pieejams: <https://www.lakuga.lv/category/voluda/>)

Leikuma, L., Dundure, V., Vulāne, A. (2017) *Olūtenš*. Latgališu rokstu volūda 4. klasei. (Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/olutens_4kl_mac_lidz.pdf)

Leikuma, L. (1993) *Gruomota školuoņojim*. Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)

Pauls, R. *Latgalei*. (Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=vSjkOPwHgck>)

Šuplinska, I., Rundāne, L., Andrejeva, A. (2017) *Gostūs pi Boņuka. Stuošti bārnim par Latgolu*. Rēzekne: Rēzeknis Tehnoloģiju akademeja

Vulāne, A., Dundure, V., Matisāne, V. (2017) *Olūtenš*. Latgališu rokstu volūda 4. klasei. Metodiskie ieteikumi. (Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/olutens_4kl_met_%20ieteikumi.pdf)

Žilinskis, A. (1972) *Mana Dzīmtene Jaukā (Zilo Ezeru Zeme)*. (Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=EGNFIQuZSWk&list=RDEGNFIQuZSWk&start_radio=1)

Temats: LATGALES KALNI UN PAKALNI

Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Saprot, kāda ir atšķirība starp oficiālu un neoficiālu saziņas situāciju, un izvēlas atbilstošu runas uzvedību.</p> <p>Lasa un stāsta teikas par Latgales kalnu un pakalnu rašanos.</p> <p>Spriež par teikās sniegtās informācijas ticamību, izmantojot no dažādiem informācijas avotiem gūtos faktus savu izteikumu argumentācijai.</p> <p>Iegūst informāciju par savas dzīvesvietas ģeogrāfiskajiem objektiem un izmanto to, veidojot e-bukletu ekskursantiem.</p> <p>Mācās noformēt e-vidē ievietojamu informatīvu materiālu.</p> <p>Prot koncentrēti un izvērsti pastāstīt mutvārdos un rakstveidā par Latgales nozīmīgākajiem kalniem.</p>	<p>Veido informatīvus tekstus par Latgales kalniem un pakalniem, izmantojot valodniecības, vēstures un ģeogrāfijas datus.</p> <p>Sacer pasakas un teikas par savai dzīvesvietai tuvākajiem pakalniem vai kalniem.</p> <p>Mācās veidot tekstu ar pārsprieduma elementiem pēc parauga.</p> <p>Izzina, kā atšķiras kalnu, pakalnu, mākoņu nosaukumi dažādās izloksnēs un izmanto iegūto informāciju savos darbos.</p> <p>Prot rakstīt Latgales kalnu un pakalnu nosaukumus.</p> <p>Prot locīt nomenus.</p> <p>Zina, kas raksturīgs latgaliešu rakstu valodas vietniekvārdu sistēmai.</p> <p>Rediģē savus tekstus, pārlicinās par vārdu pareizrakstību, izmantojot lingvistiskos avotus.</p>	<p>Saprot, ka jāzina savas dzīves vietas un novada nozīmīgākie dabas objekti un būtiskākā informācija par tiem.</p> <p>Saprot, ka zināšanas ir izglītota cilvēka bagātība.</p> <p>Saprot, ka vietvārdu nozīmes skaidrošanai jāizmanto zinātniski avoti.</p> <p>Izmanto kartogrāfiskos materiālus informācijas iegūšanai.</p>

Sasniedzamie rezultāti

Veido runas uzvedību atbilstoši saziņas situācijai.

Iegūst un izmanto informāciju par Latgales kalniem un pakalniem atbilstoši saziņas situācijai.

Izmanto dažādus informācijas strukturēšanas paņēmienus.

Prot lietot apgūtās argumentēšanas konstrukcijas.

Skaidro Latgales kalnu un pakalnu nosaukumus, izmantojot pamatojumam valodnieku atziņas.

Zina, ka teikas ir vēstītājas folkloras žanrs un tajās minētie vēstures fakti ir jāpārbauda.

Prot veidot un iederīgi izmantot nomenu formas.

Ievēro īpašvārdu pareizrakstības noteikumus.

Lieto savos tekstos apgūtos vietniekvārdus.

Nostiprina iemaņas darbā ar karti.

Starppriekšmetu saikne

Datorika, latviešu valoda, literatūra, vizuālā māksla.

Mācību resursi:

Cybuļš, J., Leikuma, L. (1992) *Latgališu ābece (lementars). 1. d.* Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC1.pdf>)

Cybuļš, J., Leikuma, L. (1992) *Latgališu ābece (lementars). 2. d.* Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC2.pdf>)

Cibuļš, J., Leikuma, L. (2003) *Vasals! Latgališu valodas mācība*. Rīga: N.I.M.S. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)

Leikuma, L., Dundure, V., Vulāne, A. (2017) *Olūteņš*. Latgališu rokstu volūda 4. klasei. (Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/olutens_4kl_mac_lidz.pdf)

Leikuma, L. (1993) *Gruomota skolotuojim*. Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)

Šuplinska, I., Rundāne, L., Andrejeva, A. (2017) *Gostūs pi Boņuka. Stuosti bārnim par Latgolu*. Rēzekne: Rēzeknis Tehnoloģiju akademeja

Vulāne, A. (zin. vad.; 2016) *Elektroniskā vārdnīca e-PUPA*. Rīga: LVA. (Pieejama: epupa.valoda.lv/)

Vulāne, A., Dundure, V., Matisāne, V. (2017) *Olūteņš*. Latgališu rokstu volūda 4. klasei. Metodiskie ieteikumi. (Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/olutens_4kl_met_%20ieteikumi.pdf)

Temats: **AUGI, SĒNES UN DZĪVĀ RADĪBA LATGALĒ**

Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Lasa un klausās tautasdziesmas par augiem, sēnēm un dzīvo radību, apkopo epitetus, salīdzinājumus un izsaka savas domas par to lomu tēla veidošanā.</p> <p>Apspiež klasē augu un sēņu nosaukumu dažādību un to nozīmi informācijas ieguvei par pašu objektu.</p> <p>Spriež par dialektu atlantu nozīmi valodu radniecības izzināšanā.</p> <p>Iegūst informāciju par ārstniecības augiem, ēdamajām sēnēm un izmanto to mācību vajadzībām.</p> <p>Apspiež individuāli rakstītās instrukcijas ārstniecības augu vācējam un sēņotājam un izvēlas labākās, pamatojot šo izvēli.</p> <p>Izpēta savas dzīvesvietas apkaimi, apkopo rezultātus pārskatāmā veidā un pastāsta klasesbiedriem par to, kādi augi, dzīvnieki novēroti.</p> <p>Veido jautājumus pilsētniekam par lauku augiem un kukaiņiem.</p> <p>Veido jautājumus lauciniekiem par pilsētas floru un faunu.</p> <p>Organizē lomu spēli “Pilsēta un lauki”.</p>	<p>Izvēlas pārsprieduma tipa teksta nosaukumu. Formulē galveno domu.</p> <p>Mācās plānot un veidot pārsprieduma tipa tekstu.</p> <p>Mācās rakstīt instrukciju.</p> <p>Veido vārda portretu, izmantojot augu, sēņu, putnu u. c. sekundāros nosaukumus.</p> <p>Sacer teikas un pasakas par sēņu, augu u. c. nosaukumu rašanos.</p> <p>Pilnveido prasmi izvēlēties teksta virsrakstu, pētot dažādus darbu virsrakstus un to atbilstību teksta saturam.</p> <p>Paplašina zināšanas par lietvārdu un īpašības vārdu darināšanu latgaliešu rakstu valodā.</p> <p>Mācās saprast, kādas objekta pazīmes bijušas par pamatu nosaukuma radīšanai.</p> <p>Saprot, kā veidojas sekundāro vārdu nozīme.</p> <p>Salīdzina augu, sēņu nosaukumus izloksnēs un terminus.</p> <p>Saprot, ka latgaliešu rakstu valodā plaši tiek izmantoti vārdkopnosaukumi (pretstatā latviešu literāras valodas salikteņiem).</p> <p>Papildina savu skaidrojošo vārdnīcu.</p> <p>Rediģē savu tekstu.</p>	<p>Saprot, kāda nozīme ir valodas nominatīvajai funkcijai.</p> <p>Izzina augu, sēņu u. c. nosaukumos atspoguļoto valodas pasaulainu.</p> <p>Apzinās, ka vienam un tam pašam augam vai sēnei dažādās izloksnēs var būt atšķirīgi nosaukumi.</p> <p>Mācās izmantot LDA leksikas un <i>Baltu valodu atlanta kartes</i> informācijas ieguvei var augu un sēņu nosaukumiem latviešu valodā. Saskata kopīgo un atšķirīgo latviešu un lietuviešu valodā.</p> <p>Iepazīst augu izmantošanu tējās un ārstniecībai.</p> <p>Zina, ka Neaizmierstule ir rakstījusi literārās pasakas latgaliski.</p> <p>Noskaidro, kā izmantoti dažādu dabas reāliju nosaukumi uzņēmumu, preču zīmolos.</p>

Sasniedzamie rezultāti:

Prot veidot instrukciju.

Veic mikropētījumus un uzstājas ar ziņojumu par to rezultātiem.

Izmanto dažādus informācijas apkopošanas veidus.

Iesaistās lomu spēlēs.

Raksta vārda portretu, izmantojot valodniecisko informāciju.

Apzināti attīsta prasmi izteikties racionāli un tēlaini.

Izzina valodas pasaulainas atspoguļojumu dažādu reāliju nosaukumos.

Izmanto valodu atlantus informācijas ieguvei.

Starppriekšmetu saikne:

Dabaszinības, datorika, dizains un tehnoloģijas, ģeogrāfija, latviešu valoda, literatūra.

Mācību resursi:

Cybuļš, J., Leikuma, L. (1992) *Latgališu ābece (lementars). 1. d.* Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC1.pdf>)

Cybuļš, J., Leikuma, L. (1992) *Latgališu ābece (lementars). 2. d.* Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC2.pdf>)

Cibuļš, J., Leikuma, L. (2003) *Vasals! Latgališu valodas mācība.* Rīga: N.I.M.S. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)

Latgališu rakstu valodas apakškomisijas lēmumi. (Pieejams: https://vvc.gov.lv/index.php?route=product/category&path=193_198)

Leikuma, L., Dundure, V., Vulāne, A. (2017) *Olūtenš.* Latgališu rokstu volūda 4. klasei. (Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/olutens_4kl_mac_lidz.pdf)

Leikuma, L. (1993) *Gruomota školuojujīm.* Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)

Mikulēnienē, D., & Stafecka, A. (red.; 2009) *Baltu valodu atlants. Prospekts.* Rīga, Vilnius: Latvijas universitāte, Latvijas universitātes Latviešu valodas institūts, Lietuvių kalbos institutas.

Mikulēnienē, D., & Stafecka, A. (red.; 2013) *Baltu valodu atlants. Leksika 1: Flora.* Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, Latvijas universitātes Latviešu valodas institūts.

Šuplinska, I., Rundāne, L., Andrejeva, A. (2017) *Gostūs pi Boņuka. Stuosti bērniem par Latgolu.* Rēzekne: Rēzeknis Tehnoloģiju akademeja.

Vietvārdu apakškomisijas komisijas lēmumi. (Pieejams: https://vvc.gov.lv/index.php?route=product/category&path=193_196)

Vulāne, A., Dundure, V., Matisāne, V. (2017) *Olūtenš.* Latgališu rokstu volūda 4. klasei. Metodiskie ieteikumi. (Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/olutens_4kl_met_%20ieteikumi.pdf)

Tēma: VIETAS		
Temats: LATGALES PILSĒTAS UN NOVADI		Tēmas garums: 5 mācību stundas
Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Lasa un klausās teikas un nostāstus par dažādu vietu un to nosaukumu rašanos, salīdzina iegūto ar oficiālo informāciju, apspriež rezultātus un uzraksta secinājumus.</p> <p>Izvēlas kādu objektu, notikumu, personību savā dzīvesvietā, izstrādā to CV un biogrāfiju, sagatavo prezentāciju.</p> <p>Strādājot pāri vai grupā, iepazīst vienu apdzīvotu vietu Latgalē un, izmantojot dažādus informācijas resursus, sagatavo klasesbiedriem virtuālo ekskursiju.</p> <p>Iepazīstina klasesbiedrus ar kāda sava radnieka, amata meistara, ievērojamas personības veikumu.</p> <p>Pēta valodas ainavu izvēlētajā vidē, uzstājas klasē ar ziņojumu par pētījuma norisi un rezultātiem.</p> <p>Diskutē par uzņēmumu, preču nosaukumu izvēli, vērtē svešvalodās veidoto nosaukumu iederīgumu Latgales ainavā.</p> <p>Iepazīstas ar vietvārdu vākšanas instrukciju (https://vietvardi.lv/talka/#!instructions), izstrādā projektu un iesaistās Vietvārdu talkā.</p> <p>Mācās veidot savas dzīvesvietas (māju tuvākās apkaimes, ciema, pilsētas rajona vai pilsētas) vietvārdu karti, īstenojot vietvārdu izpētes projektu.</p>	<p>Gūst priekšstatu par zinātnisku tekstu, lasot rakstus par Latgales vietvārdiem un pilsētas valodas ainavu.</p> <p>Izraksta no zinātniska teksta tajā lietotās raksturīgās ievadfrāzes.</p> <p>Saprot, ka zinātniska darba pamatā ir pētījums un objektīvi fakti.</p> <p>Mācās veidot zinātnisku ziņojumu.</p> <p>Mācās veidot personas vai vietas lietišķu vai literāru biogrāfiju.</p> <p>Pilnveido prasmi veidot atsauces un noformēt izmantotās literatūras sarakstu.</p> <p>Izmanto saliktus teikumus ar pakārtojuma punktiem, uzskaitot informāciju.</p> <p>Zina, kā latgaliski rakstāmi apdzīvoto vietu un iedzīvotāju nosaukumi.</p> <p>Pārbauda to pareizrakstību, izmantojot Latgaliešu rakstu valodas apakškomisijas un Vietvārdu komisijas lēmumus.</p>	<p>Saprot, ka Latvijas kultūrvēsturisko novadu vietvārdu veidošanos ietekmējuši dažādi apstākļi un to sistēmā vērojamas atšķirības.</p> <p>Zina, ka mājvārdi nav Latgalei tipiska vietvārdu kopa.</p> <p>Zina savas dzīvesvietas nozīmīgākos kultūras un citus objektus, prot par tiem pastāstīt.</p> <p>Zina būtiskākos vēstures notikumus, kultūras tradīcijas savā dzīvesvietā un novadā.</p> <p>Apzinās, kāda ir personības loma sabiedrībā un vides attīstībā. Zina sava novada izcilākās personības un viņu veikumu.</p> <p>Noskaidro, kādi amatnieki dzīvo ciemā vai pilsētā un ko viņi ražo.</p> <p>Apzinās savu pienākumu uzturēt kārtībā un kopt savu dzīves un mācību vidi.</p> <p>Apzinās, ka vietvārdi ir valodas ainavas nozīmīga daļa un kultūrvēsturiskās informācijas nesēji, kultūras bagātība.</p>

Sasniedzamie rezultāti:

Prot pastāstīt par savu dzīvesvietu un/vai citu apdzīvotu vietu.

Zina, kādas pilsētas ir Latgalē un kādi nozīmīgi kultūras objekti tajās atrodas.

Ir priekšstats par Latgales vietvārdu rašanos.

Zina savas dzīvesvietas nozīmīgākos pieminekļus un citus kultūras objektus, to vēsturisko nozīmi.

Saprot, ka citvalodu nosaukumi ne vienmēr iederas latviešu valodas vidē.

Saprot, ka vietvārdi ir nozīmīga valodas un kultūras daļa.

Zina, kur atrodama zinātniskā informācija par Latgales vietvārdiem.

Ievēro vietvārdu pareizrakstību.

Noformē atsauces un izmantotās literatūras sarakstu.

Starppriekšmetu saikne

Datorika, latviešu valoda, literatūra, svešvalodas, vēsture, vizuālā māksla.

Mācību resursi:

Balode, L., Bušs, O. (2015) *No Abavas līdz Zilupei*. Vietvārdu cilmes īsā vārdnīca. Rīga: Latviešu valodas aģentūra.

Cybuļs, J., Leikuma, L. (1992) *Latgališu ābece (lementars). 1. d.* Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC1.pdf>)

Cybuļs, J., Leikuma, L. (1992) *Latgališu ābece (lementars). 2. d.* Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC2.pdf>)

Cibuļs, J., Leikuma, L. (2003) *Vasals! Latgališu valodas mācība*. Rīga: N.I.M.S. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)

Indriķa bronika. (Pieejama: <http://www.korpuss.lv/klasika/Senie/Zeiferts/3.Livhron/1.htm#b>)

Lazdiņa, S. (red.,2012) *Ausmas zeme: enciklopēdisks izdevums skolēniem*. Rēzekne: Rēzeknes Augstskola.

Leikuma, L., Dundure, V., Vulāne, A. (2017) *Olūteņš*. Latgališu rokstu volūda 4. klasei. (Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/olutens_4kl_mac_lidz.pdf)

Leikuma, L. (1993) *Gruomota skoluotuojim*. Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)

Liniņš, E. (2016) Latīņu drukas aizliegums Lietuvā un Latgalē. *LSM.LV*. (Pieejams: <https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/sii-diena-vesture/6.-septembris.-latinu-drukas-aizliegums-lietuva-un-latgale.a73493/>)

Šuplinska, I., Rundāne, L., Andrejeva, A. (2017) *Gostūs pi Boņuka. Stuoisti bērniem par Latgolu*. Rēzekne: Rēzeknis Tehnoloģiju akademeja.

Vietvārdu talka. (Pieejams: <https://lv100.lv/iesaisties/vietvardu-talka/>)

Vietvārdu vārdnīcas un katalogi. (Pieejams: <https://www.lgia.gov.lv/lv/vietvardu-varidnicas-un-katalogi>)

Vilcāne, V. (2017) Latgale tumsā: Kas pirms vairāk nekā 100 gadiem kavējis reģiona attīstību. *lv100.lv*. (Pieejams: <https://lv100.lv/jaunumi/1-latgale-tumsa-kas-pirms-vairak-neka-100-gadiem-kavejis-regiona-attistibu.1/>)

Vulāne, A., Dundure, V., Matisāne, V. (2017) *Olūteņš*. Latgališu rokstu volūda 4. klasei. Metodiskie ieteikumi. (Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/olutens_4kl_met_%20ieteikumi.pdf)

Tēma: **GRĀMATAS CEĻŠ LATGALĒ**Temats: **SENĀS GRĀMATAS. ROKRAKSTA LITERATŪRA**Tēmas garums: **3 mācību stundas**

Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Iegūst informāciju par pirmajām grāmatām latgaliešu rakstu valodā.</p> <p>Veido pārskatu par latgaliešu alfabēta attīstību laika ritumā.</p> <p>Lasa populārzinātniskas publikācijas ar mērķi gūt ieskatu latgaliešu rakstu valodas attīstības vēsturē.</p> <p>Spriež par “<i>Evangelia toto anno...</i>” valodas īpatnībām.</p> <p>Iegūst informāciju par latīņu drukas aizliegumu Latgalē un Lietuvā, rokraksta literatūras veidošanos šajā laikā.</p> <p>Noklausās raidījumu par drukas aizliegumu (L. Leikuma, E. Liniņš), darbojas pāri (autors – klausītājs), risina dialogā par dzirdēto.</p> <p>Raksta argumentētu protesta (vai atbalsta) vēstuli drukas aizlieguma ieviesējiem.</p> <p>Raksta pateicības rakstu kādam no rokraksta literatūras iedibinātājiem un attīstītājiem.</p> <p>Iejūtas bērna lomā, kurš mācījās lasīt mājās, t. s. “Mātes skolā pie ratiņa”, un uzraksta vēstījumu 21. gs. skolēnam, raksturojot vidi, mācību norisi un atklājot savas izjūtas.</p> <p>Uzraksta jautājumus – ko vēlētos uzzināt par latgaliešu rakstu valodas attīstības vēsturi.</p>	<p>Lasa teksta fragmentus no dažādām senākajām grāmatām un salīdzina tajās izmantoto alfabētu.</p> <p>Atrod tekstos nepazīstamus vārdus, noskaidro to nozīmi.</p> <p>Lasa “<i>Evangelia toto anno...</i>” vārdnīcu, atrod nezināmus vārdus, noskaidro to nozīmi un papildina savu vārdnīcu ar jaunām vienībām.</p> <p>Raksta secinājumus par lasīto un uzzināto.</p> <p>Mācās formulēt jautājumus, lai noskaidrotu jaunu informāciju.</p> <p>Lieto atgriezenisko un noliegtos vietniekvārdus.</p> <p>Salīdzina latgaliešu rakstu valodas un latviešu literārās valodas alfabēta attīstību.</p>	<p>Apzinās rakstības rašanās nozīmi tautas attīstībā.</p> <p>Saprot, kāda nozīme latgaliešu rakstu valodas attīstībā bija mācītājiem.</p> <p>Zina, kādas bija pirmās grāmatas latgaliešu rakstu valodā, kāpēc tās tika izdotas.</p> <p>Zina, kas ir Gustavs Manteifelis, Andrivs Jūrdžs, Pīters Migliniķis, Ontons Skrinda, Pēteris Strods, Nikodems Rancāns, Francis Trasuns un ko viņi paveikuši latgaliešu rakstu valodas attīstībā.</p> <p>Saprot, kas bija “Mātes skola pie ratiņa”.</p> <p>Zina, kāpēc Lietuvā un Latgalē bija latīņu drukas aizliegums.</p> <p>Ir priekšstats par rokrakstu literatūras attīstību.</p>

Sasniedzamie rezultāti:

Zina būtiskākos faktus par latgaliešu rakstu valodas rašanos.

Zina, kādas bija pirmās grāmatas latgaliešu rakstu valodā.

Saprot, ka rakstības attīstībai, alfabēta nostabilizēšanai nepieciešams ilgs laiks.

Zina, ka latgaliešu un latviešu literārās valodas alfabēts veidojies dažādu valodu un kultūru ietekmē.

Zina būtiskāko informāciju par drukas aizliegumu un rokraksta literatūras veidošanos.

Pilnveidotas apraksta un vēstījuma rakstīšanas prasmes.

Starppriekšmetu saikne

Datorika, latviešu valoda, literatūra, vēsture.

Mācību resursi:

Cybuļš, J., Leikuma, L. (1992) *Latgalīšu ābece (lementars). 1. d.* Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC1.pdf>)

Cybuļš, J., Leikuma, L. (1992) *Latgalīšu ābece (lementars). 2. d.* Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC2.pdf>)

Cibuļš, J., Leikuma, L. (2003) *Vasals! Latgaliešu valodas mācība*. Rīga: N.I.M.S. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)

Jansone, I., Vulāne, A. (atb. red.; 2018) *Latviešu valodas rokasgrāmata*. (Pieejams: <http://valodasrokasgramata.lv/materials/1/F553F6BA-2407-628C-87E8-082003B00428>)

Jūrdžs, A. (1999) *Myužēigais kalēnders ar saymmīncejbas īvīrnojumīm pōr nysu godu*. Rēzekne: LKC izdevniecība

Latviešu valodas dialekti. DVD mācību filma (2008)

Leikuma, L., Dundure, V., Vulāne, A. (2017) *Olūteņš*. Latgalīšu rokstu volūda 4. klasei. (Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/olutens_4kl_mac_lidz.pdf)

Leikuma, L. (1993) *Gruomota školuojujīm*. Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)

Leikuma, L. (2013) Latīņu drukas aizliegums Latgalē. *Zināmais nezināmajā*. (Pieejams: <https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/zinamais-nezinamaja/drukas-aizliegums-latgale.a1522/%20%5d>)

Par izlokšņu atšifrējumu. (Pieejams: <http://epupa.valoda.lv/kartes>)

Šuplinska, I., Rundāne, L., Andrejeva, A. (2017) *Gostūs pi Boņuka. Stuoști bārnīm par Latgolu*. Rēzekne: Rēzeknis Tehnoloģeju akademeja

Vulāne, A., Dundure, V., Matisāne, V. (2017) *Olūteņš*. Latgalīšu rokstu volūda 4. klasei. Metodiskie ieteikumi. (Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/olutens_4kl_met_%20ieteikumi.pdf)

Temats: **NO TAUTAS ZINĀŠANU PŪRA**

Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Klausās un lasa latgaliešu pasakas, saskata raksturīgos tēlus un raksturo to uzvedību.</p> <p>Klausās latgaliešu tautasdziesmas un nosaka to tematiku, emocionālo ievirzi.</p> <p>Klausās CD par vakarēšanu <i>Cyblys meiklīs</i>.</p> <p>Organizē mīklu minēšanas rituli.</p> <p>Raksturo dažādas situācijas, izmantojot sakāmvārdus un parunas.</p> <p>Izveido krājumu <i>Mana tautasdziesma</i>, grupējot dainas tematiski, skaidro savu izvēli.</p> <p>Uzraksta krājuma ievadu.</p> <p>Izmanto mācību procesā iegūtās zināšanas, veidojot pārspriedumu par latgaliešu folkloras tematiku.</p> <p>Diskutē par attieksmi pret gudrību senāk un mūsdienās.</p>	<p>Analizē pasaku nosaukumus un piedāvā savu variantu, pamatojot izvēli.</p> <p>Nosaka pasakai raksturīgās konstrukcijas un valodas līdzekļus.</p> <p>Pēta pasakas, kurās atklājas gudras būtnes rīcība. Secina, kas raksturīgs gudram cilvēkam vai dzīvniekam.</p> <p>Analizē mīklas, raksturo to sintaktisko uzbūvi un asociatīvo tēlu izvēli.</p> <p>Saskata mīklās izmantoto tēlu pazīmes, kas atbilst nosauktajiem objektiem.</p> <p>Mācās saprast, kā veidojas nozīmes pārnese.</p> <p>Atrod daudznozīmīgus vārdus pasakās un mīklās, nosaka to tiešo un pārnesto nozīmi.</p> <p>Veido tekstu kā mīklu, atklājot objektam raksturīgās īpašības un darbību.</p> <p>Izmanto skaidrojošo vārdnīcu, lai noskaidrotu vārda <i>gudrs, gudriba</i> semantisko struktūru.</p> <p>Apkopo frazeoloģismus un sakāmvārdus par konceptu <i>gudriba</i> un raksta pārspriedumu par izvēlēto tematu.</p> <p>Veido gudra cilvēka verbālo portretu, izmantojot tautasdziesmu un sakāmvārdu analizē gūtās atziņas.</p>	<p>Saprot, ka folklorā ir kultūras vērtība.</p> <p>Mācās saskatīt sakāmvārdos un frazeoloģismos atspoguļoto tautas attieksmi pret cilvēka uzvedību un rakstura īpašībām.</p> <p>Attīsta starpkultūru dialoga prasmi, salīdzinot dažādu tautu frazeoloģismus par gudrību.</p> <p>Saprot, ka mīklu pamatā ir asociācijas, kas radušās, salīdzinot dažādu reāliju pazīmes.</p>

Sasniedzamie rezultāti:

Saprot, ka folklorā iekodēta tautas attieksme pret vērtībām.

Saprot, kā veidojas mīklu tēlainība.

Zina, kādi tēli izmantoti latgaliešu pasakās un mīklās.

Zina, ka frazeoloģismu, sakāmvārdu pamatā lielākoties ir dažādās dzīves situācijās gūtā pieredze.

Saprot, kā veidojas vārdu pārnestā nozīme.

Saprot, kā latgaliešu folklorā atklāta attieksme pret konceptu *gudrība*.

Raksta pārspriedumu, argumentēti paužot attieksmi pret risināmo problēmu.

Lieto apgūto vārdšķiru formas.

Ievēro apgūtos pareizrakstības noteikumus.

Starppriekšmetu saikne:

Datorika, latviešu valoda, literatūra, mūzika, vizuālā māksla.

Mācību resursi:

Cybuļš, J., Leikuma, L. (1992) *Latgališu ābece (lementars). 1. d.* Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC1.pdf>)

Cybuļš, J., Leikuma, L. (1992) *Latgališu ābece (lementars). 2. d.* Lielvārde:Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC2.pdf>)

Cibuļš, J., Leikuma, L. (2003) *Vasals! Latgališu valodas mācība*. Rīga: N.I.M.S. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)

Kļavinska, A. (2015) *Etnonīmi latgališu folklorā: lingvistiskais aspekts*. Promocijas darbs. Rīga: LU. (Pieejams arī: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/31016>)

Latgaļu dainas. (Pieejams: <https://www.youtube.com/playlist?list=PLrLh0Vet5pcJ7gUUf-IrmbXkauqw9KcoN>)

Leikuma, L., Dundure, V., Vulāne, A. (2017) *Olūteņš*. Latgališu rokstu volūda 4. klasei. (Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/olutens_4kl_mac_lidz.pdf)

Leikuma, L. (1993) *Gruomota skoluotuojim*. Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)

Mes deveni buoleleni. Latgališu tautasdziesma. (Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=-NUuPJWA8DI>)

Pavaicuoju mameņai. Latgališu tautasdziesma. (Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=IHA4J_j0XgM)

Posokys i puorsokys CD. Rēzekne: Latgales Producentu grupa 2010.

Rūtoj saule. Latgališu tautasdziesma. (Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=FaiZznwF5-Y>)

Šuplinska, I. (scen.), Justs, M. (video, foto; 2009)). *Cyblys meiklis*. DVD. Bilingvals izzīnis i muoceibu materials. Folklorys ekspedicejis materiali. Rēzekne: RA

Šuplinska, I., Rundāne, L., Andrejeva, A. (2017) *Gostūs pi Boņuka. Stuoisti bārnim par Latgolū*. Rēzekne: Rēzeknis Tehnologeju akademeja

Ūdre, S. *Meikle i meikle – homonimeja latgališu rokstu volūdā*. (Pieejams: <https://www.lakuga.lv/2020/03/04/meikle-i-meikle-homonimeja-latgalisu-rokstu-voluda/>)

Vulāne, A., Dundure, V., Matisāne, V. (2017) *Olūteņš*. Latgališu rokstu volūda 4. klasei. Metodiskie ieteikumi. (Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/olutens_4kl_met_%20ieteikumi.pdf)

MĀCĪBU SATURA APGUVES NORISE

7. – 9. klase

Tēma: MANA VALODA DAUDZVEIDĪGAJĀ VALODU PASAULĒ		
Temats: VALODA, DIALEKTS, IZLOKSNE. LATGALIEŠU RAKSTU VALODA		Tēmas garums: 5 mācību stundas
Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Izmanto dažādus avotus, lai iegūtu informāciju par latviešu valodas paveidiem.</p> <p>Uzstājas klasē ar īsu monologu, iepazīstinot ar izvēlēto valodas paveidu.</p> <p>Iegūst, apkopo un strukturē informāciju par latgaliešu rakstu valodas nosaukumiem un statusu.</p> <p>Mācās organizēt diskusiju par sociolingvistisku tematu (<i>Kas ir latgaliešu rakstu valoda?</i>)</p> <p>Izsaka savu viedokli un pamato to, atsaucoties uz dažādām publikācijām un zinātniskiem avotiem.</p> <p>Veido monologu: stāsta par savu pieredzi latgaliešu valodas lietošanā, saskarsmi ar citu dialektu pārstāvjiem.</p> <p>Pārrunā ar klasesbiedriem, kuras valodas ikdienas saziņā tiek lietotas savā ģimenē, ciemā, pilsētā, skolā vienaudžu sabiedrībā.</p> <p>Iegūst un apspriež informāciju par latgaliešu rakstu valodas lietošanu izglītībā 20. gs. Latvijā un ārpus tās.</p> <p>Raksta viedokli par latgaliešu valodas lietošanas nozīmīgumu un izsaka pieņēmumus par tās attīstību nākotnē.</p>	<p>Zina, ka latviešu valodai ir dažādi paveidi, kam ir atšķirīgas funkcijas.</p> <p>Zina, kas ir izloksne un dialekts.</p> <p>Zina, kas ir latgaliešu rakstu valoda un latviešu literārā valoda.</p> <p>Zina, kur tiek izmantota latgaliešu rakstu valoda.</p> <p>Klausoties vienu un to pašu tekstu, saskata atšķirības starp dažādiem dialektiem un latviešu literāro valodu.</p> <p>Klausoties augšzemnieku dialekta izlokšņu ierakstus, nosaka tām raksturīgās iezīmes.</p> <p>Veido monologa tekstu par latviešu valodas paveidiem.</p> <p>Sagatavo argumentus diskusijai, izmantojot publikācijas plašsaziņas līdzekļos un zinātniskos izdevumos.</p> <p>Mācās izmantot argumentu veidošanā izmantot dažādas sintaktiskās konstrukcijas. (<i>Kai zynoms, ..; Kai nūruoda...;;...dorba saveits, ka...; uzskota, ka...; pyrmkuort,... ūtrkuort,..</i>)</p> <p>Mācās mērķtiecīgi izmantot teikumā iespraudumus, paskaidrojošo vārdu grupas, atdalīt tās ar komatiem.</p>	<p>Saprot, ka ikviens latviešu valodas paveids ir mūsu kultūras vērtība.</p> <p>Apzinās, ka latgaliešu rakstu valoda ir būtisks reģionālās identitātes komponents.</p> <p>Saprot, ka izloksnes ir valodas bagātība.</p> <p>Saprot, ka dialektu atlanti sniedz būtisku informāciju ne tikai par izloksnēm, bet arī par valodas vēsturi.</p> <p>Apzinās normētās valodas nozīmi saziņā.</p> <p>Saprot, ka ar cieņu jāizturas pret savu dzimto valodu un dažādos novados lietotajām izloksnēm.</p> <p>Saprot, cik svarīgi lietot un saglabāt savu valodu multikulturālā sabiedrībā globalizācijas apstākļos.</p> <p>Zina nozīmīgākos pētījumus par latgaliešu rakstu valodu un pētniekus.</p> <p>Apzinās kulturālas uzvedības nozīmi saziņā.</p>

<p>Iepazīstina ar savu viedokli grupas biedrus, uzklausa un komentē citu viedokli.</p> <p>Pilnveido prasmi mainīt valodas kodus (pāreja no dzimtās izloksnes uz latviešu literāro valodu).</p> <p>Pilnveido prasmi ievērot runātāja, lasītāja, klausītāja un rakstītāja kultūru.</p>	<p>Salīdzina rakstīto tekstu latviešu literārajā valodā un latgaliešu rakstu valodā. Nosaka atšķirības.</p> <p>Atkārtot latgaliešu rakstu valodas un latviešu literārās valodas patskaņu un divskaņu atbilstības, atšķirības līdzskaņu lietošanā.</p> <p>Aktualizē likumu par to, ka rakstībā līdzskaņi netiek mīkstināti pirms patskaņiem [i, ī, e un ē], divskaņiem [ie, ei un iu].</p> <p>Zina, ka dažādās izloksnēs un latviešu literārajā valodā var atšķirties zilbes intonācija.</p> <p>Zina, kādas ir dzimtās izloksnes būtiskākās iezīmes.</p> <p>Zina, ka latgaliešu rakstu valodā tiek normēta pareizrakstība.</p>	
--	---	--

Sasniedzamie rezultāti:

Pilnveido monologa un dialoga veidošanas prasmi.

Veido monologu par savu pieredzi valodas lietošanā.

Apgūst argumentēšanas konstrukcijas.

Zina, kas ir dialekts, izloksne, valoda (rakstu valoda).

Apzinās, kāda ir latgaliešu rakstu valodas nozīme Latvijā un Latgalē.

Izprot un novērtē savas dzimtās izloksnes vietu valodas sistēmā.

Mācās salīdzināt, atrast kopīgo un atšķirīgo dažādu izlokšņu tekstos.

Ir priekšstats par latgaliešu rakstu valodas būtiskākajām atšķirībām no latviešu literārās valodas.

Cieņpilni izturas pret savu dzimto izloksni, latgaliešu rakstu valodu, latviešu valodu, ir tolerants pret cilvēkiem, kas runā citā valodā.

Apzinās, ka valoda ir dzīva tik ilgi, kamēr to lieto. Apzinās savu atbildību valodas saglabāšanā.

Starppriekšmetu saikne:

Latviešu valoda, literatūra, sociālās zinības, vēsture.

Mācību resursi:

Cybuļš, J., Leikuma, L. (1992) *Latgališu ābece (lomentars)*. 2.d. Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC2.pdf>)

Cibuļš, J., Leikuma, L. (2003) *Vasals! Latgaliešu valodas mācība*. Rīga: N.I.M.S. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/Vasals.pdf>)

Gusāns, I., Lazdiņa, S u.c. (2015) *Latgalieša CV: no senlaikiem līdz 21. gadsimtam*, Rēzekne: RA.

Jakubovska, N., Laumane, B. (sast.;1984) *Augšzēmmieku dialekta teksti. Latgaliskās izloksnes*. Rīga: Zinātne.

Jansone, I., Vulāne, A. (atb. red.) *Latviešu valodas rokasgrāmata*. (Pieejams: <http://valodasrokasgramata.lv/materials/1/F553F6BA-2407-628C-87E8-082003B00428>)

Latgaliešu pareizrakstības noteikumi (2008) Rīga – Rēzekne: Latgolys studentu centrs. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/doc/LGPNusacejumi.pdf>)

Laumane, B. (zin. vad.;1999) *Latviešu valodas dialektu atlants. Leksika*. Rīga: Zinātne.

Leikuma, L., Mežs, I. (sast.; 2015) *Viena zeme, vieni ļaudis, nevienāda valodiņa. Latviešu valodas izlokšņu paraugi*. Rīga: UPEIT.

Stafecka, A., Markus-Narvila, L. (2016) *Avoti vēl neizsīkst. Latviešu valodas dialekti 21. gadsimtā*. Rīga: LU LaVI.

Šuplinska, I. (galv. red.; 2012) Latgales lingvoteritoriālā vārdnīca/ Latgolys lingvoteritorialuo vuordineica. 2 sēj. Rēzekne: Rēzeknes Augstskola. (Pieejama arī: <http://futureofmuseums.eu/lv/virtual-gallery/rezekne-higher-education-institution-collections/subcollections/?collection=rezekne-higher-education-institution>)

Vanags, P. (red., 2016–2020) *Latviešu valodniecības attīstība: informatīvi izglītojoša elektroniskā karte*. (Pieejams: <http://www.lingvistiskakarte.lv/info/1>)

Temats: **LATGALIEŠU RAKSTU VALODA VĒSTURES GRIEŽOS**

Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Mērķtiecīgi klausās dažādos laika posmos tapušo tekstu audioierakstus un nosaka runas būtiskākās atšķirības.</p> <p>Veido dialogu ar klasesbiedru par dzirdēto.</p> <p>Izvērsti atbild uz skolotāja jautājumiem.</p> <p>Uzdod klasesbiedram jautājumus par teksta saturu.</p> <p>Lasa dažādu laika posmu darbu fragmentus un nosaka rakstības atšķirības.</p> <p>Lasa rokrakstu literatūras (A. Jurdžs <i>“Mynšēygays kalinders”</i>) un citu laika posmu kalendāru (<i>“Inflantu ziemies lajkagromota aba kalenders”</i>, <i>“Daugava,”</i> <i>“Tāvu zemes kalendārs”</i>) tekstu fragmentus un grupās pārrunā to tematisko ievirzi un valodas specifiku.</p> <p>Izsaka viedokli par rokrakstu literatūras nozīmi drukas aizlieguma laikā.</p> <p>Salīdzina dažādos vēstures posmos rakstītos tekstus, izsaka savus vērojumus par būtiskākajām atšķirībām.</p> <p>Intervē vecākus un vecvecākus par viņu pieredzi latgaliešu valodas lietošanā dažādos laika posmos un veido informatīvu ziņojumu.</p> <p>Prezentē klasē pētījumu rezultātus.</p> <p>Zina, kādās saziņas situācijās izmanto populārzinātnisko valodas stilu.</p>	<p>Saprot, ka rakstu valoda vēstures attīstības gaitā mainās līdz ar sabiedrību.</p> <p>Saprot, ka arī valodas lietojumā jāievēro noteikumi.</p> <p>Nosaka dzirdētā vai lasītā teksta tematu, galveno domu, aizpilda teksta izpratnes testu.</p> <p>Ir priekšstats par latgaliešu valodas attīstības posmiem.</p> <p>Salīdzina dažādos vēstures posmos rakstīto tekstu nosaukumus un nosaka to veidojuma atšķirības.</p> <p>Ir priekšstats par dažādu laika posmu tekstu galvenajām atšķirībām (burti, ortogrāfija, vārdu kārtība, leksika).</p> <p>Veido savu kalendāra lappusi pēc iepazīto kalendāru parauga.</p> <p>Ir priekšstats par zinātnisko valodas stilu un tā paveidu – populārzinātnisko valodas stilu un atbilstošajiem valodas līdzekļiem.</p> <p>Mācās veidot mutvārdu ziņojumu par pētījuma rezultātiem.</p> <p>Mācās veidot interviju.</p> <p>Izmanto savā tekstā dažādas uzbūves teikumus, mērķtiecīgi iesaista savrupinājumus un iestarpinājumus. Ievēro interpunkcijas noteikumus.</p>	<p>Saprot, ka vēsturiskie notikumi ietekmē valodas attīstību.</p> <p>Saskata latviešu literārās valodas un latgaliešu rakstu valodas attīstības kopsakarības un būtiskākās atšķirības.</p> <p>Ir priekšstats par nozīmīgākajiem darbiem un to autoriem katrā latgaliešu valodas attīstības posmā.</p> <p>Saprot, ka visos vēstures posmos ir izcilas personības, kas veido sabiedrisko domu un sekmē valodas attīstību.</p> <p>Iepazīst un salīdzina 1929. gadā un 2008. gadā izstrādātos latgaliešu rakstu valodas pareizrakstības noteikumus.</p> <p>Saskata sabiedrības pamatvērtības pirmajos garīgās un laicīgās literatūras paraugos.</p> <p>Zina, kādi kalendāri ir izdoti latgaliešu rakstu valodā. Saprot Gustava Manteifeļa nozīmi Latgales kultūrā.</p> <p>Zina, ka pēc Otrā pasaules kara latgaliešu rakstu valoda tika attīstīta trimdā.</p> <p>Noskaidro faktus par latgaliešiem un latgaliešu valodu Sibīrijā, zina, kad un kāpēc latgalieši tur nonākuši.</p>

	<p>Mācās saskatīt leksiskās atšķirības dažādu laikaposmu tekstos: atrod vecvārdus, dialektismus, aizguvumus.</p> <p>Skaidro vecvārdu, dialektismu nozīmi aprakstoši vai izmantojot mūsdienu leksiskās vienības.</p> <p>Mācās sistematizēt iegūto informāciju, veidojot atbalsta materiālu par latgaliešu valodas attīstības posmiem.</p>	<p>Noskaidro 1917. gada Latgales kongresa nozīmi Latvijas vēsturē un latgaliešu rakstu valodas attīstībā.</p> <p>Apzinās savu atbildību par dzimtās izloksnes, latgaliešu rakstu valodas un latviešu literārās valodas dzīvotspēju.</p>
--	--	---

Sasniedzamie rezultāti:

Izsaka savu viedokli par dažādos laika posmos rakstīto tekstu saturu.

Veido dialogu par tekstā pausto informāciju.

Saskata atšķirības dažādos laika posmos tapušajos tekstos.

Prot atšķirt tekstu valodas funkcionālos stilus, zina zinātniskā un populārzinātniskā stila pazīmes un tā lietojumu.

Tekstā atpazīst vecvārdus, dialektismus, atrod to skaidrojumus.

Izprot, ka valoda vēstures gaitā mainās.

Ir priekšstats par latgaliešu rakstu valodas attīstības pamatposmiem.

Saprot, kāpēc Latgalē izveidojās drukas aizlieguma periods un kāda bija tā ietekme valodas attīstībā.

Ir priekšstats par latviešu literārās valodas un latgaliešu rakstu valodas attīstības posmu kopsakarībām un atšķirīgo.

Zina ievērojamākos Latgales kultūras darbiniekus, valodniekus un apzinās to devumu latgaliešu rakstu valodas attīstībā.

Starppriekšmetu saikne:

Latviešu valoda, literatūra, vēsture.

Mācību resursi:

Budže, A. (1996) Gustavs Manteifelis. *Tāvu zemes kalendars, 1997*. Rēzekne: Latgales Kultūras centra izd., 71.–74. lpp.

Bukšs, M. (2012) *Latgaļu atmūda*, Rēzekne: LKC izdevniecība.

Cibuļš, J., Leikuma, L. (2003) *Vasals! Latgaliešu valodas mācība*. Rīga: N.I.M.S. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/Vasals.pdf>)

Eļksnis, J. (sast. 1991–2020) *Tāvu zemes kalendars*. Rēzekne: LKC izdevniecība.

Gusāns, I., Lazdiņa, S. et all. (2015) *Latgalieša CV: no senlaikiem līdz 21. gadsimtam*, Rēzekne: AR, 14.–15. lpp, 20.–21. lpp.

Jansone, I., Vulāne, A. (atb. red.; 2018) *Latviešu valodas rokasgrāmata*. (Pieejams: <http://valodasrokasgramata.lv/materials/1/F553F6BA-2407-628C-87E8-082003B00428>)

Jūrdžs, A. (1999) *Myužēigais kalinders ar saymminicejbas iviruojumim por nyssu godu*. Rēzekne: LKC izdevniecība.

Latgaliešu pareizrakstības noteikumi (2008) Rīga – Rēzekne: Latgolys studentu centrs. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/doc/LGPNusacejumi.pdf>)

Kursīte, J, Stafecka, A. (1995) *Latgaliešu literatūra*. Rīga: Zvaigzne ABC, 98.–106. lpp.

Kursīte, J, Stafecka, A. (2003) *Latgale: valoda, literatūra, folklorā*. Rēzekne: LKC izdevniecība.

Manteifelis, G. (1862–1871) *Inflantu ziemeļi tajkagromota aba kalenders*. Rejga: Nomâ tajsiejszonas gromotu Ernesta Platesa.

Počas, K. (1995) Gustavs Manteifeļs – nūvodpētnīks. *Tāvu zemes kalendars, 1996*. Rēzekne: Latgales Kultūras centra izd. 67.–70. lpp.

Strods, H. (1996) Vysas Latvijas vēsturnīks. *Tāvu zemes kalendars, 1997*. Rēzekne: Latgales Kultūras centra izd., 66.–71. lpp.

Šuplīnska, I. (galv. red.; 2012) *Latgales lingvoteritoriālā vārdnīca/ Latgolys lingvoteritorialuo vuordineica. 2 sēj.* Rēzekne: Rēzeknes Augstskola. (Pieejama arī: <http://futureofmuseums.eu/lv/virtual-gallery/rezekne-higher-education-institution-collections/subcollections/?collection=rezekne-higher-education-institution>)

Vanags, P. (red., 2016–2020) *Latviešu valodniecības attīstība: informatīvi izglītojoša elektroniskā karte*. (Pieejama: <http://www.lingvistiskakarte.lv/info/1>)

Vonogs, V. (1944) Aizlīguma laiku folkloras krājēji. *Rokstu krājums latgaļu drukas aizlīguma atceļšonas 40 godu atcerei*. Daugavpils: Vl. Lōča izdevnīceiba, 205.–222. lpp.

Zeile, P. (2006) *Latgales kultūras vēsture. No akmens laikmeta līdz mūsdienām*. Rēzekne: LKC izdevniecība. *Elektroniskais materiāls* <http://futureofmuseums.eu/lv/>

Zeile, P. (1993) Kazimirs Buiņickis un Gustavs Manteifelis. Vieta un vērtējums Latvijas kultūrā. *Latvijas Zinātņu akadēmijas Vēstis*, Nr. 2, 14.–18. lpp.

Tēma: **TAUTAS GUDRĪBU PASAULĒ**Temats: **FOLKLORA MANĀ DZĪVĒ**Tēmas garums: **7 mācību stundas**

Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Klausās tautasdziesmu ierakstus folkloras kopu, arī savas skolas vai pagasta folkloras kopas izpildījumā.</p> <p>Klausās pasaku audioierakstu.</p> <p>Lasa Latgalē pierakstītu pasaku vai teiku, vai nostāstu.</p> <p>Veido dialogu par folkloras materiālos atspoguļotajām ētiskajām un estētiskajām vērtībām un to aktualitāti mūsdienās.</p> <p>Argumentē savu viedokli, izmantojot apgūtās sintaktiskās konstrukcijas.</p> <p>Vērtē argumentu ticamību klasesbiedra viedoklī.</p> <p>Stāsta sava novada teiku, pasaku vai nostāstu un klausās klasesbiedra stāstījumu, uzdod precizējošus jautājumus. Mācās precīzi atbildēt uz jautājumiem.</p> <p>Pēc klasē izstrādātiem kritērijiem vērtē klasesbiedra stāstījumu.</p> <p>Lasot ticējumus, kas saistīti ar noteiktu gadalaiku vai aktuālu notikumu cilvēka dzīvē, iegūst informāciju par senču dzīves uztveri.</p> <p>Izsaka savus pieņēmumus par ticējumu cilmi un nozīmi senāk, izmantojot vēlējuma izteiksmi un citus iespējamības izteikšanas līdzekļus.</p>	<p>Ir priekšstats par daiļliteratūras stila pazīmēm.</p> <p>Veido tekstu, izmantojot iederīgas izteiksmes formas un ņemot vērā to semantiskās niansas.</p> <p>Raksta vēstījumu par notikumu īstenības un vēlējuma izteiksmē.</p> <p>Nosaka teksta struktūras un ticamības atšķirības.</p> <p>Zina, ka pasakas galvenās iezīmes ir kāpinājums, hiperbola un personifikācija. Zina tradicionālo tautas pasaku ievadformulas (<i>nažkod beja...</i>, <i>senejūs laikūs dzēivuoja...</i>, <i>vinam tāvam ar muoti beja...</i>) un izmanto tās savā tekstā.</p> <p>Raksta pasaku vai teiku, izmantojot darbības vārdus atstāstījuma izteiksmē.</p> <p>Nosaka folkloras tekstos izmantoto teikumu uzbūves īpatnības.</p> <p>Mācās izprast mīklas struktūru un valodas līdzekļu izvēli. Zina, ka mīklas var formulēt gan jautājuma, gan uzdevuma formā.</p> <p>Saprot, ka mīklās izmanto metaforas un salīdzinājumus. Zina, ka mīklās parasti lieto darbības vārdu tagadnes trešajā personā.</p> <p>Veido mīklas, izmantojot vienkāršu paplašinātu un saliktu pakārtotu teikumu.</p>	<p>Apzinās folkloru kā vērtību un būtisku etniskās un kultūras identitātes komponentu.</p> <p>Salīdzina folklorā minētās un mūsdienu vērtības.</p> <p>Saprot, ka vērtības laika gaitā var mainīties.</p> <p>Saprot, ka novada folkloras atspoguļo novada izloksni, paražas, tradīcijas.</p> <p>Zina, kādās situācijās folkloras materiāli tiek izmantoti mūsdienās.</p> <p>Apzinās, ka folkloras ir nozīmīgs valodas iepazīšanas un latgaliešu rakstu valodas vārdu krājuma bagātināšanas avots.</p> <p>Saprot, ka valodas sistēma laika ritumā mainās.</p> <p>Saprot, ka senāku valodas vienību saglabāšana ir nozīmīga valodas vēstures daļa.</p>

<p>Izsaka valodnieciski argumentētu viedokli par īstenības, atstāstījuma un vēlējuma izteiksmes formu nozīmi informācijas ticamības izteikšanā un uztverē.</p> <p>Grupās izstrādā skolēnu radīto pasaku/ teiku kritērijus un vienojas par mācību procesā izmantojamo variantu.</p> <p>Izteiksmīgi nolasa savu pasaku vai teiku klasē.</p> <p>Vērtē klasesbiedra radošo darbu pēc izstrādātajiem kritērijiem. Apkopo vērtējumus un nosaka interesantāko pasaku un teiku.</p> <p>Tematiski sargrupē skolēnu radītās pasakas un teikas. Izveido pasaku/teiku kopkrājumu un ievieto skolas mājaslapā.</p> <p>Sacer mīklas par mūsdienu reālijām. Organizē klasē pašsacerētu mīklu minēšanas ekspreskonkursu.</p>	<p>Zina, ka iespraudumi izmantojami, lai izteiktu autora attieksmi pret izteikuma saturu.</p> <p>Zina, kā teksta ticamības pakāpi ietekmē tiešās un netiešās runas lietojums.</p> <p>Zina interpunkcijas likumus teikumos ar iespraudumiem, tiešo un netiešo runu.</p> <p>Veido jautājuma teikumus, ievadot tos ar vārdiem <i>Voi ... , Ci ... , Kai tu dūmoj, ... , Soki, lyudzju, kas/ kur/ kod... , Deļkeuo...</i></p> <p>Ievērojot ievadvārdu nozīmi, mācās precīzi atbildēt uz jautājumiem.</p> <p>Saskata kārtas un īstenības, atstāstījuma un vēlējuma izteiksmes formu nozīmi teksta veidošanā.</p> <p>Zina, kā veido darbības vārda īstenības, atstāstījuma, vajadzības, vēlējuma un pavēles izteiksmes formas un izmanto tās savu tekstu veidošanā.</p> <p>Saskata atbildmes darbības vārdu formu veidošanā latgaliešu rakstu valodā un latviešu literārārajā valodā, nosaka atšķirīgo.</p> <p>Aktualizē informāciju par darbības vārdu iedalījumu pēc nozīmes (tiešie un atgriezeniskie) un locīšanas īpatnībām (konjugācijas), vingrinās to lietošanā.</p> <p>Mācās saskaīt un izmantot supīnu (<i>isim āstu, mauduotūs, skraideitu</i>) kā latgaliešu valodā saglabātu senu formu.</p> <p>Iegaumē darbības vārda formas, kurās visbiežāk tiek pieļautas kļūdas, un, izmantojot pareizrakstības noteikumus un formu veidošanas paraugus, rediģē tekstus.</p> <p>Veidojot tekstu datorrakstā, izmanto pārbaudei latgaliešu pareizrakstības rīku.</p> <p>Veido atgādni par darbības vārdu locīšanu.</p>	
--	---	--

Sasniedzamie rezultāti:

Ar izpratni klausās un lasa saturu, uzbūves un žanru ziņā atšķirīgus folkloras tekstus, saskatot valodas lietojuma būtiskākās īpatnības.

Iesaistās dialogā, veidojot precizējošus jautājumus un atbildes.

Raksta ar personīgo pieredzi, izdomu un fantāziju saistītus tekstus, izmantojot žanra prasībām piemērotus valodas līdzekļus.

Izprot, veido un savā tekstā izmanto atbilstīgas darbības vārda formas īstenības, atstāstījuma, vēlējuma, vajadzības un pavēles izteiksmē.

Apzinās un izprot kopsakarības un atšķirības darbības vārdu iedalījumā, konjugēšanā latviešu literārajā valodā un latgaliešu rakstu valodā.

Izmantojot atgādni, rediģē darbības vārdu lietojumu savā un citu tekstā.

Zina folkloras žanrus, prot stāstīt sava novada teikas, nostāstus.

Klausās un vērtē klasesbiedra stāstījumu.

Apzinās, ka folklorā atspoguļo sava laika sabiedrības pasaules uztveri.

Novērtē folkloras kopu, folkloras pētnieku darbu nozīmi un pēc iespējas iesaistās folkloras kustībā.

Starppriekšmetu saikne:

Datorika, literatūra, mūzika, teātra māksla.

Mācību resursi:

Breidaks, A. (1977) Daži latgaliešu tautasdziesmu valodas jautājumi. *Latviešu folklorā – žanri, stils*. Rīga: Zinātne, 215.–225. lpp.

Cibuļš, J., Leikuma, L. (2003) *Vasals! Latgaliešu valodas mācība*. Rīga: N.I.M.S. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/Vasals.pdf>)

Jansone, I., Vulāne, A. (atb. red.; 2018) *Latviešu valodas rokasgrāmata*. (Pieejams: <http://valodasrokasgramata.lv/materials/1/F553F6BA-2407-628C-87E8-082003B00428>)

Kovaļenko, S., Tretjakova, A. (sast.; 2002) *Baltās pēdas. Ludzas rajona teikas, nostāsti, leģendas*, Rīga: Garā pupa.

Kursīte, J., Stafecka, A. (1995) *Latgaliešu literatūra*. Rīga: Zvaigzne ABC.

Kursīte, J., Stafecka, A. (2003) *Latgale: valoda, literatūra, folklorā*. Rēzekne: LKC izdevniecība.

Latgaliešu pareizrakstības noteikumi (2008) Rīga – Rēzekne: Latgolys studentu centrs. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/doc/LGPNusacejumi.pdf>)

Leikuma, L. (2010) Par dažiem Latgales latviešu folkloras pieraksta jautājumiem: *Lettische Volkslieder* (1869). *Baltu filoloģija XIX (1/2)*. Rīga: LU. (Pieejams: https://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/Baltu-Fil_XIX_1-2__2010.pdf)

Mortuzāne – Muravska, M. (2017) *Vnicis rakstiet latgaliski* (Pieejams: <http://www.lakuga.lv/>)

Posokys i puorsokys CD. Rēzekne: Latgales Producentu grupa 2010. (Pieejams arī Yuotube mājaslapā muzyka.lv vai Latgales producentu grupas mājaslapā) “Ilža”.

Šmits, P. (sast.; 1937) *Latgaliešu pasakas*. Rīga: Latviešu folkloras krātuve. (Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/file/16008149.pdf>)

Šuplinska, I. (scen.), Justs, M. (video, foto; 2010). *Aulejis anekdoti*. DVD. Bilingvals izzīnis i muoceibu materials. Folklorys ekspedicejis materiali. Rēzekne: RA.

Šuplinska, I. (scen.), Justs, M. (video, foto; 2009). *Cyblis meiklis*. DVD. Bilingvals izzīnis i muoceibu materials. Folklorys ekspedicejis materiali. Rēzekne: RA.

Šuplinska, I. (scen.), Justs, M. (video, foto; 2016). *Vīlaks tīcijumi*. DVD. Bilingvals izzīnis i muoceibu materials. Folklorys ekspedicejis materiali. Rēzekne: RA.

Šuplinska, I. (galv. red.; 2012) *Latgales lingvoteritoriālā vārdnīca / Latgohys lingvoteritorialuo vuordineica. 2 sēj.* Rēzekne: Rēzeknes Augstskola. (Pieejama arī: <http://futureofmuseums.eu/lv/virtual-gallery/rezekne-higher-education-institution-collections/subcollections/?collection=rezekne-higher-education-institution>)

Vanags, P. (red., 2016–2020) *Latviešu valodniecības attīstība: informatīvi izglītojoša elektroniskā karte*. (Pieejams: <http://www.lingvistiskakarte.lv/info/1>)

Vulāne, A. (zin. vad.; 2016) *Elektroniskā vārdnīca e-PUPA*. Rīga: LVA. (Pieejama: epupa.valoda.lv/)

Temats: **TRADĪCIJAS – ĢIMENES GODI**

Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Veido stāstījumu par ģimenes godiem, saistot dažādos avotos iegūto informāciju ar savas ģimenes pieredzi.</p> <p>Noskatās kāzu rituāla fragmentu no J. Streiča filmas “Cilvēka bērns” (vai folkloras ansambļa uzveduma videoierakstu) un nosauc, kādus senus Latgales kāzu rituālus ir saskatījuši.</p> <p>Lasa tautasdziesmas par kāzām un analizē tajās iegūto informāciju.</p> <p>Noskatās mūsdienu kāzu videoierakstu un, izmantojot savu pieredzi, izsaka viedokli par tradīciju pārmantošanu /nepārmantošanu mūsdienās.</p> <p>Lasa ar kāzu norisi saistītus ticējumus. Skaidro to cilmi un jēgu, izmantojot dažādus uzziņas avotus.</p> <p>Pārrunā uzvedības noteikumus bērēs, mirušo piemiņas dienā.</p> <p>Pārrunā grupās, kādas tradīcijas ģimenē un radu lokā ir saistītas ar kapusvētkiem un mirušo pieminēšanu. Lasa un skaidro ticējumus.</p> <p>Mācās mērķtiecīgi atlasīt faktus argumentācijai, saistot ar savu pieredzi pārsprieduma/argumentētās esejas veidošanai.</p>	<p>Aktualizē zināšanas par pārsprieduma veidošanu: plānošanu, uzbūvi, argumentāciju, citātu iesaistīšanu.</p> <p>Atkārtoto interpunkcijas noteikumus teikumos ar paskaidrojošo vārdu grupām, iestarpinājumiem un iespraudumiem.</p> <p>Raksta pārspriedumu, mērķtiecīgi izmantojot dažāda veida teikumus un sintaktiskās konstrukcijas.</p> <p>Skaidro frazeoloģismu un ticējumu semantiku, balstoties uz savu pieredzi un pārbaudot pieņēmumu vārdnīcā.</p> <p>Paplašina vārdu krājumu: leksikogrāfiskos materiālos atrod skaidrojumu un sinonīmus kāzu rituālos izmantotajiem vārdiem (<i>vedēibys, mārġa, jaunīve, jaunīčs, svuotī, gostī, stuomočī, veļums, vaiņuks</i> u. c.) Noskaidro, pie kura leksikas slāņa tie pieder.</p> <p>Rediģē savu klasesbiedra tekstu, īpašu uzmanību pievēršot darbības vārdu pareizrakstībai, iederīgu formu izvēlei.</p>	<p>Pētīt tradīcijas, apzinās un novērtē ģimenes nozīmi cilvēka dzīvē.</p> <p>Pēta savu dzimtas koku un ģimenes tradīcijas.</p> <p>Rod priekšstatu par seno rituālu simbolisko nozīmi.</p> <p>Skaidro, kā un kāpēc tradīcijas laika gaitā mainās.</p> <p>Saprot, ka katrā novadā vēsturiski ir veidojušās atšķirīgas tradīcijas.</p> <p>Saprot, ka tradīcijas Latgalē ir ietekmējusi arī katoļticība.</p> <p>Mācās ar cieņu izturēties pret senču tradīcijām, apgūst uzvedības normas, kas kā jāievēro ģimenes godos un sēru brīžos.</p> <p>Saista savas ģimenes pieredzi ar senajām tradīcijām, to pārmantošanu un jaunu tradīciju ienākšanu dzīvē.</p>

Sasniedzamie rezultāti:

Analizē, vērtē un izmanto savā pieredzē no dažādiem avotiem iegūto lingvistisko un kultūrvēsturisko informāciju.

Skaidro frazeoloģismu semantiku, izmantojot dažādus uzziņas avotus.

Zina un saprot dažādu leksikas slāņu vārdus, kas izmantoti senos godu rituālos.

Raksta pārspriedumu/ argumentēto eseju.

Uztver ticējumus kā folkloras daļu un senču dzīves uztveres atspoguļojumu.

Saskata katoļu baznīcas ietekmi latgaliešu ģimenes godu rituālu norisēs.

Saprot godu rituālu nozīmi.

Zina uzvedības noteikumus godu laikā.

Ar cieņu izturas pret ģimenes tradīcijām un apzinās to vērtību.

Starppriekšmetu saikne:

Latviešu valoda, literatūra, mūzika, sociālās zinības, vēsture.

Mācību resursi:

Auns, O. (sak.; 1991) *Latviešu tautas dzīvesziņa. III . Godi*. Rīga: Zvaigzne.

Cibuļš, J., Leikuma, L. (2003) *Vasals! Latgaliešu valodas mācība*. Rīga: N.I.M.S. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/Vasals.pdf>)

Cytaidi latviskais (2019) (Pieejams: <https://ltv.lsm.lv/lv/raksts/05.10.2019-cytaidi-latviskais.-latgales-godi.-kapusvetki.id169413/>)

Jansone, I., Vulāne, A. (atb. red.; 2018) *Latviešu valodas rokasgrāmata*. (Pieejams: <http://valodasrokasgramata.lv/materials/1/F553F6BA-2407-628C-87E8-082003B00428>)

Jurciņš, P. (2002) *Vasala, muos, vasals, bruol! Rogovkys kuožu polka*. Rēzekne: LKC izdevniecība.

Kukšins, R. et all. (2019) *Muža godi*. (Pieejams: <https://prezi.com/s9tv6wr3iu7n/muza-godi/>)

Kursīte, J. (2008) *Kāzas Latgalē*. Rīga: Madris. 61.–94. lpp.

Latgaliešu pareizrakstības noteikumi (2008) Rīga–Rēzekne: Latgolys studentu centrs. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/doc/LGPNusacejumi.pdf>)

Lielbārdis, A. (sast: 2012) *Psalmu dziedāšana Latgalē*. DVD. Rīga: LU Literatūras, folkloras un mākslas izdevniecība.

Mežale, B. (1993) *Apdzīdušona kuožuos vai patisa grāku atlaišona*. Rīga: Zvaigzne.

Mortuzāne – Muravska, M. (2017) *Vnicis rakstiet latgaliski*. (Pieejams: <http://www.lakuga.lv/>)

Šuplinska, I. (galv. red.; 2012) *Latgales lingvoteritorialā vārdnīca/ Latgolys lingvoteritorialuo vuordineica. 2 sēj.* Rēzekne: Rēzeknes Augstskola. (Pieejama arī: <http://futureofmuseums.eu/lv/virtual-gallery/rezekne-higher-education-institution-collections/subcollections/?collection=rezekne-higher-education-institution>)

Tihovskis, H. (1993) *Kāzu paražas Latgalē*. Rīga: Zinātne.

Tēma: LATGALIEŠU VALODA MŪZIKĀ		
Temats: LATGALIEŠU DZIESMU TEKSTI		Tēmas garums: 2 mācību stundas
Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Klausoties atšķirīgu mūzikas stilu pazīstamu dziesmu ierakstus, uztver teksta noskaņu.</p> <p>Lasa un analizē dzirdēto dziesmu tekstus: nosaka autoru māksliniecisko nolūku, nosaka neitrālās un emocionāli ekspresīvās leksikas nozīmi tekstā.</p> <p>Novērtē mākslinieciskās izteiksmes līdzekļu lomu teksta noskaņas veidošanā.</p> <p>Iesaistās diskusijā par tekstu nozīmi dziesmās, argumentēti izsaka savu viedokli par kādu no dziesmu tekstiem, tā ietekmi uz klausītāju.</p> <p>Strukturē iegūto informāciju un veido prezentāciju par izvēlēto solistu vai grupu, kas izpilda dziesmas latgaliešu valodā.</p> <p>Iepazīstina ar sagatavoto materiālu klasesbiedrus.</p> <p>Apkopo iegūto informāciju un veido reitingu tabulu par klasē populārākajām latgaliešu dziesmām.</p> <p>Izsaka savu secinājumu, kas nosaka dziesmas popularitāti.</p> <p>Pilnveido publiskās uzstāšanās prasmes.</p>	<p>Nosaka tekstā daiļliteratūras stila pazīmes un dziesmu tekstos izmantotos mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus.</p> <p>Mācās veidot prezentāciju.</p> <p>Saskata izlokšņu leksikas īpatnības dziesmu tekstos.</p> <p>Zina, kā veido divdabjus un saskata atbildes un atšķirības darāmās kārtas un ciešāmās kārtas lokāmo divdabju, daļēji lokāmo divdabju un nelokāmo divdabju veidošanā latgaliešu rakstu valodā un latviešu literārajā valodā.</p> <p>Saskata divdabjus tekstā un novērtē to nozīmi teksta veidošanā.</p> <p>Salīdzina, atrod kopīgo un atšķirīgo daļēji lokāmo divdabju pareizrakstībā latgaliešu rakstu valodā un latviešu literārajā valodā.</p> <p>Veido atgādni par divdabju iedalījuma grupām un pareizrakstību.</p> <p>Mācās noteikt un pēc izskaņām atpazīst divdabjus, kuri var veidot divdabja teicienu.</p> <p>Veido un savā tekstā lieto divdabjus un divdabja teicienus.</p> <p>Ievēro interpunkcijas noteikumus teikumos ar divdabja teicienu.</p>	<p>Apzinās latgaliešu dziesmas nozīmi tautas identitātes un valodas saglabāšanā un popularizēšanā dažādās sabiedrības grupās.</p> <p>Uztver dziesmu tekstos atspoguļotās vērtības: optimismu, humora izjūtu, dzimtenes mīlestību, cieņu pret vecākiem, mīlestību, draudzību, atturību, darba tikumu u. c.</p> <p>Gūst informāciju par dažādu mūzikas stilu grupām un solistiem, kas popularizē latgaliešu valodu, radot un izpildot dziesmas latgaliešu valodā.</p>

Sasniedzamie rezultāti:

Pilnveido prasmes veidot diskusiju un argumentēti veidot un paust savu viedokli.

Zina, kā uzturēt sarunu atbilstoši saziņas situācijai.

Izmanto informācijas iegūšanai dažādus avotus.

Prot atlasīt būtiskāko informāciju prezentācijas veidošanai.

Prezentē izveidoto materiālu klasē.

Atpazīst, prot veidot un mērķtiecīgi izmantot savā tekstā dažādus divdabjus.

Zina kopīgo un atšķirīgo divdabju veidošanā un pareizrakstībā latgaliešu rakstu valodā un latviešu literārajā valodā.

Saskata, prot veidot un savā tekstā mērķtiecīgi izmantot divdabja teicienu un teikumā atdalīt to ar pieturzīmēm.

Izprot divdabju un divdabja teicienu nozīmi tekstā.

Ir priekšstats par daiļliteratūras stila tekstos izmantojamajiem mākslinieciskās izteiksmes līdzekļiem.

Ir priekšstats par latgaliešu tekstu izmantošanu mūzikā, par populārākajām mūzikas grupām un izpildītājiem.

Starppriekšmetu saikne:

Datorika, latviešu valoda, literatūra, mūzika.

Mācību resursi:

Bez PVN. (Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=N98G3svL9iQ>)

Bez PVN. (2013) CD *Pyrms vuorda*.

Borova MC. (Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=OW7VtbOTMgw>)

Borowa MC. (2005) *Trepis iz nakurini*.

Cibuļš, J., Leikuma, L. (2003) *Vasals! Latgaliešu valodas mācība*. Rīga: N.I.M.S. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/Vasals.pdf>)

Dabasu durovas. (Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=DJ1LLSRBYgI>)

Dabasu Durovys. (2008) CD *Lepetnīk.s*.

Husare, E. (sast.; 2020) *Muna dzīšmu gruomota*. Rēzekne: Latgolys Studentu centrs. (Gusāns, I. *Gribēt navariūt*, 111. lpp.; Rasims, K. *Izžeimuots nu rosys*, 127. lpp.; Apšeniece, L. *Kod Latgola sasādus rūkuos*, 147. lpp.; Rasims, G. *Asom tepat*, 25. lpp.; Rasims, K. *Engeli svilpoj*”, 83. lpp.)

- Latgaliešu pareizrakstības noteikumi* (2008) Rīga – Rēzekne: Latgolys studentu centrs. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/doc/LGPNusacejumi.pdf>)
- Latgališu reps. (Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=ta6cFLh0No4>)
- Rikši. (Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=MzeUjq8BKok>)
- Salceviča, I. (2005) *Gadsimts latgaliešu prozā un lugu rakstniecībā: 1904–2004*. Rīga: Zinātne.
- Salceviča, I. (2003) *Mūsdienu latgaliešu rakstniecība. Jaunā Gaita*, Nr. 231, 232, 233. (Pieejams: https://jaunagaita.net/jg231/JG231-233_Salcevic.htm)
- Sovvaļņiks. (2010) CD *Bolts susātivs*.
- Šuplinska, I. (galv. red.; 2012) *Latgales lingvoteritoriālā vārdnīca / Latgolys lingvoteritorialuo vuordineica. 2 sēj.* Rēzekne: Rēzeknes Augstskola. (Pieejama arī: <http://futureofmuseums.eu/lv/virtual-gallery/rezekne-higher-education-institution-collections/subcollections/?collection=rezekne-higher-education-institution>)

Tēma: LATGALIEŠU VALODA GRĀMATU PASAULĒ		
Temats: LITERATŪRAS KLASIKA LATGALISKI UN ORIGINĀLLITERATŪRA		Tēmas garums: 7 mācību stundas
Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Lasa tekstu lomās. Lasa vienu un to pašu daiļliteratūras tekstu latviešu literārajā valodā un latgaliešu rakstu valodā. Maina valodas kodu.</p> <p>Salīdzina un analizē izmantotos valodas līdzekļus. Saskata leksiskās atšķirības.</p> <p>Pēc iepriekš izstrādātiem kritērijiem vērtē savu un klasesbiedra lasīšanas kvalitāti.</p> <p>Pilnveido dialoga veidošanas prasmes.</p> <p>Veido dialogu ar autoru un lasāmo literāro darbu.</p> <p>Veido dialogu ar klasesbiedru par dzirdēto tekstu.</p> <p>Raksta vēstuli grāmatas varonim atbilstoši izvēlētajam komunikatīvajam mērķim. Iepazīstina ar savu darbu grupas biedrus.</p> <p>Izraksta sev būtiskas atziņas, pamato izvēli, komentē atziņā pausto domu, salīdzina savu spriedumu ar klasesbiedra veikumu.</p> <p>Saziņā precīzākai domas izteikšanai izmanto partikulas, emociju paušanai – izsauksmes vārdus.</p> <p>Lasa dzejas tekstu un nosaka, kādi mākslinieciskās izteiksmes līdzekļi lietoti, pamato, kā tie palīdz veidot dzejas tēlu un noskaņu.</p> <p>Sagatavo referātu/zinojumu par izvēlētā latgaliešu rakstnieka darba valodu un uzstājas ar to klasē.</p>	<p>Atkārtoti daiļliteratūras stila pazīmes. Mācās noteikt, kādi valodas līdzekļi tajā ir lietoti.</p> <p>Mācās rakstīt miniatūru par lingvistisku vai kulturoloģisku tematu, izmantojot paraugu.</p> <p>Pilnveido prasmi rakstīt zinātniskā valodas stila tekstu.</p> <p>Tekstā nosaka visas vārdšķiras. Pētī, kuras vārdšķiras vārdi tiek biežāk lietoti.</p> <p>Grupās izpētī vienas vārdšķiras lietojumu tekstā: noskaidro retāk lietoto vārdu nozīmes, biežāk izmantotās vārdu formas, pamato, kāpēc autors tās izvēlējis.</p> <p>Nosaka tekstā apstākļa vārdus un noskaidro to rašanos no lietvārdiem, īpašības vārdiem, skaitļa vārdiem, darbības vārdiem un vietniekvārdiem.</p> <p>Veido atgādni par kopā un šķirti rakstāmo apstākļa vārdu pareizrakstības noteikumiem.</p> <p>Iepazīst no latviešu literārās valodas leksiski atšķirīgos vārdus (<i>mudri, cīši, sirdeīgi, sūpluok</i> u. c.).</p> <p>Veido apstākļa vārdu salīdzināmās pakāpes.</p> <p>Zina, kādi interpunkcijas noteikumi jāievēro teikumos ar izsauksmes vārdiem, apgalvojuma un nolieguma partikulām.</p>	<p>Mācās novērtēt latgaliešu valodu kā citām senām kultūras tautām līdzvērtīgu bagātu valodu.</p> <p>Iepazīst latgaliešu valodas vārdu krājuma daudzveidību.</p> <p>Iegūst informāciju par izcilākajiem latgaliešu rakstniekiem, par sava novada rakstniekiem, kas raksta latgaliešu valodā.</p> <p>Iegūst informāciju par latgaliešu literātu darbību trimdā.</p> <p>Zina, kā saziņā lieto dažādas pieklājības frāzes.</p>

	<p>Mācās lietot savā tekstā prievārdus, zina vārdu kārtību teikumos ar prievārdiem.</p> <p>Noskaidro prievārdu lietošanas atšķirības latgaliešu rakstu valodā un latviešu literārajā valodā.</p> <p>Aktualizē saikļu nozīmi teikumā, to iedalījumu sakārtojuma un pakārtojuma saikļos. Mācās lietot saikļus, kas ir atšķirīgi no latviešu literārās valodas (<i>i, da, a, no, ci</i>), iesaista saikļus saliktos sakārtotos un saliktos pakārtotos teikumos.</p> <p>Lieto apgalvojuma (<i>nu</i>) un nolieguma (<i>na</i>) partikulas. Noskaidro, kuras sarunvalodā lietotās partikulas rakstu valodā nav vēlamas (<i>daž, točna, mož, tolka, čut, čutna ka</i>).</p>	
--	---	--

Sasniedzamie rezultāti:

Prot izteikt un pamatot savu viedokli par izlasīto.

Vērtē saziņas partnera viedokli.

Spēj novērtēt savu lasīšanas un klausīšanās kvalitāti.

Pāriet no viena valodas koda uz citu.

Mācās salīdzināt daiļliteratūras tekstu latviešu literārajā un latgaliešu rakstu valodā, atrod leksiskās atšķirības.

Apzināti izvēlas un lieto dažādu vārdšķiru vārdus un to gramatiskās formas savā runā vai rakstveida tekstā noteikta mērķa sasniegšanai.

Nosaka vārdu piederību vārdšķirai un vārdu gramatiskās formas.

Zina un ievēro apstākļa vārdu, palīgvārdu pareizrakstības nosacījumus.

Saskata latgaliešu rakstu valodas un latviešu literārās valodas leksiskās atšķirības daiļliteratūras tekstā.

Zina daiļliteratūras stila pazīmes un tam atbilstīgos valodas līdzekļus.

Zina un izmanto vēstules rakstīšanas noteikumus.

Ir priekšstats par izcilākajiem latgaliešu literātiem.

Starppriekšmetu saikne:

Latviešu valoda, literatūra, teātra māksla.

Mācību resursi:

Cibuļš, J., Leikuma, L. (2003) *Vasals! Latgaliešu valodas mācība*. Rīga: N.I.M.S. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/Vasals.pdf>)

Jansone, I., Vulāne, A. (atb. red.; 2018) *Latviešu valodas rokasgrāmata*. (Pieejams: <http://valodasrokasgramata.lv/materials/1/F553F6BA-2407-628C-87E8-082003B00428>)

Kancāne, E. (2019) *Syltuo mola*. Rīga: J. Rozes izdevniecība.

Kursīte, J., Stafecka, A. (1995) *Latgaliešu literatūra*. Rīga: Zvaigzne ABC.

Latgaliešu pareizrakstības noteikumi. (2008) Rīga – Rēzekne: Latgolys studentu centrs. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/doc/LGPNusacejumi.pdf>)

Ļisicina, A., Rancāne, A. (sast.; 2002) *Es milu Latgali*. Rīga: Sol Vita.

Mortuzāne-Muravska, M. (2017) *Vuicīs raksteit latgaliski*. (Pieejams: <http://www.lakuga.lv/>)

Nautris (1982) *Fabulas, posokas, teikas un stosti*. P/s Latgaļu izdevniecība.

Neikšānīts, N. (1947) *Cīmā pi Aizopa*. Daugavpils: V. Lāča izdevniecība.

Skalbe, K. (2017) *Kačēiša patmalis*. Rīga: Latvijas mediji.

Skalbe, K. (1993 [1913]) *Kačēiša dzirnavas*. Rīga: Zvaigzne ABC.

Rancāne, A. (2012) *Pylni kārmani dabasu/ Bezdelīgu pasts*. Reiga: Latgolys Studentu centrs.

Rancāne, A. (2018) *Prīca i klusiešona*. Rēzekne: Latgolys Studentu centrs.

Sent-Ekziperī, A. (2006) *Mazais princis*. Rīga: Zvaigzne ABC.

Sent-Ekziperī, A. (2018) *Mozais princis*. Tulk. Muizniece, E. Tuntenfass.

Slišāns, O. (1992) *Tāvaine muna*. Dzeja. Rēzekne: b. izd.

Sperga, I. (2014) *Dzeiveiba*. Reiga: SIA Cymuss.

Šuplinska, I. (sast; 2008) *Susātins. Mysdīnu latgalīšu dzejis antologija*. Rēzekne: Latgolys Studentu centrs.

Tēma: **LATGALIEŠU VALODA MEDIJOS**Temats: **AVĪZES UN ŽURNĀLI LATGALIEŠU VALODĀ**Tēmas garums: **6 mācību stundas**

Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Veido monologu par noteikta laikposma preses izdevumiem latgaliešu rakstu valodā, raksturojot tematiku, leksiku un sintaktiskās konstrukcijas.</p> <p>Pauž viedokli par senāka posma preses izdevumā skarto problēmu aktualitāti tā publicēšanas laikā un mūsdienās.</p> <p>Apspriež preses izdevumu nozīmi sabiedrisko norišu un kultūras iepazīšanā.</p> <p>Grupā pēta un salīdzina publicistiskā stila pazīmes dažādu laikposmu latgaliešu preses tekstos. Formulē savus secinājumus un iepazīstina ar tiem klasesbiedrus.</p> <p>Grupā apspriež un izvirza idejas par aktuālām skolas dzīves problēmām, kas būtu jāatspoguļo skolas avīzē.</p> <p>Izvērtē ideju pieteikumus un izvēlas pašreizējā situācijā svarīgāko.</p> <p>Savā tekstā (intervijā, anotācijā) lieto publicistiskajam stilam raksturīgos valodas līdzekļus.</p>	<p>Ar izpratni lasa uzbūves un žanru ziņā atšķirīgus tekstus dažādu laikposmu preses izdevumos latgaliešu valodā, saskatot katra laikposma valodas lietojuma būtiskākās īpatnības.</p> <p>Saskata tekstā publicistiskā stila iezīmes.</p> <p>Analizē preses izdevuma tekstu virsrakstus un teksta uzbūvi.</p> <p>Nosaka autoru komunikatīvo mērķi, teksta problēmu, ideju, to aktualitāti, mērķauditoriju.</p> <p>Zina, kas ir anotācija un kāds ir tās mērķis.</p> <p>Sagatavo anotāciju par mūsdienu preses izdevuma latgaliešu valodā jaunāko numuru un iesniedz publicēšanai skolas mājaslapā vai sociālajos tīklos.</p> <p>Mācās veidot aptauju par kādu aktuālu problēmu (piem., preses lasīšanas paradumiem/ latgaliešu valodā izdotās preses nepieciešamību), apkopot rezultātus un izdarīt secinājumus. Formulē aptaujas mērķi, tematu, apzina mērķauditoriju, izstrādā aptaujas anketu, precīzi formulējot jautājumus un piedāvājot atbilžu variantus.</p>	<p>Saprot, ka preses izdevumu valoda dažādos laikposmos atšķiras.</p> <p>Saprot un novērtē drukāto preses izdevumu lomu latgaliešu rakstu valodas saglabāšanā un popularizēšanā dažādos vēstures posmos.</p> <p>Veido priekšstatu par populārākajiem un ilgākā laika periodā iznākušajiem latgaliešu preses izdevumiem Latvijā un ārpus tās.</p> <p>Informācijas iegūšanai mācās izmantot Latvijas Nacionālās bibliotēkas periodikas vietni.</p> <p>Saprot katoļu baznīcas lomu latgaliešu rakstu valodas saglabāšanā.</p> <p>Mācās kritiski izvērtēt iegūto informāciju, izmantot dažādus informācijas avotus.</p>

<p>Pilnveido prasmi strādāt ar informāciju: meklē informāciju presē, salīdzina dažādos laikos izdotos preses izdevumus un to sniegto informāciju, lai izteiktu viedokli, veidotu secinājumus.</p> <p>Izpēta, kā veidoti dažādi e-izdevumi, izveido klases vai skolas digitālās avīzes redakciju un sagatavo preses izdevumu.</p> <p>Izmanto globālajā tīmeklī pieejamos anketu veidlapu paraugus. Izmanto iespēju aptauju veikt virtuālajā vidē.</p> <p>Intervijas un aptaujas veidošanas procesā ievēro runas kultūras noteikumus, mērķtiecīgi izmanto pieklājības frāzes un vērtē savas runas atbilstību saziņas situācijai.</p>	<p>Mācās veidot interviju rakstveidā, audio vai video formā.</p> <p>Salīdzina dažādu laika posmu preses izdevumu (<i>Dryna, Gaisma, Sauleite, Latgolas Škola, A12, Katoļu Dzeive, lakuga.lv</i> u. c.) tekstos izmantoto leksiku, sintaktiskās konstrukcijas un ortogrāfiju.</p> <p>Mācās vērtēt leksikas un sintaktisko konstrukciju lomu publiciskā teksta veidošanā un uztverē.</p> <p>Aktualizē lielo sākumburtu lietošanas nosacījumus.</p> <p>Aktualizē skaitļa vārdu lietojumu, zina to pareizrakstības noteikumus.</p>	
--	--	--

Sasniedzamie rezultāti:

Ar izpratni lasa satura, uzbūves un žanra ziņā atšķirīgus tekstus, saskatot valodas lietojuma īpatnības.

Saskata un formulē tekstā risināto problēmu, tās aktualitāti.

Pilnveido prasmi iesaistīties diskusijā.

Prot izmantot dažādus informācijas avotus.

Zina un prot saskatīt publicistiskā stila pazīmes tekstā.

Veidojot publicistiskā stila tekstu, mērķtiecīgi izmanto atbilstošos valodas līdzekļus.

Ir priekšstats par aptaujas veidošanu.

Veido interviju, raksta anotāciju.

Saskata un mērķtiecīgi izmanto savā tekstā dažādas teikuma konstrukcijas.

Zina un ievēro lielo sākumburtu lietošanas nosacījumus īpašvārdos.

Zina un ievēro skaitļa vārdu pareizrakstības noteikumus.

Ir priekšstats par populārākajiem latgaliešu preses izdevumiem senāk un tagad.

Starppriekšmetu saikne:

Datorika, latviešu valoda, vēsture.

Mācību resursi:

“A 12”. (Pieejams: <https://a12.lv>)

Cibuļš, J., Leikuma, L. (2003) *Vasals! Latgaliešu valodas mācība*. Rīga: N.I.M.S. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/Vasals.pdf>)

Jansone, I., Vulāne, A. (atb. red., 2018) *Latviešu valodas rokasgrāmata*. (Pieejams: <http://valodasrokasgramata.lv/materials/1/F553F6BA-2407-628C-87E8-082003B00428>)

Katōļu Dzēive. (Pieejams: <http://periodika.lv/#searchResults;simpleQuery=katōļu%20dzeive>)

Latgaliešu pareizrakstības noteikumi (2008) Rīga – Rēzekne: Latgolys studentu centrs. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/doc/LGPNusacejumi.pdf>)

Latgališu kultūrys ziņu portals lakuga.lv. (Pieejams: <https://www.lakuga.lv/>)

Latgolys Škola. (Pieejams: <http://periodika.lv/#searchResults;simpleQuery=latgolas%20škola>)

Murinska-Gaile, S. (2015) *Latgales reģiona prese kultūrsociālajā telpā*. Promocijas darbs. Rīga: LU. (Pieejams: https://www.szf.lu.lv/fileadmin/user_upload/szf_faili/Petnieciba/promocijas_darbi/Murinska-Gaile__promocijas_darbs.pdf)

Sauleite. (Pieejams: http://periodika.lv/periodika2-viewer/view/index-dev.html?lang=fr#panel:pa|issue:/p_001_saul1939n01|article:DIVL155|query:skolu|issueType:P)

Vanags, P. (red., 2016–2020) *Latviešu valodniecības attīstība: informatīvi izglītojoša elektroniskā karte*. (Pieejams: <http://www.lingvistiskakarte.lv/info/1>)

Temats: MŪSDIENU LATGALIEŠU VALODA VIRTUĀLAJĀ VIDĒ, TELEVĪZIJĀ UN RADIO

Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Mācās izmantot dažādus paņēmienus informācijas ieguvei mūsdienu informatīvajā laukā.</p> <p>Pilnveido kritiskās lasīšanas un citu teksta apstrādes veidu prasmes, izvēloties un izmantojot sev noderīgus un ticamus informācijas avotus.</p> <p>Izmanto informācijas iegūšanai vietni lakuga.lv un citus sociālos medijus.</p> <p>Veido diskusiju par latgaliešu valodā pieejamo digitālo mediju izmantošanu ģimenē, skolā, vienaudžu sabiedrībā. Izsaka viedokli par latgaliešu valodas lietošanu sociālajos tīklos.</p> <p>Attīsta prasmi izmantot privāta satura teksta žanrus saziņai digitālā vidē: īsziņas, e- vēstules, ielūgumus, apsveikumus.</p> <p>Izvērtē populāru cilvēku digitālās vizītkartes sociālajos tīklos. Izsaka viedokli par sociālo tīklu lietotāju profiliem.</p> <p>Klasē kopīgi veido kritērijus, kā izvērtēt informāciju sociālajos tīklos.</p> <p>Mācās rakstīt komentāru par kādu sev būtisku ziņu, tekstā skarto problēmu.</p> <p>Noklausās vienu raidījuma <i>Kolnasāta</i> (arī <i>Latgolys vuords</i> u. c.) sižetu. Vērtē tā aktualitāti. Izsaka savu viedokli par dzirdēto. Iesaistās diskusijā ar klasesbiedriem.</p> <p>Noskatās fragmentus no kāda TV raidījuma par Latgali (<i>Cytai di latviskais, Sajuti Latgali</i>), Latgales reģionālās televīzijas ziņu sižetu. Pēta, kādi valodas līdzekļi tajos izmantoti.</p> <p>Mācās kritiski un korekti vērtēt latgaliešu rakstu valodas lietojumu virtuālajā vidē.</p> <p>Noskaidro un mācās ievērot pieņemtās pieklājības normas, saziņas kultūru virtuālajā vidē.</p>	<p>Atkārtot publicistiskā, lietišķā, sarunvalodas stila pazīmes.</p> <p>Mācās izmantot formālajā un neformālajā saziņā atbilstošajam funkcionālajam stilam (lietišķajam, sarunvalodas) nepieciešamos valodas līdzekļus.</p> <p>Veido e-vēstules, īsziņas, sludinājuma, komentāra tekstu, ievērojot valodas normas, teksta formu. Mācās lietot iederīgas emociju zīmes.</p> <p>Saskata digitālo vietņu tekstos jaunvārdus, okazionālismus, terminus, kas apzīmē globālajā tīmeklī jaunienākušās reālijas. Vērtē to kvalitāti, izmanto savu tekstu veidošanā.</p> <p>Pēta segvārdu lietojumu sociālajos tīklos.</p> <p>Atkārtot interpunkcijas likumus un izmanto savā tekstā dažādus teikumus pēc uzbūves, runātāja attieksmes pret īstenību, iesaistot teikumos dažādas sintaktiskās konstrukcijas.</p> <p>Veido sociālajā tīklā savu digitālo vizītkarti – sociālo tīklu profilu latgaliešu rakstu valodā.</p>	<p>Saprot, ka digitālā vide, sociālie tīkli var būt vērtīgs resurss, lai meklētu lingvistisko, kulturoloģisko informāciju, dalītos ar to, veidotu savu un izzinātu citu personu digitālo identitāti.</p> <p>Mācās izzināt latgaliešu rakstu valodas situāciju no dažādiem skatpunktiem, tiecas iegūt vispusīgu informāciju.</p> <p>Zina populārākās vietnes globālajā tīmeklī, radio un televīzijas raidījumus, kas sniedz informāciju latgaliešu valodā.</p> <p>Attīsta prasmi kritiski analizēt mediju radīto realitāti un informācijas ticamību.</p> <p>Zina un ievēro veselīgus tehnoloģijas lietošanas paradumus.</p> <p>Zina, kādus personīgos datus nedrīkst izpaust, kādu informāciju nav vēlams izplatīt.</p> <p>Izprot pieejamās informācijas daudzveidību un mācās atrast un saskatīt būtisko, aktuālo, izvērtēt informācijas saturu.</p> <p>Veido ieradumu izmantot informācijas iegūšanai medijus, kas vēsta latgaliešu rakstu valodā.</p>

Sasniedzamie rezultāti:

Klausoties un skatoties informatīvus radījumus radio un televīzijā, saprot, interpretē un izvērtē iegūto informāciju.

Mērķtiecīgi un kritiski izvērtējot dažādus tekstus digitālajā vidē, prot izmantot informāciju saziņā.

Saskata publicistiskā, lietišķā un sarunvalodas stila pazīmes un izmantotos valodas līdzekļus.

Izvēlas un izmanto tekstveidē vajadzīgo funkcionālo stilu.

Raksta tekstus privātai un publiskai saziņai latgaliešu valodā digitālajā vidē, ievērojot pieņemtās valodas kultūras normas.

Mērķtiecīgi izmanto savā tekstā dažādas sintaktiskās konstrukcijas.

Ir priekšstats par vietnēm globālajā tīmeklī, TV un radio raidījumiem latgaliešu valodā.

Zina par jaunu vārdu ienākšanu latgaliešu valodā, izmanto tos saziņā.

Zina personas drošības un datu aizsardzības noteikumus virtuālajā vidē.

Starppriekšmetu saikne:

Datorika, latviešu valoda, literatūra, sociālās zinības.

Mācību resursi:

Cibuļs, J., Leikuma, L. (2003) *Vasals! Latgaliešu valodas mācība*. Rīga: N.I.M.S. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikācijas/Vasals.pdf>)

Lakuga lv <https://www.lakuga.lv/>

Latgaliešu pareizrakstības noteikumi. (2008) Rīga – Rēzekne: Latgolys studentu centrs. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/doc/LGPNusacejumi.pdf>)

Latviešu valodas rokasgrāmata. (Pieejams: <http://valodasrokasgramata.lv/materials/1/F553F6BA-2407-628C-87E8-082003B00428>)

Latvijas radio Latgales studijas raidījumus. (Pieejams: <http://www.lrtv.lv/>)

LSM.LV, meklēt LR 1 arhīva raidījumu “Kolnasāta”. (Pieejams: <https://lr1.lsm.lv/lv/lr1/raidijumi/kolnasata/>)

LTV 1 raidījumu “Cytaidi latviskais”. (Pieejams: <https://ltv.lsm.lv/lv/dokumentalie/cytaidi-latviskais/>)

Šuplinska, I. (galv. red.; 2012) Latgales lingvoteritoriālā vārdnīca/ Latgohys lingvoteritorialuo vuordineica. 2 sēj. Rēzekne: Rēzeknes Augstskola. (Pieejama arī: <http://futureofmuseums.eu/lv/virtual-gallery/rezekne-higher-education-institution-collections/subcollections/?collection=rezekne-higher-education-institution>)

Tēma: **IZZINĀS CEĻĀ**

Temats: **LATGALIEŠU VALODA VĀRDNĪCĀS, UZZIŅU LITERATŪRĀ, DATU BĀZĒS**

Tēmas garums: **9 mācību stundas**

Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Pilnveido prasmi izmantot informācijas iegūšanai enciklopēdīskos izdevumus un citu pieejamo uzziņas literatūru latgaliešu rakstu valodā.</p> <p>Noskaidro, kā orientēties to struktūrā un atrast nepieciešamo informāciju: jēdziena skaidrojumu, vēsturisku faktu, ziņas par personību, notikumu. Mācās veidot konspektu.</p> <p>Skaidro, kā meklēt informāciju par kādu aktuālu notikumu dažādos informācijas avotos. Dalās savā pieredzē ar klasesbiedriem. Izmanto vairākus informācijas avotus, salīdzina iegūtās ziņas.</p> <p>Izmanto informācijas iegūšanai dažādas lasīšanas paņēmienus.</p> <p>Izmanto savā runas darbībā ietverto kulturoloģisko informāciju.</p> <p>Izmanto iegūto informāciju par kultūras aktualitātēm, lai sagatavotos un apmeklētu kultūras pasākumu, un informē par to klasesbiedrus. Pēc sarīkojuma apmeklēšanas izsaka savu viedokli un diskutē par redzēto.</p> <p>Izvērtē no dažādiem avotiem (prese, radio, TV, globālais tīmeklis, enciklopēdijas u. c.) iegūto informāciju, atlasa savu tekstu izstrādei, uzskatu argumentācijai noderīgus faktus. Mācās saistīt faktus ar personisko pieredzi.</p>	<p>Nostiprina pareizrakstības iemaņas. Vingrinās vārdu pareizrakstības pārbaudē latgaliešu rakstu valodā, izmantojot Valsts Valodas centra mājaslapas latgaliešu rakstu valodas apakškomisijas sniegto informāciju, Latgaliešu valodas korpusa sniegto skaidrojumu, pareizrakstības vārdnīcas u. c. izziņas materiālus.</p> <p>Mācās izmantot vietnē www.lakuga.lv ievietoto pašmācības izdevumu, pareizrakstības noteikumus, izdevumu <i>Vasals!</i>, pareizrakstības vārdnīcas tekstu rediģēšanai.</p> <p>Izmantojot pieejamos mācību materiālus, rediģē savus un klasesbiedru veidotos tekstus.</p> <p>Mācās veidot konspektu.</p> <p>Izmanto valodas sistēmas pārskata tabulas un dažādus informācijas avotus (vārdnīcas, enciklopēdijas, globālo tīmekli) uzdevuma veikšanai.</p> <p>Prot izmantot pareizrakstības vārdnīcu, literārās valodas vārdnīcu, latgaliešu valodas korpusu, rokasgrāmatas, tabulas un shēmas mācībām nepieciešamās informācijas ieguvei.</p> <p>Mērķtiecīgi izmanto dažādas pieraksta tehnikas informācijas sistematizēšanai. Veido sev nepieciešamos mācību materiālus.</p>	<p>Atrod, analizē un vērtē no dažādiem avotiem iegūto informāciju par Latgali – personībām, vēstures faktiem, valodu.</p> <p>Izmantojot pieejamos uzziņas avotus, veido priekšstatu par nozīmīgākajiem kultūras notikumiem Latgalē.</p>

Sasniedzamie rezultāti:

Izmanto dažādas vārdnīcas, uzzīņu literatūru, datu bāzes lingvistiskas informācijas ieguvei.

Zina un ikdienā mērķtiecīgi izmanto pieejamos informatīvos avotus kulturoloģiskas informācijas iegūšanai.

Interesējas par norisēm Latgales kultūras dzīvē un atrod vajadzīgo informāciju.

Rediģē savu un svešu tekstu.

Raksta viedokli /recenziju par kādu kultūras notikumu.

Starppriekšmetu saikne:

Datorika, vēsture.

Mācību resursi:

Cibuļš, J., Leikuma, L. (2003) *Vasals! Latgaliešu valodas mācība*. Rīga: N.I.M.S. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikācijas/Vasals.pdf>)

Latgaliešu pareizrakstības noteikumi (2008) Rīga – Rēzekne: Latgolys studentu centrs <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/doc/LGPNusacejumi.pdf>

Latgaliešu valodas korpuss. (Pieejams: <http://hipilatlit.ru.lv>)

Latgališu kulturas gazeta. (Pieejama: <http://www.lakuga.lv/>)

Latviešu valodas rokasgrāmata. (Pieejams: <http://valodasrokasgramata.lv/materials/1/F553F6BA-2407-628C-87E8-082003B00428>)

Lazdiņa, S. (red.; 2012) *Ausmas zeme: enciklopēdisks izdevums skolēniem*. Rēzekne: RA

LgSC mājaslapa ar jaunāko informāciju par literatūru, kultūru, izglītību, citiem aktuāliem jautājumiem, pasākumu afišas, arī daiļdarbi, recenzijas un latgaliešu rakstu valodas apguves materiāli (vārdnīca, uzdevumi, rakstu valodas pareizrakstības noteikumi) (Pieejama: <http://lgsc.lv/>)

Lietuviešu-latviešu-latgaliešu vārdnīca. Rēzekne: Rēzeknes Augstskola, 2013. (Pieejams: <http://hipilatlit.ru.lv/dictionary/lv/dictionary.html>)

Lukaševičs, V. (2011) *Latgaliešu-latviešu vārdnīca*. Daugavpils: DU Akadēmiskais apgāds *Saule*

Šuplinska, I. (galv. red.; 2012) *Latgales lingvoteritoriālā vārdnīca/ Latgolys lingvoteritorialuo vuordineica. 2 sēj.* Rēzekne: Rēzeknes Augstskola. (Pieejama arī: <http://futureofmuseums.eu/lv/virtual-gallery/rezekne-higher-education-institution-collections/subcollections/?collection=rezekne-higher-education-institution>)

Vanags, P. (red., 2016–2020) *Latviešu valodniecības attīstība: informatīvi izglītojoša elektroniskā karte*. (Pieejams: <http://www.lingvistiskakarte.lv/info/1>)

Vulāne, A. (zin. vad.; 2016) *Elektroniskā vārdnīca e-PUPA*. Rīga: LVA. (Pieejama: epupa.valoda.lv/)

Temats: **LATGALES IZCILĀS PERSONĪBAS**

Komunikatīvā kompetence	Valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Pilnveido zināšanas runas plānošanā, veidošanā un koriģēšanā atbilstoši saziņas situācijai.</p> <p>Izmantojot sava referāta materiālus, sagatavo publisku uzstāšanos par izcilu Latgales personību – novadnieku un uzstājas klasē vai skolā.</p> <p>Mērķtiecīgi izmanto verbālos un neverbālos saziņas līdzekļus.</p> <p>Vērtē savu un klasesbiedru runu pēc iepriekš izstrādātajiem kritērijiem. Argumentē savu vērtējumu.</p> <p>Mērķtiecīgi uzdod jautājumus par klasesbiedra runu un argumentēti pilnos teikumos atbild uz uzdotajiem jautājumiem.</p> <p>Izmantojot dažādus informācijas avotus, vāc, apkopo, sistematizē un apstrādā informāciju.</p> <p>Sagatavo grupas ziņojumu par latgalešu rakstu valodas mācību līdzekļiem, pētniekiem un pētījumiem.</p> <p>Iepazīstina klausītājus ar sava pētījuma rezultātiem.</p> <p>Ievēro klausītāja, runātāja, lasītāja, rakstītāja kultūru.</p>	<p>Zina zinātniskā valodas stila raksturīgās iezīmes, mērķtiecīgi izmanto iederīgus valodas līdzekļus teksta veidošanai.</p> <p>Mācās veidot referātu: formulē tematu, veido plānu, atlasa informāciju, raksta secinājumus, atsaucis, veido izmantotās literatūras sarakstu. Zina, kā iesaistīt savā tekstā citātus un likt pieturzīmes.</p> <p>Raksta referātu par izcilas Latgales kultūras personības dzīvi un daiļradi vai latgalešu literatūras un valodas jautājumiem, pētot vienu aspektu kāda autora daiļradē (darbā).</p> <p>Izmantojot instrukciju, noformē referāta tekstu datorrakstā. Sagatavo prezentāciju.</p> <p>Veidojot tekstu, izmanto dažāda veida saliktus teikumus, nepieciešamās sintaktiskās konstrukcijas (savrupinājumus, iespraudumus, paskaidrojošo vārdu grupas) un ievēro latviešu valodas pareizrakstības un interpunkcijas normas. Pamato pieturzīmju lietošanu.</p> <p>Veido projekta darbu – pētījumu par izcila novadnieka dzīvi, devumu Latgales kultūrā.</p>	<p>Veido priekšstatu par Latgales kultūras izcilāko darbinieku devumu tautas pašapziņas celšanā, latgalešu rakstu valodas, literatūras un kultūras dzīves attīstībā.</p> <p>Noskaidro un pēta sava novada izcilāko personību dzīves gaitas un nozīmi novada kultūras, tradīciju saglabāšanā un popularizēšanā.</p> <p>Mācās novērtēt personības lomu kultūrvēstures procesu attīstībā.</p> <p>Savā novadā apzina kultūrvēstures pieminekļus, piemiņas zīmes, ielu, iestāžu nosaukumus, kas saistīti ar izcilu novadnieku vārdu.</p>

Sasniedzamie rezultāti:

Iegūst lingvistisko un kultūrvēsturisko informāciju no publikācijām latgaliešu rakstu valodā un latviešu literārajā valodā.

Analizē, vērtē, strukturē iegūto informāciju un izmanto teksta veidošanā.

Veido mutvārdu un rakstveida tekstu atbilstoši saziņas situācijai.

Uzstājas ar paša sagatavotu tekstu un argumentēti vērtē runas kvalitāti.

Zina zinātniskā stila pazīmes un izmanto teksta veidošanā atbilstošos valodas līdzekļus.

Plāno, veido, noformē referātu.

Mērķtiecīgi izmanto dažāda veida saliktos teikumus un iederīgās sintaktiskās konstrukcijas.

Zina izcilākos novadniekus un viņu devumu Latgales kultūras dzīvē.

Izpēta viena izcila novadnieka – kultūras darbinieka, zinātnieka – personību un sagatavo prezentāciju.

Prezentē sava darba rezultātus.

Ievēro latgaliešu rakstu valodas ortogrāfijas noteikumus.

Saziņā ievēro runas etiķetes normas un uzvedības kultūru.

Starppriekšmetu saikne:

Datorika, literatūra, latviešu valoda, vēsture.

Mācību resursi:

Apinis, A., u. c. (1989) *Rakstītājs no Nautrēniem. Andriņa Jūrdža dzīve un veikums*. Rīga: Liesma.

Cibuļš, J., Leikuma, L. (2003) *Vasals! Latgaliešu valodas mācība*. Rīga: N.I.M.S. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/Vasals.pdf>)

Ivdris V., Justs M. (2011) *Izdzēivuoṭ pīdereibu. Džeive gleznuos. Veļtejuṃs O. Kūkoja septiņdesmitgadei*. Dokumentāla filma. Rēzekne: LVLKSA, (Sovvaļņika (I. Gusāna) mūzika.)

Jansone, I., Vulāne, A. (atb. red.; 2018) *Latviešu valodas rokasgrāmata*. (Pieejams: <http://valodasrokasgramata.lv/materials/1/F553F6BA-2407-628C-87E8-082003B00428>)

Kursīte, J., Stafecka, A. (2003) *Latgale: valoda, literatūra, folklorā*. Rēzekne: LKC izdevniecība.

Kūkojs, A. (2005) *Mūžs Latgales kultūrā*. Rēzekne: LKC izdevniecība.

Latgaliešu pareizrakstības noteikumi. (2008) Rīga – Rēzekne: Latgolys studentu centrs. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/doc/LGPNusacejumi.pdf>)

Šuplinska, I. (galv. red.; 2012) *Latgales lingvoteritoriālā vārdnīca/ Latgohys lingvoteritorialuo vuordineica. 2 sēj.* Rēzekne: Rēzeknes Augstskola. (Pieejama arī: <http://futureofmuseums.eu/lv/virtual-gallery/rezekne-higher-education-institution-collections/subcollections/?collection=rezekne-higher-education-institution>)

Valeinis, V. (1998) *Lirikas vēsture*. Rīga: Jumava.

Vanags, P. (red., 2016–2020) *Latviešu valodniecības attīstība: informatīvi izglātojoša elektroniskā karte*. (Pieejams: <http://www.lingvistiskakarte.lv/info/1>)

Vējāns, A. (1996) *Latgales rakstu gaisma sejās, grāmatās un preses slejās, esejās*. Rīga: Sprīdītis.

Zeile, P. (sast; 2001) *Ai, māte Latgale. Atskati Latgales vēsturē un kultūrvēsturē*. Rīga: Annele.

Zeile, P. (1992) *Latgaļšu rakstnīceiba Latvijā (1934–1944)*. Rēzekne: Olūts.

MĀCĪBU SATURA IZSTRĀDĒ IZMANTOJAMIE RESURSI

Mācību līdzekļi

Cybuļš J., Leikuma L. (1992) *Latgaļu ābece (lementars). 1. d.* Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC1.pdf>)

Cybuļš J., Leikuma L. (1992) *Latgaļu ābece (lementars). 2. d.* Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/LgABC2.pdf>)

Cibuļš J., Leikuma L. (2003) *Vasals! Latgaliešu valodas mācība.* Rīga: N.I.M.S. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/Vasals.pdf>)

Cybuļš J., Leikuma L. (2017) *Skreineite. Vūicūs laseit.* Rīga: Latviešu valodas aģentūra. (Pieejams arī: http://ldb.lv/skreineite_vl)

Cybuļš J. (2017) *Skreineite. Vūicūs rakesteit.* Rīga: Latviešu valodas aģentūra. (Pieejams arī: http://ldb.lv/skreineite_vr)

Cybuļš J. (2017) *Uzziņu materiāls par latgaliešu ābeci „Skreineite”.* Rīga: Latviešu valodas aģentūra. (Pieejams arī: http://ldb.lv/skreineite_um)

Leikuma L. (2003) *Latgaliešu volūda 1: Intensīvā mācību kursa materiāli.* Sanktpēterburgas Valsts universitāte. (Pieejams arī: <http://www.lakuga.lv/>)

Ortogrāfijas un ortoepijas aktualitātes, valodas kopšana, normēšana

Latgaliešu rakstu valodas apakškomisijas lēmumi. (Pieejams: https://vvc.gov.lv/index.php?route=product/category&path=193_198)

Leikuma, L. (2008) *Izloksne Latvijas vietvārdos. Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Nr. 3,* 80.–94. lpp.

Vietvārdu apakškomisijas komisijas lēmumi. (Pieejams: https://vvc.gov.lv/index.php?route=product/category&path=193_196)

Vulāne, A. (2008) *Latgaliešu ortogrāfijas komisiju veikums: ieskats vēsturē un mūsdienās. Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Nr. 11.* Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 144.–164. lpp.

Zeps, Fr. (1990) *Napabeigta latgaļu ortogrāfijas reforma. Katōļu Dzeive,* Nr. 3, 30.–31. lpp.

Valodas politika, terminoloģija, normatīvie nosacījumi

Bitāns, A. *Juridiskas piezīmes latgaliešu rakstu valodas kā vēsturiska latviešu valodas paveida sakarā. Jurista Vārds,* Nr. 10, 2012. (Pieejams arī: <http://www.eversheds.com/global/en/what/articles/index.page?ArticleID=en/global/latvia/lv/Juridiskas-piezimes-latgaliesu-rakstu-valodas>)

Breidaks, O. (1992) *Latgaliešu literārā volūda: nūstōdnis un problemys. Olūts. Rokstu krōjums. Nr. 8.* Rēzekne: LKC izdevniecība, , 217.–227. lpp. (= DI 2, 468.–475. lpp.).

Cibuļš, J. (2004) *Latgaļu valoda starp izglītības un valodu politikas dzīrnakmeņiem. Valodas politika un sociolingvistiskie jautājumi. 1. starptautiskās zinātniskās konferences materiāli.* gada 20.–23. maijs. Rēzekne: Rēzeknes Augstskola, 31.–43. lpp.

Latgaliešu pareizrakstības noteikumi/ Latgaliešu pareizrakstībys nūsacejumi. (2008) Rīga; Rēzekne: Latgolys Studentu centrs. (Pieejams arī: <http://www.lu.lv/filol/latgalistica/doc/LGPNusacejumi.pdf>)

Leikuma, L. (2004) *Divejis latvīšu rokstu tradicejis: kūpeigais i atškeireigais. Valodas politika un sociolingvistiskie jautājumi. 1. starptautiskās zinātniskās konferences materiāli.* gada 20.–23. maijs. Rēzekne: Rēzeknes Augstskola, 65.–75. lpp. (Pieejams arī: <http://www.vvk.lv/index.php?sadala=142&cid=762>)

Ministru kabinets. (2004) *Noteikumi Nr. 114. Noteikumi par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju.* (Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/85209-noteiku>)

mi-par-personvardu-rakstību-un-lietosanu-latviesu-valoda-ka-ari-to-identifikaciju)

Valsts valodas likums. (Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=14740>)

Zeps, V. (2003) *Par latviešu un latgāliešu literāro valodu. Latgale: valoda, kultūra, folklorā.* Rēzekne: LKC izdevniecība, 60. lpp.

Apcerējumi, apraksti, uzzīņu literatūra literatūrzinātnē, novada kultūras vēsturē, kalendāri

Anspaks A. (1996) *Preiļu novads.* Preiļi: Preiļu rajona padome.

Apīnis A., Klekere I., Limane (1989) *Rakstītājs no Nautrēniem. Andriņa Jūrdžņa dzīve un veikums.* Rīga: Liesma.

Cibuļš, J. (2009) *Latgāliešu abecē. 1768–2008.* Rīga: Zinātne.

Jūrdžs, A. (1999) *Mynžeiņgays kalinders ar sayminiceybas ivirojumim por nysu godu.* Rēzekne: LKC izdevniecība.

Kursīte, J., Stafecka, A. (2003) *Latgale: valoda, kultūra, folklorā.* Rēzekne: LKC izdevniecība.

Latgalistikys kongresu materiali, I–IV. Rēzekne: Rēzeknis Augstskola, 2008–2012. (Pieejami arī: <http://www.lu.lv/filol/latgalistica>)

Lazdiņa, S. (zin. red.; 2012) *Ausmas zeme: enciklopēdisks izdevums skolēniem.* Rēzekne: Rēzeknes Augstskola.

Manteifelis, G. (1862–1871) *Inflantu ziemies tajkagromota aba kalenders.* Rejga: Nomā tajsiejszonas gromotu Ernesta Platesa.

Puisāns, T. (1992) *Nogrimušās jaunavas mantojums – Ludža.* [Daugavpils]: Daugavpils Latviešu biedrība.

Rusmane, E. (red.; 2013) *Dīvpadsmīt Latgales loki kopā ar Annu Rancāni.* Rīga: Zvaigzne ABC.

Šuplinska, I. (sak. 2017) *Buklets „Radzamuoki izdavumi latgāliešu literarajā volūdā 2015.–2017. godā”.* Rēzekne: Rēzeknis Tehnoloģiju akademeja.

Šuplinska, I. (galv. red.; 2012) *Latgales lingvoteritoriālā vārdnīca/ Latgohys lingvoteritorialuo vuordineica. 2 sēj.* Rēzekne: Rēzeknes Augstskola. (Pieejama arī: <http://futureofmuseums.eu/lv/virtual-gallery/rezekne-higher-education-institution-collections/subcollections/?collection=rezekne-higher-education-institution>)

Vējāns, A. (1996) *Latgales rakstu gaisma sejās, grāmatās un preses slejās, esejās.* Rīga: Sprīdītis.

Zeile, P. (sast.; 2001) *Ai, māte Latgale. Atskati Latgales vēsturē un kultūrvēsturē.* Rīga: Annele.

Zeile, P. (2006) *Latgales kultūras vēsture. No akmens laikmeta līdz mūsdienām.* Rēzekne: LKC izdevniecība.

Valodas vēsture, teorija

Baldunčiks, J. (2012) *Senās Latvijas tautību nosaukumi latviešu rakstu valodā līdz 20. gadsimtam. Vārds un tā pētīšanas aspekti, 16 (1).* Liepāja: LiePU, 15.–27. lpp.

Breidaks, O. (1992) *Latgāliešu rokstu volūdas rasņonās cālūni. Tāvu zemes kalendars 1992.* Rēzekne: LKC izdevniecība, 84.–87. lpp.

Breidaks, O. (1993) *Latgāliešu rokstu volūdas sōkūtne un atteisteiba. Tāvu zemes kalendars 1993.* Rēzekne: LKC izdevniecība, 124.–129. lpp. (= DI 2, 476–479).

Gavriļina, M., Vulāne A. (2008) *Valodā veldzejas tautas dvēsele...* Rīga: Mācību grāmata.

Jansone, I., Stafecka A. (2013) *Latviešu rakstības attīstība: lejzēmiņu un augšzēmiņu tradīcija. Latvieši un Latvija. I sēj. Latvieši.* Rīga: LZA, 204.–244. lpp.

- Kvašīte, R. (2013) Latviešu valodas stili. *Latviešu valoda*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 175.–192. lpp.
- Leikuma, L. (2010) Par dažiem Latgales latviešu folkloras pieraksta jautājumiem: *Lettische Volkslieder* (1869). *Baltu filoloģija XIX (1/2)*. Rīga: LU. (Pieejams: https://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/Baltu-Fil_XIX_1-2__2010.pdf)
- Breidaks, A. (1977) Daži latgaliešu tautasdziesmu valodas jautājumi. *Latviešu folklorā – žanri, stils*. Rīga: Zinātne, 215.–225. lpp.
- Pošeko, S. (2011) Latgaliešu rakstu valodas attīstība. *Valodas situācija Latvijā: 2010–2015*. Rīga: LVA, 173.–193. lpp.
- Stafecka, A. (2004) „*Evangelia toto anno...*” (1753) un latgaliešu rakstu valodas gaita. „*Evangelia toto anno*” 1753. *Pirmā latgaliešu grāmata*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 224.–345. lpp.
- Stafecka, A. (2013) Latviešu valoda: dialekti un izloksnes. *Latviešu valoda*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 253.–266. lpp.
- Stafecka, A. (2013) Latgaliešu rakstu valoda. *Latviešu valoda*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 267.–284. lpp.
- Vanags, P. (2013) Latviešu rakstu valodas izveide un attīstība 16.–18. gadsimtā. *Latviešu valoda*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 201.–240. lpp.
- Veisbergs, A. Latviešu valodas frazeoloģija. *Latviešu valoda*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 157.–174. lpp.
- Vulāne, A. (2015) Vecvecāku nosaukumi latviešu bērnu spontānajā runā. *Bērnu valoda Latvijā 21. gadsimtā, III*. Rīga: Zinātne, 297.–319. lpp. (Pieejams arī: https://www.lamba.lv/attachments/Bernu_valoda_2017.pdf)

Izlokšņu materiāli, vārdnīcas, atlanti

- Augšzemnieku dialekta teksti. Latgaliskās izloksnes*. Rīga: Zinātne, 1983
- Bērzkalns, A. (2007) *Latgaļu volūdas vārdu krājums*. Rēzekne: LKC izdevniecība.
- Ēdelmane, I. (2003) *Latviešu valodas augu nosaukumi*. Rīga: Augsburgas institūts.
- Karulis, K. (1992) *Latviešu etimoloģijas vārdnīca. A-O, P-Ž, I-II*. Rīga: Avots.
- Laumane, B. (zin. vad.; 1999) *Latviešu valodas dialektu atlants. Leksika*. Rīga: Zinātne.
- Lukaševičs, V. (2011) *Latgaliešu-latviešu vārdnīca*. Daugavpils: DU Akadēmiskais apgāds „Saule”.
- Mikulēnienē, D., & Stafecka, A. (red.; 2009) *Baltu valodu atlants. Prospekts*. Rīga, Vilnius: Latvijas universitāte, Latvijas universitātes Latviešu valodas institūts, Lietuvių kalbos institutas.
- Mikulēnienē, D., & Stafecka, A. (red.; 2013) *Baltu valodu atlants. Leksika 1: Flora*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, Latvijas universitātes Latviešu valodas institūts.
- Reķēna, A. (1975) *Amatniecības leksika dažās Latgales dienvidu izloksnēs un tās sakari ar atbilstošajiem nosaukumiem slāvu valodās*. Rīga: Zinātne.
- Rūķe, V. (1939) Latgales izlokšņu grupējums. *Filologu biedrības raksti, XIX*. Rīga, 133.–188. lpp. (līdz ar 3 karšu ielīmēm).
- Slišāns, O. (2009) *Latgaļu volūdas vārdnīca. (Ziemeļlatgolā lītuotuos sovpatuos leksikys mozumeņs, pīrakstāts laikā nu 1965. da 2008. godam (1500 vuordu))*. [Upīte]: GIRG, z. s. Jākupāni.
- Stafecka, A. (2013) *Latviešu valoda: dialekti un izloksnes. Latviešu valoda*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 253.–266. lpp.
- Stafecka, A., Markus-Narvila, L. (2016) *Avoti vēl neizsīkst. Latviešu valodas dialekti 21. gadsimtā*. Rīga: LU LaVI.
- Strods, P. *Pareizraksteības vārdnīca*. Rēzekne: Dorbs un zineība, (un jaunāki izdevumi) (Pieejams arī: <http://ldb.lv/pspv/>)

Vanags, P. (red., 2016–2020) *Latviešu valodniecības attīstība: informatīvi izglītojoša elektroniskā karte*. <http://www.lingvistiskakarte.lv/info/1>

Vulāne, A. (zin. vad.; 2016) *Elektroniskā vārdnīca e-PUPA*. Rīga: LVA. (Pieejama: epupa.valoda.lv/)

Īpašvārdi

Balode, L., Bušs O. (2015) *No Abavas līdz Zilupei. Vietvārdu cilmes īsā vārdnīca*. Rīga: Latviešu valodas aģentūra.

Balodis, P. (2008) *Latviešu personvārdu etimoloģiskās semantikas teorētiskais modelis un tā realizācija*. Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte. [manuskripts]

Balodis, P. (2018) *Ne tikai Bērziņš, Kalniņš, Ozoliņš...Latviešu personvārdu etimoloģiskās semantikas teorētiskais modelis un tā realizācija*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts.

Blese, E. (1929). *Latviešu personu vārdu un uzvārdu studijas. I. Vecākie personu vārdi un uzvārdi (XIII–XVIgs.)*. Rīga: A. Gulbis.

Bušs, O. (2000–2003) *Tautmīlis, Saulnesis, Žubūte jeb Reti lietotie 20. gadsimta latviskie personvārdi. Vārdadienu kalendārs*. Rīga: Valsts valodas centrs, 1999, 464.–475. lpp.

Bušs, O. (2003) *Personvārdi, vietvārdi un citi vārdi: izpētes pakāpieni*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts.

Bušs, O. (2013) *Jānis un citi jeb Latviešu personvārdu modes mūsdienu tendences. Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi, Nr. 8*. Rīga: LVA, 86.–93. lpp.

Hirša, Dz. (2004) *Dažas pārdomas par 20. gs. populārākajiem personvārdiem. Tavs vārdadienu kalendārs*. Rīga: Valsts valodas centrs, 409.–418. lpp.

Kļavinska, A. (2013) Etnonīmi Latgales īpašvārdu sistēmā. *Via Latgalica: humanitāro zinātņu žurnāls*, 5. Rēzekne: Rēzeknes Augstskola, 113.–121. lpp. (Pieejams arī: journals.ru.lv/index.php/LATG/article/download/1639/1461)

Kļavinska, A. (2015) *Etnonīmi latgaliešu folklorā: lingvistiskais aspekts*. Promocijas darbs. Rīga: LU. (Pieejams arī: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/31016>)

Kovaļevska, O. (2015) *Kartogrāfiskās metodes iespējas dienvidaustrumu Latgales sādžu nosaukumu un uzvārdu izcelsmes pētījumos. Via Latgalica*, Nr. 7, 106.–124. lpp. (Pieejams arī: <http://dx.doi.org/10.17770/latg2015.7.1214>)

Latkovskis, L. (1968, 1971) *Latgaļu uzvārdi, palames un dzymtas. I, II d.* Minhene: Latgaļu izdevnīceiba.

Latvijas ciemi. Nosaukumi, ģeogrāfiskais izvietojums. Rīga: Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra, 2007. (Pieejams arī: map.lgia.gov.lv/index.php?lang=0&cPath=3&txt_id...)

Leikuma, L. (1891, 1892) *Stefanejis Uļanovskys trilogējis „Łotyŝe Inflant Polskich”*

Mežs, I. (2017) *Latviešu uzvārdi arhīvu materiālos. Latgale*. Rīga: Latviešu valodas aģentūra.

Siliņš, K. (1990) *Latviešu personvārdu vārdnīca*. Rīga: Zinātne.

Stafecka, A. (2003) *Augu, koku un mežu nosaukumi Naurānu vietvārdos. Vārds un tā pētīšanas aspekti*, 7. Liepāja: LiePA, 93.–99. lpp.

Stafecka, A. (2004) *Ar dzīvnieku pasauli saistītā leksika Naurānu vietvārdos. Vārds un tā pētīšanas aspekti*, 8. Liepāja: LiePA, 211.–216. lpp.

Šuplinska, I. (2008) *Personvārda funkcionalitāte jaunākajā latviešu dzejā. Via Latgalica*, Nr. 1, 130.–143. lpp.

Zuģicka, I. (2011) *Iesaukas mūsdienu Latgalē. Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi. Nr. 6*. Rīga: Latgales druka, 108.–127. lpp.

DAIĻLĪTERATŪRA LATGALISKI

Autordarbi, pārlūkumi, tulkojumi

Andžāne, M. (1996) *Puisāns ar kožu*. Preiļi: A. Rancāna izdevniecība.

Atpile-Jugane, I. (2015) *Otkon giunu sapynus: dzeja i sarunys*. Rēzekne: Latgolys entuziastu grupa „Bīldis”. (Ilustrēts bērnu dzejoļu krājums).

Atpile-Jugane, I. (2016) *Mūdynuot muokuļus*. Rēzekne: Latgolys entuziastu grupa „Bīldis”.

Jurciņš, P. (2002) *Vasala, muos, vasals, bruo!* Rēzekne: LKC izdevniecība.

Kalvāne, E. (2012) *Atvosora*. Reiga: SIA „Cymuss”.

Kalvāne, E. (2003) *Lobuo diņa*. Rēzekne: LKC izdevniecība.

Kerols, L. (2015) *Alise breinumu zemē*. Nu angļu vol. tulkojuse Evika Muizniece. Rēzekne: RA.

Matvejāns, O. (2001) *Aizīt muna Asinova*. Rēzekne: LKC izdevniecība.

Munā sātā. (2015) Red. I. Sperga. Upīte: Z/s „Jākupāni”.

Naaizmērstule. (1953) Tēvija. Tu manis navaicoj... *Dzeive*. 12. nr. 01.07.1953. (Pieejams: http://www.periodika.lv/periodika2-viewer/view/index-dev.html?lang=fr#panel:pa|issue:/p_000_xdze1953n012|article:DIVL217|issueType:P)

Naaizmērstule. (1934) *Lauku zīdi*. Rēzekne: Dorbs un Zinība.

Naaizmērstule. (1943) *Dīva dorža pučēites*. Daugavpils: VI. Lōča izd.

Nautris, K. (1977) *Aizgājēji*. <ftp://austrumi.ru.lv/LTG/Literatura/Fabulys/K.Nautris-AIZGOJEJI.pdf>

Neikšanīts, N. (1946) *Cīmā pi Aizopa. Fabulas*. Noietinga: VI. Lōča izdevniecība.

Neikšanīts, N. (1943) *Dundurs skudru pyuzņi. Fabulas*. Daugavpils: VI. Lōča izdevniecība.

Rancāne, A. (1982) *Lūgšana mājai*. Rīga: Liesma.

Rancāne, A. (1986) *Piektdiena*. Rīga: Liesma.

Rancāne, A. (1991) *Advente*. Rīga: Liesma.

Rancāne, A. (1997) *Aizlūgums*. Rīga: Preses nams.

Rancāne, A. (2001) *Svētdiena*. Rīga: Preses nams.

Rancāne, A. (2005) *Zimes*. Rīga: Zvaigzne ABC.

Rancāne, A. (2012) *Pylni kārmani dabasu/ Bezdelīgu pasts*. Reiga: Latgolys Studentu centrs.

Rancāne, A. (2018) *Prīca i klusiešona*. Rēzekne: Latgolys Studentu centrs.

- Skalbe, K. (2017) *Kačēiša patmalis*. Tekstu latgaliski puorlykuse M. Latkovska. Rīga: izdevniecība „Latvijas mediji”.
- Slišāns, O. (1991) *Raibi panti*. Rēzekne: LKC izdevnīceiba.
- Slišāns, O. (1992) *Ljugums sapneišam. Dzeja bērniem*. Rēzekne: LKC izdevniecība.
- Slišāns, O. (1992) *Tāvaine muna. Dzeja*. Rēzekne: [b. izd.].
- Slišāns, O. (1995) *Zynomōs meikleites. Dzeja bērniem*. Rēzekne: [b. i.].
- Sperga, I. (2014) *Dzēveiba*. Reiga: SIA „Cymuss”.
- Šuplinska, I., Rundāne L., Andrejeva A. (2017) *Gostūs pi Boņuka. Stusti bērniem par Latgolu*. Rēzekne: Rēzeknis Tehnologueju akademeja.

Izlases, kopkrājumi

- Gōjputnu dzīsmes atsagrīžšona. Dzejūli*. (1989) Rīga: Raiņa literatūras un mākslas vēstures muzejs.
- Es soku, tu soki. Puosokys par krīzi*. (2011) Rīga: Valters un Rapa.
- Husare, E. (sast.; 2020) *Muna dzīšmu gruomota*. Latgolys Studentu centrs.
- Ļisicina, A., Rancāne, A. (sast., 2002) *Es milu Latgali*. Rīga: Sol Vita.
- Skuja, M. (sak.; 1943) *Mozāis brōleits. Zimassvātķu stōsti bērniem*. Daugavpils: Vl. Lōča izdevnīceiba.
- Šuplinska, I. (sast.; 2008) *Susātivs. Myusdīnu latgalīšu dzejīs antologeja*. Rēzekne: Latgolys Studentu centrs.

FOLKLORISTIKA

- Dovgjallo, G. (sak.; 2003) *Dzīesmusvētki klāt! Latvijas novadu skaistākās tautasdzīesmas*. Rīga: A. Mellupes SIA BO „Liktenstāsti”.
- Juško-Štekele, A. (2007) *Latgaliešu folklorā*. Rēzekne, Rēzeknes Augstskola.
- Spārītis, O. (sast.; 2009) *Feimaņu draudzēs pasakas*. Rīga: Nacionālais apgāds.
- Šmits, P. (1937) *Latgaliešu pasakas*. Rīga: Latviešu folkloras krātuve.
- Trūps, J. (red.; 1968) *Latgaļu folklorā. 1. Tautas jūkī, meikles, parunas*. Minhene: Latgaļu izdevnīceiba.

VĒSTURE, ETNOGRĀFIJA

- Bīlenšteins, A. *Latviešu koka celtnes un iedzīves priekšmeti. 2. d. Latviešu koka iedzīves priekšmeti*. Rīga: Jumava, 2007.

Pieminekļis un laiks. Materiālu krājums par Latgales atbrīvošanas pieminekli. Rēzekne: LKC izdevniecība, 2017.

Radiņš A. *Latgaļi.* Rīga: SIA N.I.M.S., 1999

Štrauhmanis, J. (sast.; 2001) *Latvijas vēstures atlants pamatskolai.* Rīga: Zvaigzne ABC.

Uļanovska, St. (2011) *Pūļu Inflanteji latvieši, i sevišķi Rēzeknis apriņķa Viļānu pagosta. Etnogrāfisks tāluojums.* Atb. red. Aleksejs Andronovs, Lideja Leikuma. Reiga: LU.

Uļanovska, St. (2017) *Poļu Inflantijas latvieši. Etnogrāfisks tāluojums.* Atb. red. A. Juško-Štekele, A. Kļavinska. Rēzekne: Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija.

Urtāns, J. (2007) *Daugavas kultūrvēsturiskie akmeņi.* Rīga: Nordik.

Vilcāne, A. (2004) *Senā Jersika.* Rīga: Latvijas vēstures institūta apgāds.

MATERIĀLI, KAS PIEEJAMI ELEKTRONISKI

Tematiskas publikācijas

Latkovska, M. (2017) *Kab nabyutu boss.* (Pieejams: <http://www.lakuga.lv/2017/12/19/marutalatkovska-kab-nabyutu-boss/>)

Latvijas stāsti: personības – Lidija Leikuma. (Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=YY_S1_CHvfk)

Lazdiņa, S. (red., 2011). *Latgalieša CV no seniem laikiem līdz 21. gadsimtam.* Rēzekne: Rēzeknes Tehnoloģiju Akadēmija (Pieejams: <http://books.rta.lv/index.php/RTA/catalog/book/13>)

Leikuma, L. (2017) *Par „pareizo” un „nepareizo” latviskumu.* (Pieejams: fronte.lv/2017/07/par-pareizo-un-nepareizo-latviskumu/)

Leikuma, L. (1993) *Gruomota skoluotuojim.* Lielvārde: Lielvārds. (Pieejams: <https://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>)

Levits, E. (2011) *Latgaliešu valoda (latgaļu volūda) kā valsts valodas paveids.* (Pieejams: <http://www.delfi.lv/news/comment/comment/egils-levits-jurista-vards-latgaliesu-valoda-latgalu-voluda-ka-valsts-valodas-paveids.d?id=41497893>)

Limane, L. (2013) *Liegumam spītējot.* Latvijas Luterānis. (Pieejams: <https://latvijasluteranis.lv/2013/06/04/liegumam-spitejot/>)

Liniņš, E. (2016) *Latīņu drukas aizliegums Lietuvā un Latgalē. LSM.LV.* (Pieejams: <https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/sii-diena-vesture/6.-septembris.-latinu-drukas-aizliegums-lietuv-un-latgale.a73493/>)

Murinska-Gaile, S. (2015) *Latgales reģiona prese kultūrsociālajā telpā.* Promocijas darbs. Rīga: LU. (Pieejams: https://www.szf.lu.lv/fileadmin/user_upload/szf_faili/Petnieciba/promocijas_darbi/Murinska-Gaile__promocijas_darbs.pdf)

Sperga, I. (2009) *Latvišus saskaiteit, na atjimt latgališus.* (Pieejams: <http://m.lvportals.lv/visi/emuari?id=416>) Sperga I. Latvijas spēks un vājā vieta. *Satori.* (2011) Interneta žurnāls. (Pieejams: http://www.satori.lv/raksts/3877/Latvijas_speks_un_vaja_vieta)

Sperga, I. (2013) *Ceļa vuordī.* (Pieejams: <http://naktineica.lv/index.php/2013/07/>)

Ūdre, S. (2016) *Latgaliski – latviski pa sovam.* (Pieejams: <http://www.lakuga.lv/2016/06/02/latgaliski-latviski->)

Veidmane, E. (2011) *Viss, kam Latvija saknēs.* (Pieejams: <http://nra.lv/viedokli/elita-veidmane/59521-viss-kam-latvija-saknes.htm>)

Vilcāne, V. (2014.28.11.) *Kāds īsti ir latgaliešu valodas statuss? LV portāls.* (Pieejams: <http://m.lvportals.lv/visi/likumi-prakse/267001-kads-isti-ir-latgaliesu-valodas-statuss/>)

Vilcāne, V. (2013) *Dzīmtas koks – savu sakņu atrašana*. (Pieejams: <https://lvportals.lv/norises/259871-dzimtas-koks-savu-saknu-atrasana-2013>)

Vilcāne, V. (2017) Latgale tumsā: Kas pirms vairāk nekā 100 gadiem kavējis reģiona attīstību. *lv100.lv*. (<https://lv100.lv/jaunumi/1-latgale-tumsa-kas-pirms-vairak-neka-100-gadiem-kavejis-regiona-attistibu.1/>)

Zubko-Melne, A. (2015) *Vitvuordi – Latgolys kulturviesturiskais montuojums: saglobuošonys problemys i īspiejis*. (Pieejams: <http://skreine.org/2015/12/27/vitvuordi-latgolys-kulturviesturiskais-montuojums-saglobuošonys-problemys-i-ispiejis/>)

Mājaslapas, portāli, datu bāzes, korpusi

Akadēmiskā terminu datu bāze. (Pieejama: <http://termini.lza.lv/term.php>)

Dažādi latgalistikas materiāli mājaslapā: <http://www.lu.lv/filol/latgalistica/index.htm>

Dažādi latgalistikas materiāli portālā. (Pieejams: <http://www.lakuga.lv/>)

Dokumentālie videostāsti „Cytaidi latviskais” ar subtitriem latviešu literārajā valodā (no 2013. gada). (Pieejams: <http://ltv.lsm.lv/lv/dokumentalie/cytaidi-latviskais/>)

Elektroniska latviešu valodas vārdnīca e-PUPA. (Pieejama: <http://epupa.valoda.lv/>)

Internetveikals „Taiseits Latgolā” (var iegādāties latgaliešu grāmatas, suvenīrus, mūzikas CD, kartes u. c. preces) (Pieejams: <http://www.taiseitslatgola.lv/veikals-1/>)

Jansone, I., Vulāne, A. (zina. vad., red.; 2018) *Latviešu valodas rokasgrāmata*. (Pieejama: <http://valodasrokasgramata.lv/materials/1/F553F6BA-2407-628C-87E8-082003B00428>)

Latgales Pētniecības institūta faktu datu bāze „*Latgales dati*” (Pieejama: <http://latgalesdati.du.lv/>)

Latgaliešu valodas korpusi. (Pieejams: <http://hipilatlit.ru.lv>)

Latgaliešu kultūras ziņu portāls lakuga.lv. (Pieejams: <https://www.lakuga.lv/>)

Latviešu valodniecības attīstība: informatīvi izglītojoša elektroniskā karte (Pieejama: <http://www.lingvistiskakarte.lv/info/1>)

Lietuviešu-latviešu-latgaliešu vārdnīca. (2013) Rēzekne: Rēzeknes Augstskola. (Pieejams: <http://hipilatlit.ru.lv/dictionary/lv/dictionary.html>)

LgSC mājaslapa ar jaunāko informāciju par literatūru, kultūru, izglītību, citiem aktuāliem jautājumiem, pasākumu afišas, arī daiļdarbi, recenzijas un latgaliešu rakstu valodas apguves materiāli (vārdnīca, uzdevumi, rakstu valodas pareizrakstības noteikumi) (Pieejama: <http://lgsc.lv/>)

Mūsdienu latgaliešu tekstu korpusi. (2013) Rēzekne: Rēzeknes Augstskola. (Pieejams: http://hipilatlit.ru.lv/bonito/run.cgi/first_form)

MATERIĀLI, KAS PIEEJAMI CD UN DVD, SPĒLFILMAS

<i>Bolts susātins. Veļteits dzejnīka Ontona Kūkoja 70 gadu atcerei</i> (CD + buklets ar O. Kūkoja dzejas tekstiem, kas dziesmu pamatā). Sovvaļņiks, 2010.
<i>Celis, bruņi!</i> (CD + buklets ar ziņām par Latgales 1917. gada kongresu, diskā ietvertajām dziesmām un izpildītājiem). „Latgolys producentu grupa”, 2017.
<i>Cymbala</i> (CD + buklets ar ziņām par cimbalas spēlētāju (J. Jakovēls, dz. 1930) no Aulejas pagasta Meža Doskiem). Reiga: Tautys muzykys bīdreiba, 2008.
<i>Dzīduot muoku, doncuot muoku. Rūtaļu un daņu aproksti</i> (CD + DVD + apr. uz vāka). Folklorys kūpa „Upīte”, 2016.
<i>Gonam gona</i> (CD + buklets ar dziesmu vārdiem). Daugavpils grupa „Laimas muzykanti”, 2003.
<i>Gotovs!</i> (CD + ziņas par kapelas dalībniekiem). Kapela „Dziga”, 2012.
Ivdris, V., Justs, M. (2011) <i>Izdzeivnot pīdereibu. Dzeive gleznuos. Veļtejums O. Kūkoja septiņdesmitgadei</i> . Dokumentāla filma. Rēzekne: LVLKSA. (Sovvaļņika (I. Gusāna) mūzika.)
<i>Ilža rūtoj, kaladoj</i> (CD + buklets ar dziesmu vārdiem, ziņām par folkloras kopu „Ilža”). Rīga: Lauska & Ilža, 2011.
<i>Ilža</i> (CD + buklets ar dziesmu vārdiem, ziņām par folkloras kopu „Ilža”). Rīga: Lauska & Ilža, 2008.
<i>Iz vacno okas sukruma</i> (CD + apr. uz vāka). Rekovas folklorys kūpa „Rekavas dzintars”, 2012.
<i>Kuodeļ maņ nadzeivnot</i> (CD + buklets ar dziesmu vārdiem). Cyblys folklorys kūpa „Ilža”. Rīga: Lauska, 2017.
<i>Līc, māmeņa, vaiņuceņu. Kāzu dziesmas</i> (CD + buklets ar dziesmu vārdiem). Kapela „Dziga”, 2008.
<i>Latgales koncepti. Virtuālā galerija</i> . Rēzekne: Rēzeknes Augstskola, 2012. (Pieejams: http://futureofmuseums.eu/lv/virtual-gallery/rezekne-higher-education-institution-collections/subcollections/?collection=rezekne-higher-education-institution)
<i>Latgales kultūras mantojums. Mācību filma 10.–12. klasei. Mācību līdzeklis literatūrā</i> . Rīga: LVA, 2011.
Latgales Kultūrvēstures muzejs. (2012–2014) <i>Latgales keramika. Virtuālā galerija</i> . (Pieejams: http://futureofmuseums.eu/lv/virtual-gallery/latgale-culture-and-history-museum-collections/)
<i>Latgališu puosokys i puosokys</i> (CD ar atsevišķiem tekstiem, ieskaņojums atšķirīgās Latgales izloksnēs; lielākoties Ivetas Dukaļskas vākums). Rēzekne: Latgolys producentu grupa, 2010.
<i>Latviešu valodas dialekti. Mācību filma DVD</i> . Rīga: LVA, 2008.
<i>Lobais reits. Garīgās dziesmas Dienvidlatgalē</i> (CD + buklets ar vispārīgu katoļu garīgo dziesmu aprakstu (latv., angļu val.)). Rīga: Lauska, 2014.
<i>Māla pārvērtības. Izglītojoša spēle</i> . 2012–2014. (Pieejams: http://futureofmuseums.eu/lv/latgalian-cultural-museum-game/ceramics-of-latgale/)
<i>Pa celenu... Tautys dzīsmis, romancis, puosokys i anekdoti</i> (CD + buklets ar ziņām par ansambļa dalībniekiem, CD saturu). Rīga: Lauska, 2013.
Sast. A. Jakuškina-Ādama (2013) <i>Audio Spielis breineigom strēčom</i> (CD) Reiga. (18 atjautības spēles bērniem un pieaugušajiem).
<i>Senie amati Kēdaiņos. Virtuālā galerija</i> . 2012–2014. Kēdaiņu reģionālais muzejs. (Pieejams: http://futureofmuseums.eu/lv/virtual-gallery/kedainiai-regional-museum-collections/)
<i>Sībīrijas latviešu dziesmas</i> (CD + DVD + apraksti par Austrumu diasporu, dziesmu teksti (latv. lit. val., latgaliski, krieviski, angļiski). Rīga: Upett, 2009.
<i>Šķilbanu sīvas</i> . (CD + grāmata (folkloras kopas dalībnieču dzīvesstāsti, fotogrāfijas, dziesmu teksti ar notīm). Rēzekne: Biedrība „Latgolys producentu grupa”, 2016.
Šuplinska, I., Drozdova, I. (2014) <i>Aižej tur, nežin kur, atnes to, nežin ko. Izglītojoša datorspele</i> . Rēzekne: Rēzeknes Augstskola. (Pieejams: http://futureofmuseums.eu/lv/games/)

Šuplinska, I. (2010) (scenārijs), Justs M. (video, foto). <i>Aulejis anekdoti</i> . DVD. Bilingvals izzinis i muoceibu materials. Folklorys ekspedicejis materiali. Rēzekne: Rēzeknis Augstškola.
Šuplinska, I. (2009) (scenārijs), Justs M. (video, foto). <i>Cyblis meklis</i> . DVD. Bilingvals izzinis i muoceibu materials. Folklorys ekspedicejis materiali. Rēzekne: Rēzeknis Augstškola.
Šuplinska, I. (scenārijs), Justs M. (video, foto) (2013) <i>Kaunatys vītu vuordu stuosti</i> . DVD. Bilingvals izzinis i muoceibu materials. Folklorys ekspedicejis materiali. Rēzekne: Rēzeknis Augstškola.
Šuplinska, I. (2010) (scenārijs), Justs M. (video, foto). <i>Ondrupinis roksti</i> . DVD. Bilingvals izzinis i muoceibu materials. Folklorys ekspedicejis materiali. Rēzekne: Rēzeknis Augstškola.
Šuplinska, I. (scenārijs), Justs M. (video, foto) (2016) <i>Seni omoti Dagdā</i> . DVD. Bilingvals izzinis i muoceibu materials. Folklorys ekspedicejis materiali. Rēzekne: Rēzeknis Augstškola.
Šuplinska Ilga (scenārijs), Justs Māris (video, foto) (2016) <i>Viļakys ticiejumi</i> . DVD. Bilingvals izzinis i muoceibu materials. Folklorys ekspedicejis materiali. Rēzekne: Rēzeknis Augstškola.
<i>Teic, māmiņa, tu dzīsmiņas</i> (CD + apr. uz vāka) Viļakas folklorys kūpa „Atzele”, 2015.
<i>Viena zeme, vieni ļaudis, nav vienāda valodiņa. Latviešu valodas izloksņu paraugi</i> (CD-A, CD-B, CD-C; raksti par izloksnēm, audioierakstu atšifrējumi vienkāršotā fonētiskā pierakstā). Rīga: Upett, 2015.
<i>Vusi ļauds breinovuos</i> (CD + apr. uz vāka). Folklorys kūpa „Upīte”, 2015.

